

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף לה: לו.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה עה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור

תהלים קיא (י) ראשית חממה
יראת ייך שכל טוב לכל
עשים תהלתו עמדת לעד:
שמות ד (יא) ואמר ייך
אליו מי שם פה לאדם או מי
לשם אלם או תרש או פקמ
או ער הלא אגבי ייך:

תורה עה

דברים נצבים ל (כ) לאתקב
את יקוק אלהיך לשמע בקלו
ולדבקה בו כי הוא תיך
וארץ ייך לשבת על האדמה
אשר נשבע יקוק לאבותיך
לאברהם ליצחק וליעקב למת
לקום: פ

וע"כ כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו יראה ג"כ, כי זה תלוי בזה כנ"ל. וזה בחי' מעברתא של תפילין כי תפילין הם בחי' מוחין, והרצועה היא בחי' יראה, כי רצועה בישא היא יראה נפולה והקדמת הוזהר יא: וכן היראה דקדושה היא ג"כ בחי' רצועה דקדושה. וזה בחי' הרצועה שעוברת בתוך המעברתא של תפילין, היינו שהרצועה שהיא היראה היא עוברת בתוך המוחין והתפילין כי ראשית חממה יראת ה' כנ"ל. וע"כ כל איש ישראל שזוכה בכל יום לבחי' מוחין בחי' תפילין עובר עליו יראה ג"כ בבחי' הרצועה שעוברת במעברתא של תפילין. וזוהי נשתלשל וביא לכ"א איזה צער בכל יום, וכל מי שדעתו יותר גדולה צערו יותר גדול כי הצער נשתלשל מן היראה והיראה היא כפי המוח והדעת כנ"ל. ויש צער שבא מיראה דקדושה, אבל יש שנשתלשל ח"ו עד שבא הצער מבחי' יראות הנפולות, רצועה בישא. ואפי' בר ישראל כשאינו זוכה, אזי ח"ו יש לו צער מרצועה בישא ח"ו. אבל ע"י אכילה בקדושה שאוכל בקדושה וממשיך עליו היראה דקדושה בשעת האכילה שבאה ונגשת אליו אז כנ"ל, אזי ע"י הוא ממתיק הצער והדין הבא מרצועה בישא ח"ו, כי הוא ממשיך עליו היראה דקדושה, שע"י עולין ונמתקין היראות הנפולות שהם בחי' רצועה בישא ח"ו :

וזה בחי' מאורז' (ובחים קיה ע"ב) רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום, וביקש לבלעה, וזכה ונעשה אישפיוזיכין לשכינה:

בנימין הוא בחי' הדעת בחי' מוחין תפילין. כי בית המקדש בחלקו של בנימין (ספרי פ' וזאת הברכה [1] וברש"י שם [1] יומא יב. סוטה לו. זבחים נג: קיה:) וביהמ"ק הוא בחי' הדעת כשארז"ל (ברכות לג) כל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו כי דעת' ניתן בין שתי אותיות ובית המקדש ניתן בין שני אותיות וכו'. יהודה הוא בחי' מלכות בחי' יראה. וזהו רצועה, היינו רצועה הנ"ל בחי' יראה בחי' רצועה של תפילין, שיוצאת מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין, היינו כי הרצועה באה מבחי' חלקו של יהודה מבחי' יראה, ונכנסת בחלקו של בנימין, היינו בתוך התפילין מוחין בבחי' רצועה העוברת 'בהמעברתא של תפילין כנ"ל. וזהו ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום. כי מוצאת הרצועה בא הצער בכל יום לכ"א מישראל ובפרט להצדיק שדעתו יותר גדולה כנ"ל. וזהו ובקש לבלועו. היינו שהיה מבקש ומחפש תמיד לתקן ולהמתיק הצער הבא מרצועה הנ"ל ע"י האכילה כנ"ל. וזכה ונעשה אישפיוזיכין לשכינה, היינו שזכה להמתיק הצער ע"י האכילה בקדושה וביראת שמים כנ"ל. וע"י נעשה אישפיוזיכין לשכינה היינו שנעשה הפה בבחי' קומת אדם. וזה בחי' אישפיוזא כי ר' יוסי בר אסיון (עירובין נ"ג ע"ב) כד הוי משתעי בלשון חכמה הוי אמר על אישפיוזא [2] גבר פום דין היינו איש פי זה

כשפרש"י שם. וזה בחי' מי שם פה לאדם שנעשה מהפה קומת אדם היינו בחי' איש פי זה שנעשה מהפה בחי' איש בחי' קומת אדם כנ"ל. וזהו ונעשה אישפיוזיכין לשכינה, כי ע"י ההמתקה הנ"ל ע"י אכילה בקדושה כנ"ל שע"י זוכה לעשות מהפה בחי' אדם כנ"ל, ע"י זוכה אח"כ לבחי' אדם העליון בחי' שכינה מדברת מתוך גרונו. וזהו ונעשה אישפיוזיכין לשכינה שזכה לבחי' שכינה מדברת מתוך גרונו כנ"ל :

עה [1] **בענין** הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת. היינו כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש (שקורין פראסטיק) שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות ואינו מגלה שום תורה ועוסק בשיחת חולין וכיוצא, והוא אז בחי' איש פשוט ממש.

דע כי עיקר החיים היא התורה כ"ש (דברים ל), כי ה"א **חיך ואורך ימך** [1], וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים (וזהו לך לך צב. בהעלותך קמה: ואתחנן רס.) [1]. וע"כ לכאורה הדבר תמוה ונפלא, איך אפשר לפרוש עצמו מן התורה אפי' שעה קלה. ובאמת, זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד יומם ולילה בלי הפסק רגע, וכל בעל תורה הן למדן שעוסק בלימוד התורה בגמפ"ת [2] וכיוצא כ"א כפי ערכו, כפי עסק לימודו, בהכרח שיכטל מהתורה איזה שעה ביום. וכן אפי' בעל השגה ואפי' מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה [2], אעפ"כ בהכרח שיפסיק ויבטל מהשגתו איזה זמן. כי א"א להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק, כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה מו"מ או כיוצא בזה, כי צריכין לעסוק בצרכי הגוף ג"כ. והכלל כי א"א בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זה ה"הלמדן או הבעל השגה הוא בחי' איש פשוט ממש, [2] (היינו פראסטיק). ולכאורה זה הדבר קשה מאד, איך אפשר לפרוש עצמו מן התורה אפי' שעה קלה, הלא **היינו רפו**, ומי הוא זה שירצה לפרוש עצמו מן החיים אפי' רגע קלה. ואע"פ שארז"ל (מנחות צ"ט). ביטולה של תורה זהו קיומה [2], אעפ"כ מי יתרצה בזה, להתבטל מן התורה, אף שזהו קיומה, אעפ"כ טוב יותר בוודאי להיות דבוק בתורה אשר **היא החיים ואורך הימים**. ומי האיש אשר יתרצה לפרוש מן החיים אפי' רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה ומתמיד מאד בתורה ודבוק בה מאד. מכ"ש מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בהתורה [2] לחדש איזה חידוש אפי' איזה פשט בגמפ"ת. מכ"ש וכ"ש בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנוזא דמלכא [2], ומעלה זו א"א לשער במוה, ואיך יתרצה לפרוש מן התורה אפילו שעה קלה. ובאמת זהו בלתי אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל [2], כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה. וא"כ במה מוחין עצמן בזה השעה שבטלין מן התורה הלא עיקר החיים הוא מן התורה כנ"ל :

שולח הגדול של מתנת חינוס המנואל כלן שיהא אור החסד שבו מתיי הליק את הפשוטים ע"י שם הוא אש פשוט לפעמים
אין לה זיכור אלף עפי" ע"ה שער שכינה כלים כפי שמואל בתורה לך את ז'
10 נמצא כבר בדפדפרי
10 גם בדפדפרי תולד ותולדו היא, ומתורו - הוא (כלשון הפוסק)
11 בתורה פסוק זה קאי אקב"ה אבל כבר מבואר בוזהר ויקרא עג. ואמור צ: קב"ה ואורייתא חד ובלק"ה
השכמת הבקר א' ב'
12 ועיין ע"ז ג: ועיין ברכות סא: משל משועל והדגים
13 בגמרא פשט תוספות
14 עיין תורה טו
15 בתקפא - כלשון
16 נמצא כבר בדפדפרי
17 כך היא גרסת רבינו גם לעיל בתורה טו [דף כא:] ובתורה עו [דף צא:] אבל גרסת הגמ' גם בעין יעקב היא - זה הוא יסודה, ועיין עיין יעקב שם שגרס כרבינו - זה קיומה.
18 מתורו - בתורה
19 עיין תורה ערה ותורה ה' תנינא את יד, עיין שיחת הר"ן קלד ועיין חיי מוהר"ן סוף סימן קנא שהרבה טלוליים ויסורים צריך לעבור עד שזוכים לזה
20 כ"ע עיין חיי מוהר"ן מקל שאלה עבודות פשוטות

14 בתקפא - שזוכה
15 בתשכט - (מגילה כו) כי אע"פ שגם בזבחים נמצא כן אבל במגילה יותר מדויק כלשון רבינו
16 ועיין מגילה כו. שם הלשון יותר מדויק כלשון רבינו, ועיין גם יומא יב. ובחים נג:
17 גם בדפדפרי - אישפיוזיכין, ומתורו - אושפיוזיכין
18 בדפדפרי מוחה בחי' עד כאן באות מרובעת
19 פסקא יא עה"פ בין כתפיו שכן
20 דברים לג יב. עה"פ ולבנימין אמר ושם יב יד עה"פ במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך. ועוד
21 גם בדפדפרי ותולד - דעת, ומתורו - דיעה
22 בדפדפרי - שתי
23 בתקפא - בהמבערתא, ומתורו - בהמעברתא, בתולד - (בהמעברתא) וע"ש לוח הסעיות שהסגורים טעות
24 גם בדפדפרי ותולד - אישפיוזיכין, ומתורו - אושפיוזיכין (וצ"ע מדוע דווקא כאן תיקן ולא לעיל ולא לקמן וצ"ע למה לתקן ומסתבר שבכוונה נקט אישפיוזיכין כיון שדודש לקמן איש פי זה)
25 גם בדפדפרי ותולד אישפיוזא, ומתורו - אושפיוזא (וצ"ע כנ"ל)
26 תרגום - כאשר היה מספר בחכמה היה אומר על האורה. וע"ש בגמ' שריבנו דילג והיבר. דאיתא שם שכשסיפר בחכמה אמר עשו לי שור במשפט בטור מסכן וכששאל באושפיוזא אמר הכי גבר פום וכו'.
27 תורה זו נאמרה באומין אישפיוזיכין, ומתורו - אושפיוזיכין (וצ"ע מדוע דווקא כאן תיקן ולא לעיל ולא לקמן וצ"ע למה לתקן ומסתבר שבכוונה נקט אישפיוזיכין כיון שדודש לקמן איש פי זה)
28 גם בדפדפרי ותולד אישפיוזא, ומתורו - אושפיוזא (וצ"ע כנ"ל)
29 תרגום - כאשר היה מספר בחכמה היה אומר על האורה. וע"ש בגמ' שריבנו דילג והיבר. דאיתא שם שכשסיפר בחכמה אמר עשו לי שור במשפט בטור מסכן וכששאל באושפיוזא אמר הכי גבר פום וכו'.
30 תורה זו נאמרה באומין אישפיוזיכין, ומתורו - אושפיוזיכין (וצ"ע מדוע דווקא כאן תיקן ולא לעיל ולא לקמן וצ"ע למה לתקן ומסתבר שבכוונה נקט אישפיוזיכין כיון שדודש לקמן איש פי זה)
31 תורה זו נאמרה באומין אישפיוזיכין, ומתורו - אושפיוזיכין (וצ"ע מדוע דווקא כאן תיקן ולא לעיל ולא לקמן וצ"ע למה לתקן ומסתבר שבכוונה נקט אישפיוזיכין כיון שדודש לקמן איש פי זה)
32 גם בדפדפרי ותולד אישפיוזא, ומתורו - אושפיוזא (וצ"ע כנ"ל)

תורה אור
 תהלים קיא (ו) פה מעשיו
 הגיד לעמו לתת להם נחלת
 גוים:

העולם שנברא בעשרה מאמרות. ובכל הדיבורים של העולם ובכל העובדות והעשיות הן מו שהוטב עצים או איזה עובדא שיהיה, ככולם נעלם התורה [1]. כי הכל נברא בעשרה מאמרות אשר שם התורה נעלמה ונסתרה קודם מתן תורה [2]. והצדיק בשעה שפורש מן התורה והוא בחי' איש פשוט הוא מקבל חיות מבחי' זו של קודם מתן תורה. והוא בחי' הדרך של ארץ ישראל הנאמר למעלה שהצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו משם [3]. כי עיקר כח קדושת א"י [2] הוא ע"י בחי' **כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים** [4] כשפרש"י בפסוק **בראשית וכו'** שכשביל זה פתח בבראשית שלא יאמרו גזלנים אתם וכו' ע"כ פתח בבראשית כי הוא ית' ברא הכל וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'. נמצא שעיקר כח ארץ ישראל הוא מבחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שהם בחי' כח מעשיו שע"י היו ישראל יכולים לילך ולכבוש ארץ ישראל. וגם כאן בחי' לארץ, נמצא בחי' זו [2]. כי ישראל עם קדוש באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדושת ישראל, כגון במקום שהיה מתחילה של עכו"ם, וגם עכשיו הוא ברשות מי שהוא שרהק"י מאד מקדושת ישראל. וישראל באים לשם וכובשים המקום ומקדשין אותו ויהיה מקום ישראלי שזהו ג"כ בחי' ארץ ישראל. והיו יכולים לומר גזלנים אתם שכבשתם זה המקום שאינו שלכם [2], אך על ידי **כח מעשיו** בחי' עשרה מאמרות על ידי זה יש לנו רשות לכבוש כל העולם ולקדשו בקדושת ישראל כי הוא ית' בראה וברצונו נתנה לנו. נמצא שעשרה מאמרות שהם מלובשין בדרך ארץ היינו ביישוב העולם כי בהם נברא העולם, הם דרך לארץ ישראל. כי ע"י בחי' העשרה מאמרות יכולין לכבוש ארץ ישראל כנ"ל. והוא בחי' דרך ארץ, היינו שהוא דרך ונתיב לארץ היינו לארץ ישראל. כי דרך ארץ שהוא יישוב העולם שנברא בעשרה מאמרות, זה זה בעצמו הוא דרך ונתיב לארץ ישראל כנ"ל. והוא דרך ארץ, היינו דרך לארץ ישראל כנ"ל. ובזה הדרך ארץ היינו הדרך של ארץ ישראל שהוא בחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם ששם נעלמת התורה [2], שבזה היה העולם מתקיים בחסדו כ"ו דורות שקודם מתן תורה, בזה בעצמו הצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה. כי אז הוא מחיה עצמו בבחי' התורה שנעלמת בתוך העולם בכל הדיבורים ובכל העובדות שנבראו בעשרה מאמרות ששם נעלמת התורה כנ"ל :

וע"כ מוכרח הצדיק הגדול לירד וליפול לתוך פשיטות ולהיות איש פשוט ממש איזה עת. כי ע"י הוא מחיה את כל הפשוטים הנ"ל יהיה מי שיהיה ואפי' או"ה [2]. כי הוא מחיה עצמו בבחי' התורה הנעלמת בעשרה

אך דע כי הצדיק האמת מחיה עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל. מהדרך של נסיעת ארץ ישראל. כי דע כי כל אלו הפשוטים דהיינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה שאז הוא איש פשוט כנ"ל וכן יש איש פשוט ממש שאינו למדן כלל ואעפ"כ הוא איש כשר וירא שמים ובוודאי מקבל חיות מן התורה. וכן אפי' הנמוכים למטה יותר ואפי' או"ה גם הם מקבלים בוודאי ג"כ חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול שכולם יקבלו על ידו חיות. כי כל הפשוטים הנ"ל כולם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה שהיא עיקר החיים. ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים (שקרוין פראסמאקים) ע"כ צריכין שיהי' עליהם איש פשוט גדול שעל ידו הם מקבלין חיות מהתורה :

כי דע כי כל הפשוטים הנ"ל הן למדן שהוא עוסק בתורה לשם שמים (כי כשעוסק בתורה שלא לשמה אינו מועיל בלימודו ליישוב ה'עולם. כי שלא לשמה הוא נצרך רק בשביל עצמו, וגם בזה יש בחינות. רק כשעוסק לשמה שזהו עוסק ביישוב העולם) כשמבטל מלימודו שאז הוא בחי' איש פשוט ממש כנ"ל, הן שאר הפשוטים. כ"א וא' כפי אחיזתו בהתורה כן הוא מחיה עצמו בעת פשיטותו מבחי' קיום העולם קודם קבלת התורה. כי קודם קבלת התורה הי' העולם מתקיים רק בחסדו, כי לא היה עדיין תורה ושום עשייה של מצוה שעל ידו יתקיים העולם [2]. והיה עיקר קיום העולם ע"י חסדו לבד. והצדיק בעת פשיטותו בשעה שבודל מן התורה הוא מקבל חיות מבחי' זו. וזה בחי' אוצר מתנת חנם. כי יש אוצר של מתנת חנם, שמי שאין לו שום זכות כלל מקבל משם. (מ"ר תשא פ' מה [2]) ובוודאי אין זה האוצר מוכן בשביל רשעים, כי א"כ, הרשע הוא גדול מן הצדיק [1]. כי הרשע בוודאי אין לו שום זכות כלל, וכי יזכה בשביל זה לקבל מאוצר מתנת חנם [2]. אך באמת, הרשע בוודאי אינו מקבל משם, רק זה האוצר מתנת חנם הוא בשביל הצדיק לבד. היינו בשעה שהצדיק הוא איש פשוט כנ"ל אז הוא מקבל מזה האוצר מתנת חנם. שזהו בחי' קודם קבלת התורה שהיה מתקיים העולם בחסד חנם לכד בבחי' **פי לעולם חסדו** [2] הנאמר על קודם מתן תורה כמובא (בגמ' פסחים קיה). 'הני כ"ו כי לעולם חסדו כנגד מי כנגד כ"ו דורות וכו' [4]. כי אז לא היה שום תורה והיו עוסקין רק ביישוב העולם ובדרך ארץ כשארז"ל במדרש ורבה צו פ' ט' [2] גדולה דרך ארץ שקדמה לתורה ד"ו דורות. ואז היה עיקר קיום העולם ע"י חסד חנם לבד. ובאמת גם קודם קבלת התורה, "בוודאי גם אז היתה התורה במציאות, כי התורה היא נצחית. אמנם אז קודם מתן תורה היתה התורה כהעלם ובהסתרה. היינו כי כל התורה כלולה בעשרת הדברות [2], ואז קודם מתן תורה היו העשרת הדברות נעלמין בעשרה מאמרות [2] שבהם נברא העולם [2]. נמצא שהיתה כל התורה כולה נעלמת ונסתרת בתוך יישוב

^א נמצא כבר בדפוס

^ב נמצא כבר בדפוס

^ג בתקפא - מעולם. בדפוס ותורלד ומתורלד - העולם

^ד בתקפא - שלא לשמה (נקודה מחברת בין שתי התיבות)

^ה עיין פסחים סח: אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ כמ"ש אם לא בירתי יומם ויללה חקות שמים וארץ לא שמי

^ו פסקא ו'

^ז רבינו כאן מתייחס לקושת העולם על מדרש תמוה זה עיין ערבי נחל תחילת ויקרא שכתב וכבר צווחו בזה יציבא בארעא וכו'

^ח עיין לק"ה מתנה ג' אות ב' שעיקר האוצר נועד לרשעים דייקא אלא שאינם יכולים לקבל אלא ע"י הצדיק.

^ט תהלים קלו

^י מובא ועד כ"ו דורות וכו' נוסף בתקפא וכנראה לכן בתשכט הוקף בסוגרים יחד עם המ"ט לפסחים הנ"ל

^{יא} עשר מאדם הראשון עד נח ועשר מנח עד אברהם אבינו (במדבר רבה יד יא) ועוד שש עד משה רבנו (אע"פ שקד על מביאם מנטיס אלפסי שנת תורה עיין סנהדרין לו. וע"ז טו. ומלכיסא אכינו מתחיל אלפסי שנת תורה וכמובאר במלך נ"ר טא ח') שכליותיו למנוחו תורה. קיום העולם התחיל תמוה שנים אח"כ במתן תורה

^{יב} פסקא ט' ואינו לשון רבינו. ועיין לשון רבינו באוצר המדרשים (איינושטיין ניו יורק תרעה) השכם עמוד 142 עה"פ (ד') אם על תורה יקריבנו וגו'

^{יג} בתשכט - בדאי

^{יד} פרש"י פ' משפטים כד יב תריג מצוות כלולות בעשרת הדברות ועיין כד הקמח לרבינו בחיי סוף ערך

שבעות וזוהר יתרו צג סוף ע"ב

¹⁰ עיין זוהר הנ"ל עשר אמירן דאורייתא כללא דפקודי אורייתא כללא דכל עשר אמירן דבראשית. ועיין זהר רע"ב פנחס דף רלח: הסתכל באורייתא וברא עלמא. ועיין במדבר רבה יד יא.

¹¹ אבות ה' א'

¹² עיין עלים לתרופה מכתב כא

¹³ עיין חיי מוהר"ן אות קמב ושבתי הר"ן אות כב בסדר נסיעתו לא"י. ועיין פל"ח אות ו' שתורה זו קשורה להמבואר שם.

¹⁴ בעת פשיטותו מחיה עצמו מהדרך לא"י ובעת גדלותו מא"י בעצמה עיין לק"ה בית הכנסת ה' ב' (וני"ל שקדמו לעולם התורה כפי שמואל בתורה לז' ביחס לעולם היקדונו הגמון בתורה לה. וזה בחי' סילוק הסגל בתורה קנב ומיזה הסגל בתורה סב)

¹⁵ עיין לק"ה בית הכנסת ג' ד"ה וזה עיקר הקדושה כשיודעין שהכל מאת ית'

¹⁶ תהלים קיא ו'

¹⁷ מה שרמז כאן עיין ימי מוהר"ן ח"א אות נא ושיחות הר"ן קנב ולק"ה בית הכנסת ה' א'

¹⁸ גם בדפוס ותורלד - שהוא שרוחק, ומתורלד - שהוא רחוק

¹⁹ עיין לעיל תורה מד [דף נד:] ועיין לק"ה מתנה ה' ותורה רסו למה העוסק בבנין מתמסכן

²⁰ עיין פל"ח אות ג' להבין מדוע לא"י וזכיר דווקא ע"י התורה הנעלמת

²¹ עיין פל"ח אות ג' הנ"ל.

לו:

ליקוטי

עך עט

מוהר"ן תנינא

תורה אור
דברים ואתחנן ג (כב) ואתחנן
אל יקח צעק ההוא לאמר:
וינה ג (ג) ויאמר קראתי מצרה
לי אל יקח וצעני כבסן שאול
שנעתי שמינת קולי:
תהלים קיט (לח) הקם לצדקך
אברך אשר ליראתך:
איוב ה (יג) לכת הקמים בערם
ועצ נפתלים נקרתה:
תהלים קיט (קכו) עת לעשות
ליקח הפרו תורתך:
תהלים קיא (ו) פה מעשיו הגיד
לעמו לתת להם נחלת גוים:

תורה עט
בראשית תולדת כו (כב) ויגש
יעקב אל יצחק אביו וישתחו
ויאמר הקל קול יעקב ויגידים
די עשו:
בראשית תולדת כו (לח) ויאמר
עשו אל אביו הברכה אתה הוא
לך אבי ברכני גם אני אבי
וישע עשו קלו ויברך:
דברים ואתחנן ד (ל) בצר לך
וישאור כל הברכים האלה
באשרית הקמים ושבם עד יקח
אלהם ושמעת בקלם:
בראשית תולדת כה (טו) ואלה
תולדות יצחק בן אברהם אברהם
הוליד את יצחק:
ישעיהו מא (ח) ואתה ישראל
עבדי יעקב אשר בחרתיך ורע
אברהם אבי:
בראשית ויצא כט (כ) ויעבד
יעקב ברחל שבע שנים ויחזיק
בעינו קמים אהדים באהבתו
אתה:
ישעיהו ז (ג) ויאמר יקח אל
ישעיהו צא לא לקראת אהו אתה
וישא ישוב בך אל קצה הצלת
הברכה העליונה אל מסלת שדה
כובס:
ישעיהו ז (ג) ויאמר יקח אל
ישעיהו צא לא לקראת אהו אתה
וישא ישוב בך אל קצה הצלת
הברכה העליונה אל מסלת שדה
כובס:
ירמיהו יט (טו) לכן מה אפר
יקח אם תשוב ואשיבך לפני
תעבד ואם תוציא יקר מולל
כפי תהיה ישוב הפה אליך
ואקח לא תשוב אליכם:
בראשית ויצא כח (יא) ויפגע
בפקודם וילך שם כי בא תשמש
ויקח מאבני הפקודם וישאם
מדאשתי וישבע בפקודם ויהאם:
חושע די (ג) קחו עינכם דברים
ושבו אל יקח אמרו אלי קל
תשא עון יקח טוב וישלך
פרים שפתיו:
בראשית וישלח לב (ד) וישלח
יעקב מלאכים לפניו אל עשו
אחי ארצה שער שדה אדום:
בראשית וישלח לג (טו) ויאמר
עשו אצבע נא ערפן מן העם
אשר אתי ויאמר לפה יה אקצא
חו בעיני אדמי:
תהלים קיט (כ) כי אתה קנית
לקלי תסבני כבסן אבני:
בראשית וישלח לו (א) וישב
יעקב בארץ מגורי אביו בארץ
צנעו:

מאמרות המלוכשין בתוך העולם. וממנו מקבלין חיות כל הפשוטים הנ"ל. וכ"א כפי קירובו יותר אל הקדושה ואל הצדוק הנ"ל כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר :

וע"כ משרע"ה כשיבקש לבא לא"י ביקש מתנת הנם. כמ"ש (דברים ג) **ואתחנן אל ה' בחי' מתנת הנם** [א]. וזהו **בעת ההיא לאמר**, היינו שתפילתו היה עם כח בחי' **בעת ההיא לאמר** היינו ככה אותו העת שהיה העולם מתקיים ע"י העשרה מאמרות שהוא קודם מתן תורה. שאז היה העולם מתקיים ע"י העשרה מאמרות שבהם היתה התורה נעלמת, ואז היה קיום העולם ע"י מתנת הנם כנ"ל ובכח הזה של קיום העולם קודם מתן תורה היינו בחי' מתנת הנם בחי' עשרה מאמרות הנ"ל בכח הזה זוכין לבא ולכבוש א"י כנ"ל, וע"כ ביקש משה לבא לא"י ע"י בחינה זו. וזהו **ואתחנן אל ה' היינו מתנת הנם. בעת ההיא לאמר** היינו עם כח בחי' **עת ההיא** שהיה העולם מתקיים ע"י המאמרות לבד שאז היה העולם מתקיים ע"י בחי' מתנת הנם כנ"ל, אשר ע"י יכולין לבא לא"י כנ"ל, וע"כ ביקש משה לבא לא"י ע"י בחי' זו כנ"ל. וזה בחי' **בעת ההיא**, **ההיא**, זה בחי' שתום ונעלם. כי באותה העת קודם מתן תורה היתה התורה נעלמת ונסתרת בתוך הע"מ וכו' כנ"ל :

והכלל כי אמור לייאש עצמו [ב]. כי אפי' מי שהוא איש פשוט ואינו יכול ללמוד כלל או שהוא כמקום שא"א לו ללמוד וכיוצא בזה, אעפ"כ גם בעת פשיטותו צריך להחזיק עצמו ביראת ה' ובעבודה פשוטה לפי בחינתו. כי גם אז הוא מקבל חיות מהתורה כנ"ל ע"י איש פשוט הגדול היינו הצדיק הגדול שהוא לפעמים איש פשוט שהוא מהיה את כולם כנ"ל. ואפי' מי שהוא ח"ו במדרגה התחתונה לגמרי ח"ו ר"ל אפי' אם מונח בשאול תחתיות ר"ל, אעפ"כ אל יתייאש עצמו [ג] ויקיים **מבטן שאול שועתי** [ד], ויהוה עצמו כמה שיוכל, כי גם הוא יכול לחזור ולשוב ולקבל חיות מהתורה ע"י הצדיק הנ"ל. והעיקר לחזק עצמו בכל מה שאפשר, **וכי אין שום ייאוש בעולם כלל** [ה] ויאמר 'או בזה"ל קיין ייאוש או גאר ניט פאר "האנדין" ומשך מאד אלו התיבות קיין יאוש וכו' ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד [ו] כדי "להורות ולרמוז לכל אחד וא' לדורות שלא יתייאש בשום אופן בעולם אפי' אם יעבור עליו מה[ו] וכו' ואך שהוא אפי' אם נפל למקום שנפל ר"ל, מאחר שמחזק עצמו כמה שהוא עדיין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו ית' : ואפי' איש פשוט ג"כ צריך שיהיה לו יראת שמים: ויש

כמה בחי' יראות, כי למעלה דברנו מבחי' דרך ארץ היינו הדרך לא"י. אמנם א"י בעצמה יש בה ג"כ בחי' עשר קדושות [ז]. כי יש שם יוד בחינות קדושות זו למעלה מזו, והם בחי' ע"מ [ח]. וכל מאמר יש לו בחי' יראה בחי' (תהלים קיט) **הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך**. כי יש יראה למעלה מיראה [ט], (ירמיהו סיים לבאר זה הענין) וצריך לחזק עצמו ביראת שמים גם בעת פשיטותו בכל מה שיוכל. ויוכל לבא לשמחה גדולה ע"י תמימות ואמונתו. כי חכמות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות בלי שום חכמה כלל. כי חכמות מוזיקים מאד להאדם, והחכמים נלכדים בחכמתן של עצמם. כי החכמה מתעה אותו מהחכמה לחכמה

ומאותה החכמה לחכמה אחרת וכן מהחכמה לחכמה יותר ויותר עד שנלכד ונתעה בחכמות עצמו. בבחי' (איוב ה) **לכוד חכמים בערמם** בערמם דייקא היינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות [פ].

וצריכין לבקש מאד מהשי' לזכות להתקרב להצדיק האמת [ק]. כי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת, אשרי לו אשרי חלקו. כ"כ (כי אה"כ כ"י היינו לאחר מיתה) קשה י"אז מאד להתקרב [ק"י] וצריכין י"מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד שיוכה בחיים חיותו להתקרב לצדיק אמת) כי הבעל דבר שם לבו ע"ז מאד עכשיו לבלבל את העולם [ק"י]. כי ישראל הם עכשיו קרובים אל הקץ מאוד ויש עכשיו לישראל גיעוגעים גדולים וכיסופין גדולים להשי' אשר לא היתה כזאת בימי קדם, וכ"א נכסף מאוד להשי'. ע"כ הערים הבע"ד והכנים מהלוקת בין הצדיקים והקים בעולם מפורסמים הרבה של שקר. וגם בין הצדיקים האמתיים הכנים מהלוקת גדול עד שאין אחד יודע היכן האמת. ע"כ צריכין לבקש מאד מהשי' לזכות להתקרב להצדיק האמת :

העתקה מכת"י רבינו ז"ל בעצמו מה שמצאנו אצלו, והם ראשי פרקים מענין הנ"ל ועוד נוסף דברים בהם מה שלא ביאר בפרושו. וכפי המוכן מאלו הר"פ יראה המעיין שיש כזה הענין הנ"ל עוד דברים רבים כהמה. אך אנחנו לא זכינו לשמוע בפרוש כ"א ענין הנ"ל :

ואתחנן: מתנת הנם: הנם עריות [ק"י]. פגם הדעת: משה דעת [ק"א]: פרישות [ק"ב]: פה עמוד עמודי: הבריאה מתנת הנם: **עולם חסד יבנה**: הבריאה קודם מתן תורה: **עת לעשות לה'** [ק"ג] היינו עשיית העולם: **הפרו תורתך** [ק"ד] כמולה של תורה: **בעת ההיא לאמר** כעשרה מאמרות ההוא ההעלמה: **כח מעשיו הגיד לעמו** [ק"ה]:

עוד מצאנו כת"י רבינו ז"ל והם ראשי פרקים מאיזה תורה נפלאה:

עט [א] י"הקול קול יעקב [א]: כרוז: עשו וישא קולו [א]: יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו' [א]: **ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו** [א]: **יצחק בן אברהם** [א] זמן נתאחד: **אברהם אהבי** [א]: **בעיניו כימים אהדים באהבתו** [א]: **וישאר ישוב בך** [א]: **אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד** [א]:

כי בא השמש [א]: נתקצר הזמן [א]: **וישכב במקום** [א]: יש כ"ב (תיקון יה [א]): **קחו עמכם דברים ושובו** [א]: **מאבני המקום** [א] אבנים אותיות [א]: **מראשותיו** [א] מחשבה מברר הכל [א]:

וישלח יעקב מלאכים [א] מצוות זמניות עשה מצוות הרבה נברא כמה מלאכים [א] לפניו [א]: תשובה: **ואשיבך לפני: ארצה שעיר** [א]: ס"ד"ת"ה"ר"ר" [א]: **אציגה** [א]: סוכה תשובה [א]: **תפוכני בבטן אמי** [א]: הולדה : **שאר ישוב בך** [א]:

וישב יעקב בארץ [א] לקיים כיבוד אב לבמל כח כיבוד של

12 בראשית כח יא
13 ספר הצדיק פ"ד אות יב. עיין גם לעיל תורה יח אות ו (ף כה).
14 בראשית כח יא
15 וזר ח"ב רנז. ועיין תורה טו אות ו (ף עה).
16 ותורה ריא (ף קג) כלא במחשבה אמרו
17 בראשית לב ג'
18 תנחומא ויצא ג'
19 בראשית לב ג'
20 בראשית לב ג'
21 דברי' לב ג'
22 בראשית כח א'
23 ישיעה בא ח'
24 בראשית כח א'
25 ישיעה ג'
26 ישיעה ג' ט'
27 ישיעה ג' ט'
28 בראשית לב ג'
29 בראשית לב ג'
30 בראשית לב ג'
31 בראשית לב ג'
32 בראשית לב ג'
33 בראשית לב ג'
34 בראשית לב ג'
35 בראשית לב ג'
36 בראשית לב ג'
37 בראשית לב ג'
38 בראשית לב ג'
39 בראשית לב ג'
40 בראשית לב ג'
41 בראשית לב ג'
42 בראשית לב ג'
43 בראשית לב ג'
44 בראשית לב ג'
45 בראשית לב ג'

46 בראשית לב ג'
47 בראשית לב ג'
48 בראשית לב ג'
49 בראשית לב ג'
50 בראשית לב ג'
51 בראשית לב ג'
52 בראשית לב ג'
53 בראשית לב ג'
54 בראשית לב ג'
55 בראשית לב ג'
56 בראשית לב ג'
57 בראשית לב ג'
58 בראשית לב ג'
59 בראשית לב ג'
60 בראשית לב ג'
61 בראשית לב ג'
62 בראשית לב ג'
63 בראשית לב ג'
64 בראשית לב ג'
65 בראשית לב ג'
66 בראשית לב ג'
67 בראשית לב ג'
68 בראשית לב ג'
69 בראשית לב ג'
70 בראשית לב ג'
71 בראשית לב ג'
72 בראשית לב ג'
73 בראשית לב ג'
74 בראשית לב ג'
75 בראשית לב ג'
76 בראשית לב ג'
77 בראשית לב ג'
78 בראשית לב ג'
79 בראשית לב ג'
80 בראשית לב ג'

81 בראשית לב ג'
82 בראשית לב ג'
83 בראשית לב ג'
84 בראשית לב ג'
85 בראשית לב ג'
86 בראשית לב ג'
87 בראשית לב ג'
88 בראשית לב ג'
89 בראשית לב ג'
90 בראשית לב ג'
91 בראשית לב ג'
92 בראשית לב ג'
93 בראשית לב ג'
94 בראשית לב ג'
95 בראשית לב ג'
96 בראשית לב ג'
97 בראשית לב ג'
98 בראשית לב ג'
99 בראשית לב ג'
100 בראשית לב ג'

101 בראשית לב ג'
102 בראשית לב ג'
103 בראשית לב ג'
104 בראשית לב ג'
105 בראשית לב ג'
106 בראשית לב ג'
107 בראשית לב ג'
108 בראשית לב ג'
109 בראשית לב ג'
110 בראשית לב ג'
111 בראשית לב ג'
112 בראשית לב ג'
113 בראשית לב ג'
114 בראשית לב ג'
115 בראשית לב ג'
116 בראשית לב ג'
117 בראשית לב ג'
118 בראשית לב ג'
119 בראשית לב ג'
120 בראשית לב ג'

121 בראשית לב ג'
122 בראשית לב ג'
123 בראשית לב ג'
124 בראשית לב ג'
125 בראשית לב ג'
126 בראשית לב ג'
127 בראשית לב ג'
128 בראשית לב ג'
129 בראשית לב ג'
130 בראשית לב ג'
131 בראשית לב ג'
132 בראשית לב ג'
133 בראשית לב ג'
134 בראשית לב ג'
135 בראשית לב ג'
136 בראשית לב ג'
137 בראשית לב ג'
138 בראשית לב ג'
139 בראשית לב ג'
140 בראשית לב ג'

141 בראשית לב ג'
142 בראשית לב ג'
143 בראשית לב ג'
144 בראשית לב ג'
145 בראשית לב ג'
146 בראשית לב ג'
147 בראשית לב ג'
148 בראשית לב ג'
149 בראשית לב ג'
150 בראשית לב ג'
151 בראשית לב ג'
152 בראשית לב ג'
153 בראשית לב ג'
154 בראשית לב ג'
155 בראשית לב ג'
156 בראשית לב ג'
157 בראשית לב ג'
158 בראשית לב ג'
159 בראשית לב ג'
160 בראשית לב ג'

161 בראשית לב ג'
162 בראשית לב ג'
163 בראשית לב ג'
164 בראשית לב ג'
165 בראשית לב ג'
166 בראשית לב ג'
167 בראשית לב ג'
168 בראשית לב ג'
169 בראשית לב ג'
170 בראשית לב ג'
171 בראשית לב ג'
172 בראשית לב ג'
173 בראשית לב ג'
174 בראשית לב ג'
175 בראשית לב ג'
176 בראשית לב ג'
177 בראשית לב ג'
178 בראשית לב ג'
179 בראשית לב ג'
180 בראשית לב ג'

מאמר הנהגת הפשיטות של הצדיק

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בליל שבת נחמו
שנת תקע (ליל יא אב תקע סו ימים
לפני פטירת רבנו)

פתיחה

תורה זו היא צעקתו הנוראה של רבינו שאין שום יאוש בעולם כלל

(צעקה שנעלמה מהכתובים הנדפסים שנים רבות¹) אולי מרוב עוצם הקטרוג שיש על גילוי נפלא כזה)

והביאור בזה מבואר בתרוץ לקושיא שכיון שהתורה היא חיינו מהיכן מקבל חיות (דקדושה הרגשת מציאותו
'ת' המתבטאת ביראת שמים) מי שבטל מתורה.

רוצה לומר שלא שייך כלל להתיימשך מלקבל חיות דקדושה שעל ידה יכול לחזור להתקרב אם הש"י אפילו
אם נפל לשאול תחתיות ובלבד שיתקרב לצדיק האמת.

ומבאר שמקבל חיות מהצדיק ע"י שגם הצדיק בעצמו הוא לפעמים פראסטיק ובטל לפעמים מתורה ואז מחייה
עצמו מאוצר מתנת חיים שהיא התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ושרשה במאמר הסתום בראשית הכולל את

כל התורה הצדיק כיון שאין בו אחיות הרע כלל מגלה אותה בעת שיורד לפשיטות והיא הדרך לארץ
ישראל², ועל ידו מקבלים כל העולם בעת שאין להם חיות מהתורה. אמנם כל אחד מקבל כפי קרובו לקדושה
ולצדיק כן הוא מקבל חיות גבוהה יותר.

ובזה מתורץ מדוע אין יאוש בעולם כלל כי אין מצב שאדם יכול לומר כל כך התרחקתי מהש"י עד שאין לי
אפשרות לקבל חיות דקדושה שעל ידה אחזור אליו ית', כי אפילו הרחוק ביותר ואפילו אומות העולם, מקבלים
חיות דקדושה שעל ידה כבר יש להם הכח להתקרב אל הש"י אם ירצו³. כ"ש מי שמקושר לצדיק האמת
בוודאי יכול לקבל ממנו חיות דקדושה הרבה למעלה מזכויותיו בבחי' מתנת חיים ממש.

תורה זו למדתי בתוך לימוד תורה טו בחלק א' כי היא ביאור לתורת הנסתר הנזכר שם שהוא אור הגנוז אורו
של רבינו שזוכים ע"י רבוי בהתבודדות מתוך שפלות שזוכים ע"י תורת הנגלה כמבואר בלק"ה תפלה ג' ב'.

ליקוטי הלכות על תורה זו

או"ח ח"א דף קע הלכות תפלה ג' (ו אותיות) – (ב) התפלה גבוהה מהתורה אע"פ שנקראת חיי שעה כי בזמן תפלה מקבלין חיות על
ידי התורה הנעלמת בטבע שהיא בחינת מתנת חנם בחינת ארץ ישראל, ואע"פ שהתורה נקראת חיינו ואורך ימינו. נמצא שדבקים
גם בשעת התפלה בהתורה, הינו בתורה הנעלמת כנ"ל. וזה שאמר רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בסימן טו) שעל ידי התפלה זוכין
לסתרי תורה, דהיינו התורה הנעלמת שהיא בחינת סתרי תורה, ועל כן נקראת התפלה עבודה שבלב, שזה בחינת העלמה בחינת
התורה הנעלמת שהיא בחינת מחשבה שבלב, כי בהלב נעלמין כל הדברים בחינת תעלומות לב, ועל כן התפלה היא בחינה גבוהה
מאד מאד וצריכין דיקא להתפלל בכל יום ולהרבות בתפלה ותחנונים, שהיא בחינת חסד חנם שהיה מקים העולם קדם מתן תורה,
על ידי זה יכולין להחיות כל הזמנים והעתים שהאדם בטל מדברי תורה מחמת הכרח צרכי פרנסה וכיוצא, כי כל העתים שאדם
בטל מתורה מחמת ההכרח מקבלין חיות מבחינת חסד חנם הנ"ל על ידי התפלה שהיא בחינת חיי שעה שהיא בחינת מתנת חנם
כנ"ל, ...בי לעקר התפלה זוכין רק הצדיקים. ועל כן כל אדם צריך להתפלל רק בהתקשרות לצדיקי הדור, כמובא בדברי רבנו, זכרוננו
לברכה, בסימן ב, כי עקר התפלה היא בבחינת ארץ ישראל, בבחינת מתנת חנם כנ"ל, וכתוב (תהלים לז), צדיקים ירשו ארץ. כי
לארץ ישראל זוכין הצדיקים. ...כי כל אחד לפי בחינת קדשתו בקדשת הברית, שזה עקר בחינת צדיק כידוע, וכפי מה שזוכה
להתקשר ולהכלל בצדיק הדור האמתי, כמו כן זוכה לירשת ארץ ישראל, ... וכמו כן זוכה לתפלה, כי עקר התפלה היא בבחינת
ארץ ישראל כנ"ל, וכמובא בדברי רבנו, זכרוננו לברכה, כמה פעמים (תורה מד), שבמקום שמתפללין נעשה האויר בבחינת ארץ

¹ א כסלו תשעה

² עיין בלקוטי מוהר"ן הנדפס בבית מוהרנ"ת בשנת תקפא שם חסר כמה שורות בתורה זו שבהן מספר מוהרנ"ת כיצד צעק רבנו מעומק
הלב עד כמה אין יאוש בעולם כלל אחרי שאמר תורה זו. ורק סג שנים אחרי פטירת רבנו בתשל"ד נדפס ליקוטי מוהר"ן בארץ ישראל
ושם הוסיפו השמטה זו וכן בתרל"ו בלעמברג נוסף אותו הלשון בליקוטי מוהר"ן שנדפס ע"י הטשרינער רב. ועד אז היה הדיבור הזה
נעלם בהשמטות ללקוטי מוהר"ן שיודע שהיו ונאבדו לנו ובחיי מוהר"ן כתב יד שנדפס מאוחר הרבה יותר.

³ ועל כן בדרך לא"י חייב לרדת לפשיטות עצום כי הפשיטות הוא בכתר מאמר סתום. ועיין לק"ה תפלה ג' ב' שהיא תורת הנסתר שזוכה
לה רק הצדיק שזוכה לצאת מגבול ע"י תפלה במסירות נפש כמבואר בתורה טו.

⁴ עניין זה מבואר בדרך אחרת בלק"ה ערובי תחומין ה' בביאור מוהרנ"ת לכוונות ק"ש. שיש יחוד תדיר של חכמה ובינה שאינו תלוי
במעשה התחוננים, שממנו נמשך הארה לכל העולם כולו שממנה נמשכים כולם אליו ית' אלא שמי שמסרב לעזוב הבלי עוה"ז אזי
אדרבה מתחזק בריצה אחר ההבלים ורק מי שעוזב הכל נמשך אליו ית'. נמצא שגם היחוד התדיר הוא בחי' מתנת חיים שמחיייה את
עולם התווה אלא שהחידוש המבואר כאן הוא שאין יאוש בעולם גם למרוחק ביותר כי לפי המבואר שם מי ששקוע בהבלי עוה"ז אין לו
עצה כמעט אלא בכחות עצמו יעזוב הכל אבל כאן מבואר שע"י התקשרות לצדיק אזי הצדיק מחייה אותו בכוחות לקדושה מתנת חיים
ועל כן אין יאוש בעולם.

ישראל, כי התפלה היא בחינת מתנת חנם, שעל ידי זה נעשה עקר קדשת ארץ ישראל כנ"ל, כמבאר במאמר הנ"ל, שבכל מקום שאנשים כשרים באים לשם יכולין לעשות בחינת ארץ ישראל על ידי בחינה זו, עין שם היטב. וזה שרמז רבנו זכרוננו לברכה בהראשי פרקים ממאמר הנ"ל שנמצאו בכתיבת ידו על פסוק ואתחנן, ורמז שם ענין שמירת הברית, עין שם, כי כל ענין המאמר הנ"ל שהוא בחינת הדרך לארץ ישראל, דהיינו לכבש ארץ ישראל, זה תלוי רק בקדשת הברית, בבחינת צדיקים ירשו ארץ וכו' כנ"ל. גם עקר התפלה תלויה בקדשת הברית, כמובא במקום אחר (תורה ו). (ג) אנו שבטלים הרבה מתורה צריכים לתפלה להחיות על ידה את הזמנים של ביטול מהחסד חינוג שהיא התורה הנעלמת אבל רשבי" שלא בטל כלל מתורה אזי אדרבה אצלו גם התורה שנעלמת אצלו מתגלה לו והיינו סתרי תורה לכן לא צריך לתפלה שהיא תורה הנעלמת. (ד) וזהו חסידים ראשונים שוהים בתפלה שלש שעות תורתן משתמרת ומלאכתם מתברכת מאוצר החסד חינוג. ע"כ ברכת כהנים ע"י כהן איש חסד כי עיקר הברכה מאוצר מתנת חינוג הנ"ל ע"כ היא בידי דייקא כח פרקין לעורר כח אתון. (ה) האבות עיקר עבודתם בתפלה שהיא חסד חנם שקודם מתן תורה, ולכן אנו מזכירים אותם בתפלה (ו) ע"כ אסור לאכול קודם התפלה כי המזון דקדושה נמשך ע"י התפלה כי צריך להמשיך את המזון מבחי" א"י.

או"ח בית הכנסת ג - ע"י שמגלה התורה הנעלמת ע"י מקדש חומר.

או"ח דף רלו הלכות בית הכנסת הלכה ה' - (לו אותיות) (ד) גולנים אתם היא טענת הסט"א כשבאים לקדש מקום חדש וכן מבואר גם באותיות ו' ח' (ה) על כן מתפללין בבית כנסת אפילו ביחיד כי שם קדושת המקום בחי' חסד חינוג (ח) תורה עם ד"א דייקא כי העיקר היא התורה אבל מהתורה אין לסט"א כלום לכן מוכרח לבטל קצת כדי לתת מעט חיות לסט"א מתנת חינוג כדי לבטל קטרוגם שטוענים גולנים אתם וכשנתן להם אזי מקבלים מבחי' כח מעשיו הגיד וע"י מבטל קטרוגם. (יד) בכל ר"ה מתקיים בחי' ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. (כ) שופר של ראש השנה בחי' הדרך לא"י אבל א"י עצמה בחי' מוחין בחי' אין תורה כתורת א"י. (כ) הדרך לא"י בחי' שינה וא"י בעצמה בחי' מוחין בחי' אין תורה כתורת א"י. (כב) עשרת ימי תשובה ועשרה מאמרות ועשרת הדברות ועשר קדושות שבא"י הכל בחי' אחת. (כד) מבאר פי' מבטן שאול שוועתי העיקר לצעוק על קדושת המחשבה שזוכים בה ע"י פשיטות ותמימות. (כה) שבירת הלוחות בחי' פשיטות של הצדיק שירד לקטנות כדי להמשיך חיות לישראל שנפלו לחטא.

יו"ד ח"א דף קנד: נטל"פ ב

יו"ד ח"א דף קעו הלכות ע"ז ב' - (ח אותיות) (א) עשרה מאמרות נבראו בשביל ישראל ישראל הם בעצמם בחי' התורה וחיות ונשמה של העולם

יו"ד ח"ב דף ב נדרים ב' - (יב אותיות) (ב) נדר הוא כח שניתן לישראל לעשות מהיתר מצווה וזה מכח שיש חיות תורה הנעלמת בכל דבר ע"י הנדר עולה לבינה עילאה עלמא דאיתכסיא ומקשר את הדבר לתורה הנעלמת בעשרה מאמרות, וע"י שמוציא הנדר בפיו מגלה העלמה שזה העיקר דהיינו בחי' התורה הנגלית (ד) נדר בחי' תורה הנעלמת ושבועה בחי' תורה הנגלית המסורה לנו (ט) התורה הנעלמת היא אור הגנוז עיקר העלמתה ע"י והמת הנחש בחי' דם נדה, עיקר קבלת התורה היא לגלות את העלמה כדאייתא בזהר מאי תורה דאורי וגלי במה דהוי סתים

יו"ד ח"ב דף סט: הלכות מיללה ג' - (יא אותיות) (ב) טעם שלא נתן את התורה מיד אלא אחרי כו דורות כדי שאם יעברו עליה יהיה להם חיות מבחי' החסד שקיים את הכו דורות וזה בחי' טעם שא"י היתה תחילה ביד כנען וזה טעם שאדם לא נולד מהול. התשובה בחי' תורה הנעלמת בחי' יום כיפור בחי' בינה עלמא דאיתכסיא (ג) וזה טעם שא"י היתה תחילה ביד כנען כי עיקר קיום התורה זה בא"י התורה וא"י אחד (ו) רק הצדיק יוכל לקבל מהחסד חינוג כי הוא סתום ונעלם בתכלית ההעלמה וההסתרה ורק הצדיק שהוא נקי מחטא בתכלית בכל מקום שהוא נכנס הוא מוצא אלוקותו וחיותו ית' כי בודאי גם הרע הגמור מקבל חיותו ממנו ית' אבל זה בהעלם גדול מאד ורק הצדיק כשבא לשם נופל הרע לפניו כמבואר בתורה לג וע"י מגלה את החסד חינוג שמחיה ורק מכח זה נמשך חיות לסט"א והעיקר זה ע"י שלימות תיקון הברית שעי"י נקרא צדיק (ז) ולכן נח לא יכול היה להציל את דורו כיון שלא היה בכוחו לגלות החסד חינוג בשלימות (ח) התורה הנעלמת היא סתרי תורה היא בחי' סיפורי התורה בחי' כח מעשיו הגיד לעמו והיא בחי' כל הספורים שבתורה ובחי' הדבורים שסביבות המצוות כגון וידבר ה' אל משה וכמבואר בתורה כב שזה בחי' סתרי תורה. כל החיות רק מהקב"ה אבל הכל תלוי רק בצדיק הדור. (יא) ישמעאל נימול לפני יצחק זה בחי' שישראל כבשו את עבר היירדן לפני ישראל יד שנים וזה בחי' אור לארבע עשר בודקים את החמץ

חור"מ ח"ב דף ב. הלכות מתנה ב' - (ג אותיות) (ו)

חור"מ ח"ב דף ג. הלכות מתנה הלכה ג' (טו אותיות) (ב) באמת האוצר מתנת חינוג מיועד כדי לגמול חסד עם הרשעים דייקא אלא שאין בכוחם לקבל ממנו כיון שהוא נעלם ונסתר מאד לכן אין מי שיקבל משם אלא הצדיק.

חור"מ ח"ב דף קנד: שומר שכר ד' (ט אותיות) (ו)

חור"מ ח"ב דף ריו: הלכות גזילה ג (ח אותיות) (ו) התשובה היא מכח שחזור לקבל מהחסד חינוג ונסה מחזיר את הגולה שגול ע"י העבירה שקיבל חיות ולא החזיר אותה לכבוד שמים אלא לקחה לעצמו.

שיחות השייך לתורה זו

סימן ע"ח (בליקו"מ ח"ב, נאמר בליל) שְׁבַת נְחֻמוֹ [שנת תק"ע אחר קידוש לפני נטילת ידים] בְּאוֹמְרִי: (חיי-מוהר"ן, סימן נ"ט; ו-ר"ט"ו דלהלן).

חיי-מוהר"ן, סימן מ"ט - בעת שאמר התורה ואתחנן הנדפס בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ע"ח, ושם מדבר מענין שאסור לייאש עצמו לעולם איך שיהיה חס ושלום. ואמר אז בזה הלשון: "מען טאר זיך נישט מייאש זיין. גיוואלד זייט אייך נישט מייאש". ומשך מאוד תיבת גיוואלד כדרך המזהיר וצועק מעומק הלב.

חיי מוהר"ן, סימן רט"ו (נסיעתו וישיבתו באומן (לא) - ליל שבת נחמו תק"ע באומן אחר קידוש אמר תורה מענין פשיטותו. היינו מה שהוא לפעמים איש פשוט שקורין פראסטיק. שהוא מחיה עצמו אז בעת פשיטותו מהדרך שנסע לארץ ישראל. וביאר הענין כמובא בספרינו בסימן ע"ח בליקוטי מוהר"ן ח"ב עיין שם.

ואמר שאינו יודע כלל ונשבע בשבת קודש ואמר בזה הלשון "אני נשבע בשבת קודש" היינו על ענין הנְזָר-לְעֵיל. שהוא אינו יודע כלל עכשיו.

ואחר-כך אמר שהוא עתה ירא שקורין פרום ושמה. ואמר אשרינו שהשם יתברך היטיב עימנו מאוד שזכינו לקדושת ישראל. ואמר שיש לו שמחה גדולה על זוכה להיות בארץ ישראל. כי כמה מניעות וכמה בלובלים וכמה מחשבות וכמה עיכובים וסבוכים היו לו על ענין הנסיעה לארץ ישראל ומניעות מחמת ממון, והוא קפץ על כולם וגמר העובדא בשלמות שהיה בארץ ישראל.

ואמר "זה אני מאמין. גם אני יודע הרבה בענין זה. שכל התנועות וכל המחשבות וכל מיני העובדות שעושים בשביל איזה עובדא שבקדושה אין שום תנועה ולא שום מחשבה נאבדת כלל. והכל נרשם למעלה לטובה. אשרי כשזוכין לקפוץ ולדלג על כל המניעות וחוכין לגמור ולעשות איזה עובדה טובה". (הדבור הזה נמצא גם בשחות הר"ן אות יא)

והיה אז בשמחה גדולה וגער ברבי נפתלי על שהיה בוש קצת לנגן אז. ואמר "מה יש לנו להתבייש כל העולם לא נברא אלא בשבילנו". נפתלי וואס האבין מיר זיך צי שעמין בשבילנו נברא העולם והיה אז בשמחה מאוד..

שיחות הר"ן, קנ"ג – בלקוטי תנינא סימן ע"ח בענין הנהגת הפשיטות וכו', כי לפעמים הצדיק איש פשוט לגמרי שקורין פראסטיק וכו' עין שם, יש בזה הרבה לספר איך ובאיזה ענין נאמרה זאת התורה, אף אי אפשר לצייר בכתב כל מה שעבר בענין זה אף-על-פי-כן ארשם מה שאפשר (שט)

דע כי זאת התורה נאמרה בשבת נחמו באומאן סמוך להסתלקותו ומעשה שהיה כף היה באותה העת בסמוך נכנס לדירה אחרת שנסתלק שם (שי) ואותה הדירה הייתה טובה לפניו מאד לישוב בה, כי היה לו שם רחבת ידים ואיור יפה כי היה שם גן לפני החלונות אף הדירה הייתה של וכו' (שיא)

וסמוך לשבת נחמו נכנס לשם ועל אותו השבת נתקבצו כמה אנשים חדשים גם ישנים שבאו אליו על שבת קדש והיה קבוץ גדול ובליל שבת קדש נכנס מחדרו לבית שהיה העולם מקבצים שם והיה חלוש מאד כמעט לא היה לו כח לדבר ותכף קדש על הכוס ואחר הקדוש ישב אצל השלחן ולא חזר לחדרו תכף פדרכו תמיד בעת הקבוץ

וישב בחלישות גדול והתחיל לשיח ולדבר מעט בחלישות ובעיפות גדול ענה ואמר: מה אתם נוסעים אצלי? הלא אני איני יודע עתה כללי! (שיב) כשאני אומר תורה יש לכם על מה לנסע ולבוא אלי, אבל עתה על מה באתם? הלא אני איני יודע עתה כללי! כי אני עתה רק פראסטיק לגמרי והאריץ בשיחה זאת וכפל ושלש כמה פעמים שאינו יודע כלל ושהוא רק איש פשוט לגמרי ושהוא פראסטיק

ואז אמר שהוא מחיה את עצמו עתה רק כמה שהיה בארץ ישראל (שיג) והאריץ בשיחה זאת שבאמת לאמתו אינו יודע כלל וכלל לא ושהוא רק פראסטיק לגמרי, רק שהוא מחיה את עצמו כמה שהיה בארץ-ישראל (שיד)

ומתוך שיחה זאת התחיל לדבר ולבאר כל ענין הנורא שהוא איך מחיה את עצמו בעת הפשיטות מהדרף של ארץ-ישראל ושבזה מחיין את כל הפשוטים שבעולם (שקורין פראסטאקיס), הן לומדים ובעלי תורה בעת שבטלים מן התורה, הן אנשים פשוטים שהם פראסטאקיס גמורים אפלו אמות העולם צריכים לקבל חיות וכו' וכו', במבאר כל זה בסימן הנזכר לעיל עין שם היטב

ובתוך זה נכלל מה שנקנס לדירה הנ"ל כי מבאר שם: וגם עכשו פאן פחוץ לארץ באין ישראל לפעמים למקום וכו', וישראל באין לשם וכו' בשני המקום ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראל שיהיו גם בן בחינת ארץ ישראל והיו יכולים לומר גזלנים אתם וכו' (רש"י על בראשית א-א), אף על-ידי "כח מעשיו" (תהלים קיא-ו), על-ידי-זה יש לנו כח לכבש כל העולם ולקדשו בקדשת ישראל כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו וכו' (שם בראשית הנ"ל) כמבאר שם זה היטב וגמור כל ענין התורה הזאת

ואחר-כך בא בשמחה גדולה וצוה לומר אמר שבחין תכף (שטו) קדם נטילת-ידיים לסעודה (מה שדרכו היה תמיד לומר אחר ברפת המוציא) וגם, בעתים הללו שהיה חלוש מאד על-פי רב לא היו מוזמרים כלל, אף עכשו מגדל השמחה צוה לומר תכף וגם הוא בעצמו היה מוזמר עמנו יחד

ואחר-כך היה מדבר ומשיח עמנו הרבה בשמחה גדולה ובחן אמתי נפלא ונורא מאד מאד וישב כל הסעודה בשמחה רבה ודבר והשיח הרבה עמנו וזוק אותנו מאד מאד בכמה וכמה לשונות וקצת מזה נדפס ואז צעק מעמק הלב: גיוואלד זייט אייך ניט מיאש! (אקה! אל תיאשו את עצמכם!) ואמר בזה הלשון: קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדן! (שטז)

ואי אפשר לצייר הרמזים שרמו לנו בתנועותינו הקדושים איך להתחזק עד אין קץ ותכלית והתפאר בעצמו שהוא עתה בשמחה גדולה ואמר שהוא ביראה ובשמחה ואמר בלשון אשכנז: איך בין היינט פרום פרייליך ולצייר ולבאר החן האמת והיפי והפאר והקדשה והיראה והשמחה של אותו השבת לא יספיק כל עורות אילי נביות לבאר

ואז ראינו ישועת ה' ונפלאותיו ונוראותיו העצומים שהוא חומל על עמו ישראל בכל עת שמתוך העלמה והסתרה פזאת נתהפך לרצון כזה שבתחלה לא היה יודע כלל באמת, ומתוך אינו יודע כזה בא לידי התגלות כזה

ואם באמת אין אנו יודעין כלל בענינו הקדוש בפרט בענין האינו יודע שלו שהוא ענין עמק ונסתר מאד, ואמר בעצמו שהאינו יודע שלו הוא חדוש יותר מידיעה שלו כמבאר במקום אחר (שיז), אף אף-על-פי-כן כמה שמתנוצץ בדעתנו ראינו אז נפלאות ונוראות אשר אי אפשר לבאר ולספר

והעקר מה שראינו ישועת ה' מה שחמל עלינו ברחמי הפשוטים וגלה לנו דברים האלה, שהיו מחיין אותנו ומחזקין אותנו מאד מאד בלי שעור וערף את כל אחד ואחד מהיושבים שם וכל אחד נדמה לו שעמו לבד הוא מדבר ושאליו לבד מגיעים כל הדברים האלה וגם בחסדו הגדול כבר זכינו להחיות עם רב עם הדברים האלה ועדין דבריו חיים וקיימים ונאמנים ונחמדים לעד ומחיין נפשות הרבה מה אדבר, חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם:

אחר כך ביום ראשון שכתבתי זאת התורה, ואחר כך הבאתי הכתב לפניו ותפס בידו ברפיון ידים, ומחמת זה נפל מידו לחוץ על הארץ לפני החלון שהיה עומד לפניו אז והסתכל בו לחוץ לתוך הגן והגבהתי הכתב והורתי ומסרתי לידו הקדושה והסתכל וראה בו כל מה שכתוב עד הסוף

אחר כך ענה ואמר: מה זה כתבת? הלא זה שחתי לי בעצמי! (בלשון אשכנז: וואס האסטי דא אוף גישריבן? דאס האב איך מיר אזוי גישמוסט) והדברים עתיקים

אמר הכותב, ידידי הקורא, עין היטב בהתורה השנה לזה הספור ב"לקוטי תנינא" סימן ע"ח המתחלת ואתחנן וכו', ואז תבין היטב ספור הזה וינעם לנפשך לעד:

שבחי מוהר"ן – אות לג – ואחר כל אלה, אחר אשר עשה כל מיני עבודות הנ"ל באמת ובתמים, והרבה בתעניתים ובתפלות רבות מאד ובסגופים ושבירת תאוות ומדות, ועמד בנסיונות רבות ושאר כל ענינים הנ"ל, והרבה בהתבודדות מאד מאד לדבר בינו לבין קונו ולפרש שיחתו בלשון אשכנז וכו' כנ"ל, עד שזכה למדרגה גבהה ועליונה מאד מאד בתכלית הקדושה ובתכלית הבטול ובהתקרבות גדול להשם יתברך במדרגת גדולי בני עליה. וכל זה זכה בימי ילדותו ממש, כי יומם לא נח לילה לא גם ולא שקט. והתמיד מאד בעבודתו מיום אל יום מתחלת ימי קטנותו וימי נעוריו. ויגע וטרח מאד מיום אל יום, עד שזכה בימי נעוריו ממש לכל הנ"ל לקדושה גבוהה ונוראה והשגה עצומה מאד וכו' במדרגת גדולי בני עליה:

ואחר אשר זכה לכל זה, אף על פי כן לא היה מקרר דעתו בזה ולא הניח עצמו לעמד. רק גם אחר כך, בכל יום ובכל שעה היה משתוקק ומתגעגע ונכסף להשם יתברך כאלו לא התחיל עדין כלל בשום עבודה בעולם. ואפלו אחר שבא מארץ ישראל וזכה שם להשגה עליונה וגבהה מאד מאד אשר אין לשער כלל, אף על פי כן מיום שבא מארץ ישראל עד היום שנסתלק בשלום למעלה למעלה, היה לו תמיד געגועים וכסופין וכו' להשם יתברך כאלו לא התחיל עדין כלל:

ולספר בענין זה תקצר המון יריעות אפלו מה שזכינו להבין קצת בענין זה כפי מה ששמענו מפיו הקדוש וראינו בעינינו. כי בכל פעם היה דרכו שהיה מתגעגע להשם יתברך, והיה שפל בעיני עצמו באמת, והיה לו רחמנות גדול על עצמו כאלו לא הריח עדין מעולם שום ריח של עבודת השם, וכמו שלא התחיל עדין כלל:

ובאמת אפלו מי שעבר על כל התורה כולה, חס ושלו, כמה וכמה פעמים, וכשזה האיש נתעורר בתשובה באמת, שאז בודאי כשמסתכל בעצמו היכן הוא בעולם בודאי יש לו לב נשבר מאד ויש לו רחמנות גדול מאד על עצמו בהכנעה גדולה וכו', ואין צריך להאריך בזה בדבר המובן מעצמו, אף על פי כן, אפלו זאת הרחמנות והלב נשבר של הבעל תשובה הנ"ל לא יגיע לחלק מאלף ורובה של גדל הרחמנות והלב נשבר בהכנעה גדולה וכו' שהיה לרבנו זכרוננו לברכה בכל פעם ופעם קדם שבא לאיזה השגה:

והכלל, כי לעולם לא נח ולא שקט אפלו בימי גדולתו. אף על פי שכבר זכה למה שזכה להשגת אלקות במדרגה גבהה עצומה ונוראה מאד, אף על פי כן לא היה מסתפק עצמו בזה, וטרח ויגע בכל עת ובכל שעה, וקבל יסורין על עצמו יסורים קשים ומרים אשר כמעט אין דוגמתם בעולם, והרבה בתפלות ותחנונים ובהפצרות ובקשות רבות ובגעגועים וכסופין גדולים ונוראים מאד מאד, עד שבא להשגה ומדרגה יותר עליונה. ואחר כך, תכף שזכה לזאת ההשגה ואז היה קצת בשמחה. ולפעמים זכינו לשמע מפיו שהודיע לנו שכעת נודע לו חדשות וכו' ואז היה שמח קצת. ואחר כך, תכף שזכה לזה אחר כך התחיל עוד מחדש ושכח כל העבר כאלו לא התחיל עדין כלל, וחזר והתחיל מחדש כמו שמתחיל לילך ולכנס בקדושת ישראל. ולפעמים היינו שומעים מפיו הקדוש בפרוש שאמר בלשון השתוקקות וכסופין: איך זוכין להיות יהודי? (קב) ואמר זאת באמת ובתמימות גדול כאלו לא התחיל עדין כלל. וכן היה כמה פעמים:

והיה תמיד הולך ועולה ממדרגה למדרגה. אף על פי שזכה למדרגות גבוהות ונוראות מאד למעלה למעלה וכו', אף על פי כן מעולם לא היה מקרר דעתו בזה כלל, ותכף אחר כך היה לו לב נשבר והיה לו רחמנות גדול על עצמו בהכנעה גדולה וכו' כנזכר לעיל, עד שזכה למדרגה יותר גבוהה. וכן היה דרכו תמיד עד הסוף:

וכמה וכמה פעמים היה דרכו שאמר שעתה אינו יודע כלל כלל, וכלל לא. ופעמים נשבע על זה שבאמת אינו יודע כלל (קבא) אף על פי שביום הקודם ובשעה הקודמת גלה דברים עתיקים, אף על פי כן אחר כך אמר שאינו יודע כלל. ובענין זה היה חרוש גדול מאד מאד. ואמר בפרוש על עצמו שהתורה שלו הוא חרוש גדול מאד, אבל "האינו יודע" שלו הוא חרוש גדול ביותר. הינו ענין הנ"ל, כי בכל פעם היה דרכו לומר שעכשו אינו יודע כלל ועין עוד מזה במקום אחר (קבב):

שיחות הר"ן קנ"ד – שמעתי בשמו שאמר, שעקר מה שהגיע למדרגתו הוא רק על ידי ענין פראסטיק (פשיטות) שהיה מדבר הרבה ומשיח הרבה בינו לבין קונו, ואמר תהלים הרבה בפשיטות. ועל ידי זה דיקא הגיע למה שהגיע (שיח). ואמר: אם הייתי יודע שהשם יתברך יעשה ממני מה שאני עתה, דהינו חרוש כזה, הייתי עושה ביום אחד מה שעשיתי בשנה כולה (כלומר שהיה מזדרז כל כך בעבודתו עד שמה שהיה עושה ועובד השם יתברך בשנה כולה היה עושה ביום אחד:

והיה מתגעגע מאד אחר מעלת העבודה בבחינת פראסטיק באמת ואמר: אי אי פראסטיק. גם אמר שדבר עם כמה צדיקים גדולים ואמרו גם כן שלא הגיעו למדרגתם כי אם על ידי ענין פראסטיק, שעסקו בעבודתם בפשיטות גמור בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו וכו'. ועל ידי זה הגיעו למה שהגיעו אשרי להם):

שיחות מוהר"ן – אות יא – אשרינו שהשם יתברך היטיב עמנו מאד שזכינו לקדושת ישראל. ואמר שיש לו שמחה גדולה על שזכה להיות בארץ ישראל (כח). כי כמה מניעות וכמה בלבולים וכמה מחשבות וכמה עכובים וסכסוכים היה לו על ענין הנסיעה לארץ ישראל, ומניעות מחמת ממון. והוא קפץ על כולם וגמר העובדה בשלמות והיה בארץ ישראל:

ואמר: זה אני מאמין וגם אני יודע הרבה בענין זה, שכל התנועות וכל המחשבות וכל מיני העבודות שעושים בשביל איזה עובדה שבקדושה אין שום תנועה ואין שום מחשבה נאבדת כלל. וכשזוכין לשבר כל המניעות ולגמר העובדה שבקדושה אזי נעשין מכל התנועות והמחשבות והבלבולים שהיו לו בענין זה, קדם ששבר ועבר על כל המניעות בעת שהיה מסופק ומבולבל והיה עומד על המשקל אם לעשות דבר זה, והמניעות היו מונעים אותו מכל צד, אחר כך כשזוכה לעבר על כל זה ולשבר הכל אזי נעשין מכל המניעות ומכל המחשבות והתנועות והבלבולים הנ"ל דברים עליונים למעלה בקדושה, והכל נרשם למעלה לטובה כל תנועה ותנועה שהיה לו מקדם כנ"ל. אשרי כשזוכין לקפץ על כל המניעות וזוכין לגמר ולעשות איזה עובדה טובה:

ימי מוהרנ"ת, סימן נ"א – בשבת נחמו נתקבצו אצלו כמה אורחים על שבת הנזכר – לעיל. ונכנס מחדרו להבית שאכלנו שם וקידש על היין בחלישות כוח כי כבר היה חלוש מאוד כי היה סמוך להסתלקותו. וישב על השולחן אחר שקידש קודם שנטל ידיו לסעודה והתחיל לדבר עם העולם. ענה ואמר "על מה באו העולם לכאן. הלא עתה איני יודע כלל וכלל. כשאני

אומר תורה בודאי כדאי לבוא אבל עתה באמת איני יודע כלל כי אני עכשיו איש פשוט לגמרי שקורין פראסטיק ואיני יודע כלל ועל מה ולמה באו העולם". והאריך קצת בשיחה זאת שהוא עתה פראסטיק גמור ואינו יודע כלל באמת. ואמר שהוא מחיה את עצמו עתה רק בהדרגה שהלך לארץ ישראל. והאריך בשיחה זו קצת עד שמתוך השיחה הקדושה הזאת שסיפר שאינו יודע כלל והוא פראסטיק גמור והוא מחיה את עצמו רק בנטיעה שנסע לארץ ישראל. מתוך דברים אלו נכנס בדברים עד שגילה לנו תורה נפלאה איך דייקא על-ידי הדרך של נטיעת ארץ ישראל מחיה את עצמו הצדיק בעת פשיטותו וכו'. כנדפס כבר. אך אי-אפשר לבאר בכתב כל הענין איך נתגלה ונמשכה התורה הזאת יש מאין באמת. כי מתחילה לא היה יודע כלל באמת כי בכל עת שאמר שאינו יודע לא היה יודע כלל באמת. כאשר פעם אחד נשבע על זה בשבת קודש ואמר בזה הלשון דא שווער איך בייא שבת על ענין זה שאינו יודע כלל. ובאמת אמר על עצמו שהאינו יודע שלו הוא חידוש נפלא וכו'. ועתה סיפר הרבה איך שאינו יודע עתה כלל. ובתוך זה נכנס לשיחה נפלאה עד שעל-ידי-זה בעצמו גילה תורה נפלאה על זה בעצמו שמחיה את עצמו בעת פשיטותו בהדרגה שנסע לארץ ישראל. ואחר-כך בא לשמחה גדולה וציוה לנגן הרבה וזמרנו לפניו אזמר בשבחין והכל קודם נטילת ידיים לסעודה, מה שבכל עת שהיה מזמר הזמר הַנְּזָכֵר-לְעֵיל היה תמיד אחר נטילת ידיים אחר ברכת המוציא. כי בין קידוש לנטילת ידיים לא שמענו מעולם שום שיחה או תורה ממנו. ועכשיו שח כל השיחה והתורה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. וגם ציוה לנגן אזמר בשבחין הכל קודם נטילת ידיים. ואחר-כך נטל ידיו וישב על השולחן בשמחה גדולה וציוה לנגן הרבה. ואמר דברים נפלאים על השולחן. ואמר: "מה יש לנו להתבייש, וואס האבין מיר זיך צו שעמין, בשבילנו נברא העולם!" ואמר אז הדברי צחות מי שאינו יכול פאזי אין יכול פאזי וכו'. וגם בהתורה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל נכלל מה שנכנס לבית הלוקאטשיר בסמוך ששם אמר התורה הזאת והזכיר בו מענין ארץ ישראל שאם יאמרו העכו"ם לסטים אתם שכבשתם וכו'. וגם עכשיו נמצא שישראל באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאוד מאוד מקדושת ישראל וכו'. כי זה הבעל הבית של הבית שעמד בו היה רשע מפורסם וישב אז בפרבורג. אך בני ביתו הכניסו אותו לשם. ובכל זה היה נפלאות תמים דעים אי-אפשר לבאר בכתב כלל כל מה שעבר בכל זה. אך רשמתי קצת ראשי פרקים לזכרון למען לא ישכח ממנו ומיוצאי חלציו ומאנשי שלומנו ששמעו מפי מעט מסיפורים אלו למען יזכירו עצמן על-ידי-זה את כל אשר שמעו מפי בעינינו אלו. אך מי שלא שמע מפי ונראה שצ"ל מפיו כל זה יהיה כל זה אצלו כדברי הספר החתום:

שיש"ק ח"ד, סעיף ס"א – על המובא בתורה ע"ח חלק ב' שצעק רבינו ומשך בקולו ואמר "גיוואלד זייט אייך נישט מייאש",
 "אזה אל תיאשו עצמכם" עיין שם, אמרו אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו בצחות שהמשך קול זה נמשך עוד כיום לכל אחד ואחד באיזה מדרגה פחותה שהוא. וכן אמרו עוד שכשאומר רבינו לאדם "אחוז עצמך ואל תתיאש", הרי שבאמת אין לו לאדם ממה להתיאש אחר שגילה ואמר לנו כל דברי תורתו שיחותיו אמרותיו הנהגותיו ודרכיו הכתובים לנו בספריו הקדושים, כי בהם נמצא באמת רפואת הנפש לכל אחד ואחד בכל עת ובכל מקום:

שיש"ק ח"ו, סעיף ש"מ – אמרו: דוקא רבינו הקדוש בגילוי תורתו, עצותיו ודרכיו הוא אשר יכול היה לגלות ולומר ולצוות "אין שום יאוש בעולם כלל", כי גילה בדברי תורתו איך באמת אין שום יאוש בעולם כלל, והוא הוא אשר יכול לומר כן:

צ"ע מה שאמרו אנ"ש שאין יאוש כיון שגילה לנו תורות כאלה, כי לכאורה אדרבה העצות הן כיצד לעבוד את הש"י ומה שאין יאוש זה כיון שיש אוצר מתנת חיים למי שאין לו זכויות כמבואר בפנים ואוצר זה מיועד דייקא למי שאין לו זכויות של מעשים טובים כמבואר במדרש. ויותר היה נראה לומר שאין יאוש כי יש לנו רבי צדיק כזה כי משמע בתורה זו שאין יאוש רק למי שמאמין ברבינו ודבוק בו כמבואר בפנים שאוצר מתנת חיים מקבל הצדיק וממנו מקבלים הפשוטים שאין להם זכויות אלא זכות זה של אמונה בצדיק. ואולי הכוונה שע"י כל התורות של רבינו לומדים כיצד צריך לעבוד את הש"י ואז מרגישים שאין לנו זכויות כלל ממילא גם לנו מיועד האוצר הנ"ל.

פל"ח תו' זו; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף רכ"ז – ולעניות-דעתי יש למאמר זה שייכות עם מה שמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן סעיף קמ"ב) שבחזרתו מהנטיעה לארץ-ישראל אמר: שדרך הזה קיים כל התורה בכל האופנים, כי השיג קיום כל התורה ברוחניות, שאפילו אם יהיה בין העכו"ם, חס ושלום, ולא יהיה לו טלית ותפילין וכו', ולא שום מצוה וכו', אף-על-פי-כן יקיים כל התורה כולה וכו', עיין שם. היינו: על-ידי בחינת התורה הנעלמת. ועין ב"שבחי הר"ן" הנדפסים בנטיעתו לארץ-ישראל (סימן כב), מבואר שם גם-כן, שזכה להשיג בחינת קיום התורה של האבות וכו', היינו: פְּנִיפֶר-לְעֵיל. אך שם היה (זה) בעת חזרתו משם:

חיי מוהר"ן קמב (נטיעתו לא"י יד) כשבא מארץ ישראל אמר בדרך הזה קימתי כל התורה בכל האפנים כי השגתי קיום כל התורה שאפילו אם היו מוכרים אותי לישמעאל במדינות רחוקות שאין שם שום יהודי, והוא ישלח אותי לרעות בהמות, ואפילו אם לא אדע מתי שבת ויום טוב, ולא יהיו לי טלית ותפילין ולא סכה ולא שום מצוה וכו' וכו', אף על פי כן הייתי יכול לקיים כל התורה כלה. וכבר מבאר מזה במקום אחר (שבחי הר"ן כב):

שבחי מוהר"ן – אות כב – וגדל עצם הסכנות שהיה להם בחזירתם אי אפשר לספר. כי היו על הספינה הזו של מלחמה שהיתה מלאה ישמעאלים. והם היו רק שני יהודים לבד. ודרך הישמעאלים, בפרט אנשי מלחמה, לתפס יהודים ולמכרם במרחקים לעבדים. והיה לרבינו זכרונו לברכה פחד גדול מזה: ואמר: שהתחיל לחשב בעצמו מה יעשה אם יוליכו אותו לאיזה מקום על הים שאין שם יהודי וימכרו אותו שם, ומי ידע מזה? והיה לו צער גדול, איך יוכל לקיים שם את מצוות התורה? והתחיל לחשב בדעתו בענין זה, עד שזכה שבא על השגה שיוכל לעבד את השם יתברך אפילו כשלא יוכל, חס ושלום, לקיים המצוות. כי השיג את העבודה של אבות העולם שהיה להם קדם מתן תורה, שקימו כל המצוות אף על פי שלא עשו את המצוות כפשוטן. כמו יעקב אבינו שקיים מצוות תפילין על ידי המקלות אשר פצל כידוע (צו) וכיוצא בזה, עד שהשיג איך לקיים את כל המצוות בדרך זה כשיהיה אנוס שם במקום שימכרו אותו חס ושלום. (צח): ותכף כשזכה להשגה זו עזרו השם יתברך ובאה הספינה והגיעה אור לארבעה עשר בניסן לכרך גדול שעומד על אי הים ושם עיר גדולה לאלקים ושמה ראדיש (רודוס), והכירו שזה עיר של ישראל. והיה להם שמחה גדולה, כי יוכלו לקנות כאן מצות לפסח וארבע כוסות: אך זה לא עלה על דעתם שהקפיטן והישמעאלים יניחו אותם לכנס לעיר הזאת, כי ראו והבינו שהישמעאלים רוצים לתפוסם ולגזלם ואפשר ימכרו אותם בעצמם וכו"ל:

איזה מפורסם. השיב לי אני רחוק ממנו. אמרתי לו קרב עצמך לאחר והייתי חושב לפניו כל המפורסמים ועל כולם אמר שהוא רחוק מהם. אמרתי לו מאחר שאתה רחוק מכולם ואין לך למי להתקרב טוב לך להישאר כאן בבתחילה ותחזור ותתקרב אצלי. השיב לי: מכם (בלשון תמיהה) אני רחוק מאוד. ונדמה לי שהוא באמצע היום והחמה עומדת כנגד הראש והגביה עצמו למעלה באויר עד שעלה אל החמה והיה הולך עם החמה וירד מטה מטה על הארץ כהילוך החמה. עד שירד למטה לארץ ממש בשקיעת החמה. וכן הלך יותר עם החמה עד שבחצות הלילה בא עם החמה כנגדי ממש מלמטה. כי בחצות הלילה אז החמה כנגד רגלי האדם ממש ואז כשירד למטה מאוד עד שהיה כנגדי ממש מלמטה שמעתי קול צעקה שצעק אלי: השמעתם כמה אני רחוק מכם. ואיני יודע הפירוש:

ואמר רבינו זכרון-לברכה בזה הלשון: והיה לי רחמנות גדול. הלא עיקר יגיעת ועבודת האדם בשביל התכלית. כי עכשיו אין יודעין ומרגישין טעם כל-כך בהתקרבות מחמת עכירת החומר ומחמת המניעות. נמצא שהעיקר הוא רק בשביל התכלית שאז אחר ההסתלקות לאורך ימים ושנים, אז ידעו מה ששמעו כבר וגם מה שישמעו אז ויתר מזה, מה שיהיה מצד הנשמה כמו שיזכה כל אחד. ואם גם-כן אחר-כך אין זוכין להתקרב וכו'. והכלל אשרי מי שיתחזק באמונה בהשם יתברך ובצדיק האמת ויקיים דבריו בודאי לא יבוש ולא ייכלם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ופעם אחד אמר שהאדם צריך להתחזק באמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל-כך שאפילו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן. כי גם שם צריכין התחזקות גדול להאמין בהצדיק. ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למונעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תיקון. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בודאי לא יוכלו שם המונעים למונעו מליילך להצדיק לקבל תיקון לנשמתו. כי עיקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין כדי שלא יתחזק לבוא אליו (כי בודאי אפילו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדיין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדיין אינו בעלמא דקשוט אדרבא עיקר עונשו ויסורים על-ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התווה ונדמה לו כאילו עדיין הוא בזה העולם ומטעין אוו בכמה הטעאות כמפורסם בספרים). אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דייקא לילך ולבוא אל הצדיק הם מוכרחים להניח אותו ואינם יכולים למונעו מזה בשום אופן כי עיקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו פנן-לעיל. וסיפר מעשה לענין זה שצריכין להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתתו. כי גם שם צריכין התחזקות אמונה. וסיפר שהיה בארץ ישראל איש אחד מאנשי רייסין שנסע יחד לארץ ישראל עם הצדיק הקדוש המפורסם מורנו הרב מנחם מענדיל זכרון-לברכה וצדיק-לברכה מוויטיפסק (וכבר ידוע מגודל המחלוקת שהיה על הצדיקים והחסידים בימים הקודמים בפרט במדינות ליטא ורייסין. וכל מי שהיה רוצה להתקרב להם היו לו מניעות עצומות בלי שיעור). והסכימו שם בארץ ישראל לשלוח אותו לחוץ לארץ בשביל להביא מעות לארץ ישראל כנהוג. ובדרך הילוכו על הים נפטר לעולמו זה האיש השליח הזכרון-לעיל, שהיה מקורב להצדיק מורנו הרב מנחם מענדיל הזכרון-לעיל. ובארץ ישראל לא ידעו עדיין כלל. ואחר פטירתו נדמה לו כאילו הולך ונוסע ללייפסיק עם אנשים שלו כאשר היה נוהג בחייו. כי היה סוחר גדול והיה נוסע ללייפסיק בחייו ונדמה לו גם עתה כאילו הוא נוסע לשם עם הנאמן שלו והבעל עגלה כדרכו תמיד. בדרך נסיעתו התחיל להתגעגע ולהשתוקק ליסע לרבו מורנו הרב מנחם מענדיל הזכרון-לעיל לקבל פניו הקדושים ומרוב תשוקתו היה חפץ להפקיר הכל ולשוב מאמצע הדרך למקום רבו הזכרון-לעיל. והתחיל לדבר זאת לאנשיו שנסעו עימו שהוא משתוקק לזה. והתחילו לשחוק ממנו ולדחותו מזה. כי איך יעלה על הדעת לסתור משא ומתן כזה וכו'. ועל-ידי זה מנעוהו מזה. אחר-כך חזר ונתלהב בהשתוקקות נמרץ ליסע לרבו וחזר ואמר לאנשיו שהוא חפץ בזה וחזרו למונעו ולדחותו בדבריהם שאי-אפשר לבטל משא ומתן כזה לשוב מדרך כזה ללייפסיק לבטל עסק כזה ולנסוע עתה לבית רבו. ושמע לדבריהם גם בפעם הזאת ונמנע מזה. אחר-כך חזר ונתעורר בהתעוררות רב וגדול מאוד ואמר שאינו שומע כלל שום דבר כי הוא רוצה דייקא מאוד לנסוע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה. וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות איך אפשר לעשות דבר כזה באמצע עסק כזה לא שמע לדבריהם כלל והיה חזק בדעתו לנסוע דייקא תיכף ומיד לרבו. וציוה עליהם שיחזרו פניהם מדרכיהם כדי ליסע עימו למקום רבו. וכשראו שאין יכולים למונעו בדברים וטענות עמדו ומרדו ב ואמרו שאינם רוצים לציית אותו בדבר זר כזה. וגער עליהם שיעשו כרצונו דייקא. והם לא רצו לשומעו. והתחיל לבעוס עליהם מאוד על שאינם רוצים לציית אותו כי הוא הבעל הבית שלהם ומחויבים לשמוע לו ככל אשר יאמר. בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת ושכל אלו שנוסעין עימו הם מלאכי חבלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר עתה בודאי אני חפץ דייקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הזכרון-לעיל. ענו הם ואמרו עתה בודאי אין אנו מרוצים לזה להוליך אותך אליו. והיו מתעצמים בדין זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו. עד שהביאו את המשפט לפני הבית דין של מעלה. ופסקו שהדין עימו שצריכים לעשות רצונו ולהוליכו מיד לרבו. וכן היה שתיכף ומיד הוליכו אותו והביאוהו לביתו. וכשנכנס לבית הצדיק מורנו הרב מנחם מענדיל הזכרון-לעיל נכנס עימו אחד מהמחבלים ונפחד הצדיק ונשאר חלשות ועוררו אותו. ואחר-כך ישב הצדיק ועסק בתיקונו בערך שמונת ימים עד שתיקנו. והודיע אז הצדיק הזכרון-לעיל לאנשי ארץ ישראל שפטר השליח הזכרון-לעיל. כי לא ידעו עדיין מזה כלל. וסיפר להם כל המעשה הזאת (וזה היה מוכרח להם מאוד לידע מפטירתו כדי לידע איך להתנהג בעסקי ארץ ישראל בענין השליחות לחוץ לארץ). וסיפר רבינו זכרון-לברכה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמיתית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא כן הוא בעלמא דאתי. ואז בודאי לא יוכל למנוע אותו שום מונע מליילך להצדיק גם משם. גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה שיוכל לבוא אחר פטירתו להצדיק להישבע על זה בנקיטת חפץ. ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש בעצמו רק מפי אנשי שלומנו ששמעו מפיו הקדוש:

הקדמה

תורה זו היא צעקתו נוראה של רבינו שאין יאוש בעולם כלל (צעקה שנעלמה מהכתובים הנדפסים שנים רבות) ומבאר רבינו הטעם שאין ייאוש, כי אפילו מי שנפל מכל וכל לשאול תחתיות ומתחתיו, אעפ"כ יכול להחזיק עצמו ביראת שמים ע"י שיקבל חיותו מהצדיק הגדול ע"י שלפעמים גם הוא איש פשוט, ומקבל אז חיותו

מהתורה הנעלמת בעשרה מאמרות דהיינו בגשמיות הטבע, וזה ע"י שהוא יצא מגבול הגשמיות¹⁷ הוא יודע כיצד נעלמת התורה שם כי ע"י שהוא זך ונקי בתכלית מכל זהמת החטא ע"י בכל מקום שבא נופל לפניו ההסתרה ומתגלית לו האלוקות הנעלמת שם¹⁸ וע"י יודע כיצד לקיים את התורה כפי שקיימה האבות קודם מתן תורה, ותורה זו ממשיכה חיות מהאוצר מתנת חינוך שממנו קבל העולם חיות עד מתן תורה.

עניין זה מבואר בדרך אחרת בלק"ה ערובי תחומין ה' בביאור מוהרנ"ת לכוונות ק"ש. שיש יחוד תדיר של חכמה ובינה שאינו תלוי במעשה התחתונים שממנו נמשך הארת האמת ואמונה לכל העולם כולו שממנה נמשכים כל העולם אליו ית', בבחי' כל המוגש והמקטר לשמי, אלא שמי שמסרב לעזוב הבלי עוה"ז אזי אדרבה מתחזק בריצה ההבלים, ורק מי שעוזב הכל נמשך באמת אליו ית', אבל חיות זו היא קלושה רק ההכרחי לבחירה, ורק מי שבוחר באמת ומעלה מעשים טובים מקבל תוספת חיות דקדושה מהיחוד הפנימי שתלוי במעשה התחתונים ע"ש. נמצא שגם היחוד התדיר הוא בחי' מתנת חינוך שמחייבה את עולם התוהו, אלא שהחדוש המבואר כאן הוא שאין יאוש בעולם גם למרוחק ביותר, כי לפי המבואר שם מי ששקוע בהבלי עוה"ז אין לו עצה כמעט אלא שבכוחות עצמו יעזוב הכל, אבל כאן מבואר שע"י התקשרות לצדיק אזי הצדיק נותן מתנת חינוך ומחייבה אותו בכוחות לקדושה למעלה מזכויותיו, ועל כן אין יאוש בעולם.

ותורה ואוצר זה הוא מכונה הדרך לארץ ישראל כי הוא בחי' תורה הקדומה הרמוזה במאמר הראשון מעשרה מאמרות שהוא בראשית מאמר סתום שבו כלולים כל המאמרות, ורמוז בכח אותיות הפסוק הראשון בתורה בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שעל פסוק זה אמר דוד המלך כח מעשיו הגיד לעמו כמבואר בפרש"י בתחילת התורה, שבכח אותיות אלה גילה הקב"ה שהוא ברא את העולם ולכן למי שהוא רוצה לתת את הארץ יכול לתת נמצא מכח מאמר זה יש לישראל הזכות על הארץ דהיינו הזכות לכבוש אותה וזכות זו מכונה הדרך לארץ ישראל, שהיא בחי' עולם התוהו, שקדם למתן תורה ובו התקיים העולם מאוצר מתנת חינוך. אבל ארץ ישראל עצמה היא בחי' שער השמים שבו עיקר קיום המצוות שעולות וגורמות ליחוד קב"ה ושכינתיה, שעל ידו העולם מקבל חיות מצד הדין והמשפט.

והביאור בזה, נ"ל שרבינו שמדבר מעולם הנקודים, הוא עולם התוהו, המבואר גם בתורה לך. שהוא העולם שקדם לעולם התיקון, וכידוע שעד אברהם אבינו שגילה את התריג מצוות נקרא עולם התוהו, וממתן תורה נקרא עולם התיקון ותמח שנים שביניהם הם בחי' ההכנה לתיקון העולם,

ונ"ל כוונת רבינו לבאר את המדרש התמוה בכי תשא מה ו' שאוצר מתנת חינוך הוא למי שאין לו זכויות מעשים טובים הוא גדול מכל אוצרות עולם השכר, וכולם תמיהים על מדרש זה כיצד יתכן שרשע יזכה יותר מהצדיק, ומבאר רבינו שאת האוצר מקבל רק הצדיק והוא נותן למי שאין לו זכויות, ועדיין צ"ע, מדוע יקבל הרשע יותר מצדיק, ונ"ל כוונת רבינו לחדש שמי שאין לו זכויות נידון כנמצא בעולם התוהו, וגדרי עולם התוהו אינם כלל כגדרי עולם התיקון, כי בעולם התיקון כפי מה שמתקן במצוות ומעשים טובים כך מקבל שכרו. אבל בעולם התוהו שהוא העולם שבו נשברו הכלים, שם תיקן הקב"ה תיקון מיוחד כדי שלא יחרב העולם לגמרי, והוא שאור החסד נמצא ביסוד ומאיר לכלי החסד השבורים שלא יפלו לגמרי, ומבואר בתורה לך שאור החסד שביסוד רומז לאור הצדיק שמאיר לכלים השבורים שלנו שבלב דהיינו כל חרפת התאוות ומדות רעות, וכיון שאור הצדיק הוא עצום כי הוא מאור אדם הקדמון שלא חטא ולא נפגם לכן הוא אוצר הגדול מכל האוצרות, והוא מיועד דייקא למי שנפל לעולם התוהו ובוהו וחושך על פני תהום, כי האור הזה תיקן הקב"ה שישמור על העולם בזמן שהוא שבור דייקא.

עייין לק"ה הלכות מתנה ג' ב' שבאמת הצדיק מקבל מאוצר של מתנת חינוך כדי לתת לכל אותם רשעים שאין להם זכויות, וכן מבואר לקמן שאפילו אומות העולם מקבלים מאוצר זה ע"י הצדיק, ועייין לק"ה מילה ג' אות ו' שהאוצר הזה הוא נעלם ונסתר מאד ועל כן רק הצדיק בכח זכותו שנקי מכל איזה זהמת החטא לגמרי ע"י

¹⁷ עייין לק"ה תפלה ג' ב' שמוהרנ"ת מקשר זאת למבואר בתורה טו.

¹⁸ עייין לק"ה מילה ג' ו' שמבאר עפ"י תורה לג' אות ג'

¹ עייין לק"ה מילה הלכה ג אות ו' – ...כי באמת זה החסד חנם הוא סתום ונעלם מאד בתכלית ההעלמה וההסתרה. ואין מי שיוכל לגלות החסד הזה ולקבל משם חיות ושפע לקיים העולם. כי אם הצדיק האמת השלם בתכלית השלמות הנקי מן החטא לגמרי שאין בו שום נדנוד פגם כל שהוא דק מן הדק אפלו בחוט השערה. ומחמת שהוא נקי לגמרי, על כן בכל מקום שנכנס לשם מוצא שם אלקותו וחיותו וחסדו יתברך, כי באמת הוא יתברך מחיה את כלם אפלו הרחוקים ממנו ואפלו בעשר כתרין דמסאבותא מגיע חיותו יתברך, כי בלעדו יתברך אין שום חיות לשום דבר שבעולם רק שבמקומות הרחוקים מהקדש שם חיותו בהעלם ובהסתרה גדולה. ועל כן מי שאינו נקי מן החטא לגמרי כשבא למקומות כאלו אי נסתר ממנו חיותו יתברך הנעלם שם, כי הרע חופה על הטוב, כי אין הרע נתפסל נגדו, מחמת שיש בו עדין איזה פגם כל שהוא. אבל הצדיק האמת שנקי לגמרי ואין בו שום אחיזת הרע כלל, על כן בכל מקום שנכנס לשם אפלו במקומות הרחוקים מן הקדש מאד. הוא מוצא גם שם אלקותו וחיותו יתברך הנסתר שם, כי אין שום רע עומד בנגדו שיוכל להסתיר ממנו אורו וחיותו הנעלם שם מאחר שאין בו שום אחיזת הרע כלל וכמבאר מזה בדברי רבנו זכרוננו לברכה במאמר "מי האיש החפץ חיים" וכו'.

ועל כן הצדיק האמת הוא מוצא חיותו יתברך בכל מקום אפלו במקומות הרחוקים מהתורה. ועל כן הוא יכול לקבל חיות בעת פשיטותו מהתורה הנעלמת שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה שהוא החסד חנם הנ"ל. ובהוא הוא מחיה כל הפשטים שקורין פראטאקיס וכו'. ואפלו כל הרחוקים יותר, כי הוא יכול לגלות החסד חנם שהוא התורה הנעלמת שנעלם אפלו במקומות הרחוקים מהתורה כנ"ל וכל זה

היכן שהוא בא נופל לפניו כל ההסתרה ונגלית לו האלוקות שבכל דבר וכמבואר בתורה לג/י. גם עיין תורה יב תנינא/ו שהקליפות מקבלות חיות ממאמר הסתום דייקא והיינו אוצר חנים הנ"ל ועיין תורה נו אות ד/ו שהתורה המחיה את הקליפות היא גבוהה מאד מאד כדי שלא יהיה לקליפות אחיזה בה וזה הכוונה גם כאן שאין לרשע אחיזה באוצר לקבל ממנו כרצונו אלא מקבל רק מכח הצדיק הגדול וזך שלפניו נגלה האוצר וזה בחי' אור הגנוז שכתוב בו באיוב "ימנע מרשעים אורם" דהיינו אע"פ שהוא אורם שממנו מקבלים חיות אבל אינם זוכים בו ממש אלא רק לקבל חיות ממנו בדרך נעלמת מהם, וכאן מבואר שזה ע"י שהצדיק מגלה את האוצר בתוך העשרה מאמרות, ונותן ממנו חיות לעולם, אמנם מסתמא יש גם בחי' שכיון שאוצר זה גדול מכל האוצרות והוא חסד חנים מוכרח שגם יש בחי' שרשע יקבל חיות עצומה אפילו יותר מצדיק, שהרי לשם כך נועד כמבואר במדרש למי שאין זכויות אני נותן לו ממנו, אלא שא"א לומר זאת על רשע גמור וכ"ש על אומות העולם שהם מקבלים מהצדיק רק חיות ההכרחי, אבל מי שמאמין ומבוטל לצדיק אע"פ שאין לו מעשים אלא רק הזכות הזו שהתגבר על כל המניעות להתקרב לצדיק אפשר שיקבל מהצדיק חיות דקדושה הרבה למעלה ממדרגתו. ועיין בריש עמוד לו: וכ"א כפי קירובו יותר אל הקדושה ואל הצדיק הנ"ל כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר. וכמבואר במעשה מצפור שסיפר רבנו/א מהתבואה שציווה המלך לקצור עד סוף השנה וכיון שכל אחד עסק בהבלי עוה"ז הגיע סוף השנה ולא קצרו ויעץ להם החכם להביא למלך צפור לפייסו, והצדיק הוא הצפור שעל ידה מתפייס המלך ועי"ז חונן אפילו את מי שאין לו שום זכות לבד מהזכות שהיה שותף לאותם שהביאו את הצפור למלך שהם אנשי הצדיק/ב. והצדיק ע"י שלפעמים הוא איש פשוט כיון שבטל מתורה ומצוות, אז ההכרח שיקבל מאוצר מתנת חנים הנ"ל וכיון שהוא צדיק גדול מתגלה לו האוצר וכיון שמתגלה לו אזי יש בכוחו לתת לכל הפשוטים וגם לרשעים כל אחד כפי שהצדיק מבין כי הכל תלוי בצדיק הדור שלו נתן הקב"ה הכח לקיים את העולם כפי כוחו ורצונו כמבואר שם בלק"ה מילה ג' אות ז/י.

תלוי בתקון הברית דיקא, כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית, כי עקרא דיצרא בישא על עריין. והצדיק דנטיר ברית וכבש את יצרו ועמד בנסינות רבות, על ידי זה דיקא הכניע מאד את סטרא דמסאבותא. עד שכל הרע שבעולם נדחה ונופל לפניו והוא יכול לגלות החסד הנעלם בכל מקום אפילו במקומות הרחוקים שהוא החסד שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה.

ח תורה לג אות ג - ואותיות התורה הם המחיין את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למשה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי: נמצא אפילו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עפ"ם, וגם שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום, אינם נראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על ידי ימי רע והחשך השורה עליהם. אבל מי שכופה את יצרו הרע, הינו ימי רע, הינו המדות רעות, אזי הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונראים ומאירים ביותר. כי מתחלה לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיונו. ועכשיו שנתבטל הרע, ונשארו אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה:

ט תורה יב תנינא - ...כי מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו). ואפילו בעברות ודברים רעים, חס ושלו, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה מ"ב): "וכבודי לא אחר לא אתן", שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף על פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול בשמיגע למקומות הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: "וכבודי לא אחר לא אתן" כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט למקומות החיצוניים כנ"ל: אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפילו מקומות המטנפים או בתי עבודה ורה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך. אף דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (עין חא"ג שבת קד ד"ה מס סתומה, מאמר סתום). שהוא בולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות. כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: "וכבודי לא אחר לא אתן" כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל:

י תורה נו אות ד - ודע, שהתורה המלבש תוף ההסתרה שבתוף הסתרה, היא תורה גבוה דיקא, הינו סתרי תורה. כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוף הסתרה, על כן חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לבל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאד. על כן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה (א). כדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה. בבחינת (שמות י"ב): "ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא" וכו'. כי בארץ מצרים ששם מקום הקלפות מאד, על כן שם דיקא מלבש ומסתיר השם יתברך בעצמו הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה. על כן דיקא מההסתרה שבתוף הסתרה, בשחזור ומהפכה לדעת, נעשה ממנה דיקא תורת ה' ממש. כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה כנ"ל:

יא נמצא בככבי אור חלק מעשיות וספורים

יב צ"ע כיצד יקבל מי שיש לו זכויות וגם מאמין בצדיק, שזה גדול יותר שמקיים רצון הצדיק שכל השתדלותו שאנשיו יעבדו את הש"י ביותר מסירות נפש. אבל כיצד יקבלו מאוצר חנים שמיועד רק למי שאין לו זכויות כמבואר במדרש, ומאיך מדוע שיגרע שברו מהרשע שמאמין בצדיק. ונ"ל שזה תלוי בו בעצמו כי המקורב לצדיק ע"י שרואה כיצד צריך לעבוד את הש"י ראוי שירגיש שעדיין אין לו זכויות כלל.

יג לק"ה מילה הלכה ג אות ז - אבל הכל תלוי בכח הצדיק הדור דיקא, כי באמת ה' יתברך ברא את העולם בחסדו לבד שהוא החסד הנ"ל בחינת עולם חסד יבנה, אבל אחר שברא העולם הכל תלוי בצדיק הדור, כי כפי כוחו ורצונו כן מקיים העולם והכל תלוי בו. ועל כן אפילו בודו המבול אם היה אז מי שייכל לגלות החסד הנ"ל הנעלם כמו משה רבנו עליו השלום, היה באפשר שיתקיים העולם גם אז. ומחמת שנח לא מסר נפשו כל כך כמו משה, ולא היה מגלה החסד הנעלם אז, על כן היה מבול בעולם והחריב כל העולם ואפילו נח היה מכרח להסתיר עצמו בתבה אף על פי שהרבה רוח והצלחה לפניו, אבל מאחר שנתן רשות למשחית ולא היה יכול להתגלות החסד הנעלם להגן עליהם, על כן אפילו נח הצדיק היה מכרח להיות סתום ונעלם ונסתר, כי הצדיק הוא בעצמו התורה בחינת החסד הנ"ל.

לבאר סוד האוצר מתנת חיים הנ"ל שלפי רבנו ממנו מקבל רק צדיק הדור, ומחיה על ידו את מי שאין לו זכויות מחמת עצמו אלא זכות חיפוש ודביקות בצדיק, נ"ל שיתבאר נפלא עפ"י המבואר בתורה לד' אות ז' מה שמביא שם הקדמה מעץ חיים סוד שבירת הכלים שנעשה בעולם הנקודים שער שבירת הכלים שהוא סוד החורבן שקדם לתיקון העולם, וכדאיתא במדרש שקודם בריאת העולם היה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, ובוזה מתחילה התורה לספר בראשית וכו' והארץ היתה תוהו ומבואר בגמ' סנהדרין/י' שאע"פ שנברא העולם בששת ימי בראשית אעפ"כ לא יצא לגמרי מבחי' תוהו עד שבא אברהם אבינו לעולם והתחיל לאחות את הקרע ע"י שלמד ולימד תורה, אבל בשלימות נעשה רק במתן תורה.

ורבנו בתורה זו נראה שלומד שכל מי שלא עוסק בתיקון העולם ע"י תורה ומצוות, אזי באותו זמן הוא בבחי' שנפל לעולם התוהו, ועל כן גם חיותו דקדושה היא מאותו מקום שקיבל עולם התוהו חיות. ולהבין זאת צריך ללמוד כיצד בשעת שבירת הכלים שמר הקב"ה שלא יחרבו יותר מדאי, אלא שתמיד תשאר אפשרות לתקנם. מבואר בעץ חיים¹⁰ הסיבה לשבירת הכלים היא שתחילה ברא כלים לעשר ספירות והמשיך לתוכן את אור הספירות, וכיון שהכלים לא היו חזקים כראוי לכן נשברו והקב"ה הקפיד לשמור שלעולם לא יתרחק האור מהכלי השבור יותר מג' מדרגות כדי שיוכל להאיר לכלי משם ולשמור שלא ישבר לגמרי. ומבואר שם שבאורות לא היתה שבירה אלא ירדו קצת ממדרגתם אבל הכלים נשברו ממש ונפלו למטה הרבה. והקדמה זו מבואר נפלא בתורה לד' אות ז' שחרפת הלב וכל התאוות ומדות רעות שבלב רמוז בשבירת כלי החסד ונפילתם מחסד דעולם האצילות לבניה דעולם הבריאה ואילו אור החסד נשאר באצילות ורק ירד למקום ספירת היסוד. ומבאר רבנו בתורה לד' שכלי החסד שנשברו הם תאוות רעות ונפלו לבניה שהיא הלב כדאיתא בפתח אליהו בינה ליבא, ששם כל התאוות רעות ואור החסד השומר עליהן הוא ביסוד דאצילות ששם לא היתה שבירה ויסוד הוא הצדיק יסוד עולם. ומבאר שם רבינו שהאור לא רק שומר על הכלים השבורים כפי שמבאר האריז"ל אלא גם בכוחו לתקן אותם כמבואר באריכות בתורה לד'/טו¹¹.

נמצא מבואר שהחיות דקדושה השומרת ומקיימת ומתקנת את חרפות הלב של מי שנפל לעולם התוהו שהוא עולם שבירת הכלים ואין בכוחו לתקנו ע"י תורה ומעשים טובים, תיקונו רק ע"י הצדיק יסוד עולם שאליו ירד אור החסד כנ"ל. וזהו שמבאר רבנו בתורה שלנו שעד מתן תורה דהיינו באלפים שנות התוהו היה העולם מתקיים בחסד, ומבאר שהוא החסד של אוצר מתנת חיים שמקבל הצדיק להחיות את מי שאין לו זכויות. וגם היום כל מי שמתבטל מתורה אזי חיותו רק מהצדיק כנ"ל, שמאיר בלבו חיות הרגשת מציאותו הש"י שעי"ז מתפעל הלב ובא ליראת שמים ומתבטלות התאוות הרעות.

¹⁰ סנהדרין דף צז. תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ופרש"י – שתי אלפים היה תהו – תחת שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כתוהו, ומאדם הראשון עד שהיה אברהם בן חמשים ושנים שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי, דכשנשלמו אלפים שנה עסק אברהם בתורה שנאמר (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן, ואמרינן במסכת עבודה זרה (ט, א) גמירי, דההוא שעתא הוה אברהם בר חמשין ותרתי שנין;

ושני אלפים תורה – מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח, ארבעים (ושמנים) [ושמנה] שנה עד שנולד יצחק, וששים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי מאה ושמנה, ומאה ושלושים שהיו ליעקב כשבא למצרים, הרי מאתיים שלשים ושמנה, ומאתים ועשר שעמדו במצרים הרי ארבע מאות ארבעים ושמנה, ומשיצאו ממצרים עד שנבנה בית ראשון ארבע מאות ושמנים דכתיב (מלכים א, ו) ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תשע מאות עשרים ושמנה, וארבע מאות ועשר שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים, ושבעים דגלות בבל, וארבע מאות ועשרים שעמד בית שני הרי תשע מאות ותשע מאות עשרים ושמנה, הרי אלפים פחות מאה שבעים ושנים, ומאה שבעים ושנים קודם השלמת ארבעת אלפים נחרב הבית, ולסוף אותן מאה שבעים ושנים נשלמו שני אלפים תורה, ואידי דאמר שני אלפים תוהו קאמר שני אלפים תורה, ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים מפי רבי:

¹¹ ועיין בזה עץ חיים – שער ט (הוא היכל הנקודים שער שבירת הכלים) פ"ג מ"ת – ונבאר סדר יציאת ז' מלכים ונתחיל מן הראשון שהוא הדעת אשר זה יצא ראשונה וכאשר לא היה יכול הכלי לסבול כנ"ל נשבר הכלי וירד למטה בעולם הבריאה ר"ל במקום שהיה עתיד להיות עולם הבריאה אח"כ כי הרי עדיין לא נברא עולם הבריאה ונפל הכלי הזה במקום הדעת דבריאה להיותו מתייחס אליו כמוהו ואמנם אור של הדעת ירד גם הוא אלא שנשאר באצילות עצמו במקום כלי המלכות של האצילות ואמנם לא ירד שם לסיבת פגם אשר בו כי הרי נת"ל כי השבירה היתה בכלים לא באורות ואלו היה ירדתו שם משום פגם היה ראוי שנייחס ביטול אל האורות ע"ד שייחסנו ביטול אל הכלים דאחוריים דא"א שנפלו דוגמתן באצילות עצמו ואמנם ירדתו כדי להאיר מרחוק בכלי שלו העומד בבריאה שלא ימות לגמרי וישאר בלתי תקוה לכן מאיר בו מרחוק בהיותו עומד הוא באצילות והוא בבחי' תגין על האותיות כנ"ל (באציות פ"ו שהתגין מרמזים לאור שעזב את הכלים כשנשברו לכן עומדים ממעל מבחוץ להאיר לכלי והטעמים הוא אור מה החדש והנקודות הם האורות שקודם מיתת המלכים והאותיות הן הכלים). ואח"כ יצא החסד ונשבר הכלי וירד בבניה דבריאה והאור ירד במקום כלי היסוד דאצילות כי כבר אור הדעת הקדים לקחת מקום של המלכות.

ואח"כ יצאה גבורה ונשברה וירד הכלי בחכמה דבריאה והאור ירד בכלי דנצח הוד דאצילות שהם ב' פלגי דגופא. ואח"כ יצאה הת"ת ונשבר והכלי ירד בכתר דבריאה והאור נשאר במקומו שהוא בת"ת דאצילות. והנה עתה לא יש הרחק בין שום אור מן האורות הנ"ל אל הכלים שלו יותר מג' מדרגות כי יותר מג' מדרגות הוא הרחק גמור ואינו יכול להאיר בו.

¹² תורה לד' אות ז' – וכשנהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שב"י לחות, הינו "חרפה שברה לבי". וכשמשקש הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל, להייד, הינו נקדה, שהוא בחינת צדיק. ששם האור האהבה הקדושה שורה, כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות. אזי נתבטל האהבות רעות, הינו החרפות, הינו ערלת לב. כי הצדיק שהוא נקדה, ששם שורה האהבה הקדושה, יאיר להואו שהוא בחינת לב. ונתבטל החרפה, הינו ערלת לב. כי על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה:

בסוף התורה מבאר רבנו שכח הצדיק להחיות את הפשוטים ע"י האוצר מתנת חנם שהוא החסד שקיים את העולם בשנות התווה עד מתן תורה זה רק מכח שגם הוא בעצמו יורד ממדרגתו לפעמים ונעשה איש פשוט. וזה תימה גדול מדוע אין בכוחו להשפיע חיות תמיד ואדרבה ככל שהחולה גדול יותר צריך רופא גדול יותר כמבואר בתורה ל' וא"כ אדרבה לכאורה דייקא כשהצדיק במדרגתו הגדולה ראוי שיחיה את הנמוכים יותר. ועיין לק"ה מילה ג' ו' שם מבואר הטעם שרק הצדיק יכול לזכות באוצר חנם כי הוא אוצר נעלם מאד ורק צדיק גדול שאין בו אחיזת הרע כלל מתגלה לו האלוקות והתורה הנעלמת הזו תורת הנסתר שהיא אוצר החיות של חסד חנם הנ"ל. נמצא רק ע"י שבעצמו הוא נצרך לאוצר הזה ע"י שלפעמים הוא בעצמו איש פשוט רק ע"י הוא בא לזה שההסתרה נופלת לפניו ומתגלה לו האוצר וכשמקבל ממנו יש בכוחו לתת כפי רצונו כמבואר שם באות ז'.

עוד נ"ל עפ"י העץ חיים שער שבירת הכלים המובא בתורה לד ומתבאר שם כיצד הצדיק מתקן חרפת הלב, ומבואר שם שאור החסד ירד ליסוד דאצילות היינו הצדיק שע"י כוחו לתקן את כלי החסד שנשברו ונפלו לבינה דבריאה דהיינו תאוות הלב, נמצא דייקא כשגם הצדיק יורד ממדרגתו אזי הוא בבחי' יסוד דאצילות שממש יכול לתקן את כלי החסד שנשברו ונפלו ללב.

עוד נראה להעיר החילוק בין עולם התיקון שחיותו ע"י התורה הנגלית לבין עולם התווה שחיותו ע"י החסד חנם, נראה כי בעולם התיקון האורות הם בבחי' יושר דהיינו שנעשה ע"י תיקון השכל והעמל בהבנת התורה והחידוש בה וככל שמבין יותר כן קיום המצוות באיכות יותר. מה שאין כן בבחינת התווה אין שכל כלל אלא רק הרגשת הלב דהיינו הארת המקיפים שמאיר הצדיק חנם בלב בלא עמל כלל אלא רק ביטול השכל והדביקות בצדיק. לכן העבודה של תורה זו היא דייקא סילוק השכל. וכמבואר בתורה כג שצדיק ההתקשרות לצדיק היא רק ע"י סילוק השכל, ולכן בחיפוש הצדיק יש המון קושיות והסתרה עד שא"א להתקרב אליו אלא ע"י סילוק השכל דייקא. וזו הדרך לא"י דהיינו קטנות, אבל ארץ ישראל בעצמה היא גדלות דהיינו עבודה במוחין דייקא בחי' מצווה לחדד את השכל המבואר בתורה סב. ועיין לק"ה בית הכנסת ה' אות כ' שהדרך לא"י היא בחי' שינה וא"י בעצמה היא התעוררות השינה דהיינו עבודה במוחין. (ובתורה לד ותורה לה כתבתי שתורה לד היא בחי' שמירת הקיים בעולם התווה ע"י אור החסד של הצדיק כמבואר שם באות ז' ואילו תורה לה היא עבודה במוחין לכן מבואר שם שצריך בכל פעם לתת נחמה למוחין ע"י בחי' שינה כדי לחדש את המוחין, ע"י"ש)

נמצא שגם אחר מן תורה שבה ניתן לנו עבודת תיקון ובנין השכל שע"י נעשה תיקון העולם אעפ"כ חייבים לעסוק עוד יותר גם בחיפוש הצדיק, כי אע"פ שאנו כבר אחרי שנות התווה, עדיין יש לנו הרבה תווה בלב שצריך לתקן אותו דייקא ע"י התיקון שנעשה באלפים שנות התווה. לכן העיקר הוא לחפש את הצדיק הזה שיכול להחיות אותנו מאוצר מתנת חנם כדי להעלות אותנו אל הדרך לארץ ישראל דהיינו ליראת שמים שרק על ידה אפשר לעסוק בתורה ולהבין בה את האמת דהיינו הכניסה לקדושת ארץ ישראל.

עוד להבין כיצד זוכים להתקשר לתורה הנעלמת בעשרה מאמרות שהיא התורה הקדושה אוצר מתנת חנם שהיא הדרך לא"י שממנו החיות לעולם התווה עיין לק"ה תפלה ג' אות ב' ו"ז שזה ע"י בחי' תפלה המבוארת בתורה טו שהיא התפשטות הגשמיות ויציאה מגבול שעל ידה זוכים לתורת הנסתר שהיא בחי' אור הגנוז

" עיין לק"ה תפלה הלכה ג' אות ב' - ועל כן מתרץ הטיב קשית רבא (שבת י), מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, כי זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, כי בזמן תפלה מקבלין חיות על ידי התורה הנעלמת שהיא בחינת מתנת חנם בחינת ארץ ישראל. נמצא שדבקים גם בשעת התפלה בהתורה, הינו בתורה הנעלמת כנ"ל. וזה שאמר רבנו זכרנו לברכה במקום אחר (בסימן טו) שעל ידי התפלה זוכין לסתרי תורה, כי על ידי התפלה שהיא בחינת מתנת חנם על ידי זה דבקים בבחינת התורה הנעלמת שהיא בחינת סתרי תורה, ועל כן נקראת התפלה עבודה שבלב, שזה בחינת העלמה בחינת התורה הנעלמת שהיא בחינת מחשבה שבלב, כי בהלב נעלמין כל הדברים בחינת מעלמות לב, ועל כן התפלה היא בחינה גבוהה מאד מאד וצריך דייקא להתפלל בכל יום ולהרבות בתפלה ותחנונים, כי על ידי התפלה, על ידי בחינת מתנת חנם בחינת התורה הנעלמת, בחינת חסד חנם שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה, על ידי זה יכולין להחיות כל הזמנים והעתים שהאדם בטל מדברי תורה מחמת הקרח צרכי פרנסה וכיוצא, כי כל העתים שאדם בטל מתורה מחמת הקרח מקבלין חיות מבחינת חסד חנם הנ"ל על ידי התפלה שהיא בחינת חיי שעה שהיא בחינת מתנת חנם כנ"ל, שעל ידי זה מקבלים חיות משם ומחייין כל הזמנים והעתים שבטלין מדברי תורה, בבחינת הנאמר במאמר הנ"ל שהצדיק על ידי שדבוק בשעת בטולו מדברי תורה בהתורה הנעלמת, על ידי זה מחיה כל האנשים הפשוטים וכו', עין שם, כי התפלה היא ממש בחינה זו כנ"ל, כי לעקר התפלה זוכין רק הצדיקים. ועל כן כל אדם צריך להתפלל רק בהתקשרות לצדיקי הדור, כמובא בדברי רבנו, זכרנו לברכה, בסימן ב, כי עקר התפלה היא בבחינת ארץ ישראל, בבחינת מתנת חנם כנ"ל, ובתיב (תהלים לו), צדיקים ירשו ארץ. כי לארץ ישראל זוכין הצדיקים. וכמו שכתוב (ישעיה ס), 'ועמך ישראל בלם צדיקים לעולם ירשו ארץ וכו', כי כל אחד לפי בחינת קדושתו בקדושת הברית, שזה עקר בחינת צדיק פדוע, וכפי מה שזוכה להתקשר ולהפיל בצדיק הדור האמתי, כמו כן זוכה לירשת ארץ ישראל, בבחינת לעולם ירשו ארץ וכו', וכמו כן זוכה לתפלה, כי עקר התפלה היא בבחינת ארץ ישראל כנ"ל, וכמובא בדברי רבנו, זכרנו לברכה, כמה פעמים, שבמקום שמתפללין נעשה האויר בבחינת ארץ ישראל, כי התפלה היא בחינת מתנת חנם, שעל ידי זה נעשה עקר קדושת ארץ ישראל כנ"ל, כמבאר במאמר הנ"ל, שבכל מקום שאנשים פשרים באים לשם יכולין לעשות בחינת ארץ ישראל על ידי בחינה זו, עין שם הטיב.

שהיא בלא גבול. ועיי"ש בתחילת התורה יש שיחה של מוהרנ"ת שהנסתר ואור הגנוז הזה הוא אורו של רבנו. נמצא נפלא כנ"ל שהחסד המקיים את עולם התווה שלנו הוא החסד שנמצא אצל הצדיק יסוד עולם ע"י שיצא מגבול זוכה לנסתר דהיינו התורה הקדומה הנעלמת בעשרה מאמרות. ועיי"ש בלק"ה הנ"ל שכל אחד כפי שמירת הברית שזה בחי' הצדיק שלו וכפי התקשרותו לצדיק האמת כך זוכה לתפילה שהיא הדרך לא"י ועיי"ו לקדושת א"י ועיי"ש שזה רמוז בראשי פרקים שבסוף בתיבות משה דעת, פרישות (עיי"ן לק"ה מילה ג' סוף אות ו').

נמצא שהצדיק מכח קדושתו וזכותו עד שאין בו אחיזת רע כלל, בכוחו לגלות את האלוקות ואור הגנוז שהוא תורת הנסתר הנעלמת בטבע ועשרה מאמרות, ועיי"ש שהוא איש פשוט לפעמים עיי"ו הוא יורד לבחי' ההסתרה הזו ואזי ההסתרה נופלת לפניו ומתגלה האוצר הגנוז הזה, ואזי יש בכוחו כפי דעתו ורצונו להחיות באוצר הזה את מי שרוצה, ועיקר החיות היא יראת שמים למי שחפץ ביראת שמים, אבל החיות הזו אינה מצוירת בדווקא ליראת שמים על כן א"א לתת אותה לרשע כמ"ש ימנע מרשעים אורם, כי אצלו יצטייר בכליו הפגומים לחיות לרע, ע"כ לרשע הגמור נותן הצדיק רק כפי ההכרח לקיומו, אבל למקורבים אליו יש בכוחו לתת להם חיות עצומה למעלה מהזכויות שלהם ועיי"ש שדבקים בו מכניס בהם רצון ליראת שמים ועיי"ו מצטייר החיות לטוב. וזהו שאמר רבנו אני אוצר של יראת שמים ולא אמר סתם אני ירא שמים, כי באמת הוא אוצר מתנת חיים של יראת שמים לחפץ בזה, וכח הצדיק לתת אפילו למי שאין לו זכויות כלל אלא זכות התקרבותו לצדיק, שעיי"ו כבר יש בו עכ"פ הרצון לרצות יראת שמים, אבל בוודאי שאפילו מקורב לצדיק שאינו חפץ ביראת שמים, אלא רק בגשמיות ותאוה א"א לתת לו מהאוצר, כי יצטייר אצלו לרע בבחי' יש עושר השמור לאדם לרעתו. אבל גדול כח הצדיק במשך זמן להכניס בו כסופים לקדושה.

עד כאן ההקדמה

תורה עח [י"ח]

בדרך כלל רבינו פותח באיזה פסוק או מאמר חז"ל שבו רמוז ונשרש ההשגה של התורה שבא לבאר ועיין בפנים נראה שבתורה זו זה נמצא בפסוק ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וצ"ע מדוע רבינו לא פתח בו.

בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת. היינו כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש ט" (שקורין פראסטיק) שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות ואינו מגלה שום תורה ועוסק בשיחת חולין וכיוצא, והוא אז בחי' איש פשוט ממש.

דע כי עיקר החיים דהיינו חיות דקדושה המתבטאת בהרגשת מציאותו ית' ועיי"ו ביראת שמים כ"י היא התורה כ"ש (דברים ל) כי היא כ"י חיוך ואורך ימין [כ"י], וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים (זוהר לך לך צב. בהעלותך קמח: ואתחנן רס.) [כ"י]. וע"כ לכאורה הדבר תמוה ונפלא, איך אפשר לפרוש עצמו מן התורה אפי' שעה קלה.

ובאמת, זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד יומם ולילה בלי הפסק רגע, וכל בעל תורה הן למדן שעוסק בלימוד התורה בגמפ"ת וכיוצא כ"א כפי ערכו, כפי עסק לימודו, בהכרח שיבטל מהתורה איזה שעה ביום. וכן אפי' בעל השגה ואפי' מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה כגון הצדיק הגדול ומשיח המשוטט בחכמות עליונות כמבואר בתורה טז/כ"ג, אעפ"כ בהכרח שיפסיק ויבטל מהשגתו איזה זמן. כי א"א להיות דבוק תמיד

^{יח} תורה זו נאמרה באומין בליל שבת נחמו שנת תקע אחרי הקידוש (חיי"מ נט) ועיי"ש סימן רטו. ועיין שיחות הר"ן סימנים קנג קנד וימי מוהרנ"ת סימן נא.

^ט נמצא כבר בדפ"ר

^ז כך משמע בסוף התורה בעניין מה שאמר טעם שאין יאוש

^{כא} גם בדפ"ר ותולד - היא, ומתצו - הוא (כלשון הפסוק)

^{כב} בתורה פסוק זה קאי אקב"ה אבל כבר מבואר בוהר (ויקרא עג. ואמור צ:) קב"ה ואורייתא חד (ובלק"ה השכמת הבקר א' ב')

^{כג} ועיין ע"ז ג: וברכות סא: משל משועל ורגים

^{כד} עיין תורה טז - וחינוך האני פורא שהוא הצדיק, המכנה בשם דג, כידוע (א). דאפיק רישה ממניא, ודמניא עינה פתרי סהרי, ונפיץ מניא מתרי אוסיא פתרי מברי דסורא כי אי אפשר לצדיק להיות מחשבתו משוטט תמיד בחכמות עליונות, כי לפעמים צריך לצאת לחוץ לעסק בדברי העולם, כמו שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (מנחות צט.). 'פעמים בטולה של תורה זו היא קיומה': וכך אפיק רישא ממניא הינו כד מפיק את עצמו מחכמות עליונות, אזי: ודמניא עינה פתרי סהרי כי פקחת עינים מכנים על שם החכמה, כמו שכתוב (פראשית ג):

בתורה והשגה בלי הפסק, כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה מו"מ או כיוצא בזה, כי צריכין לעסוק בצרכי הגוף ג"כ. והכלל כי א"א בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה כי צריך לתת לסט"א חלקה כדי שלא תתגבר ותקטרג/ג¹⁰. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זה כיהלמדן או הבעל השגה הוא בחי' איש פשוט ממש, (היינו פראסטיק).

ולכאורה זה הדבר קשה מאד, איך אפשר לפרוש עצמו מן התורה אפי' שעה קלה, הלא היא חיינו וכו', ומי הוא זה שירצה לפרוש עצמו מן החיים אפי' רגע קלה. ואע"פ שארז"ל (מנחות צ"ט.) ביטולה של תורה זהו קיומה [כ"ו], אעפ"כ מי יתרצה בזה, להתבטל מן התורה, אף שזהו קיומה, אעפ"כ טוב יותר בוודאי להיות דבוק בתורה אשר היא החיים ואורך הימים. ומי האיש אשר יתרצה לפרוש מן החיים אפי' רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה ומתמיד מאד בתורה ודבוק בה מאד. מכ"ש מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בהתורה¹¹ לחדש איזה חידוש אפי' איזה פשט בגמפ"ת [כ"ז]. מכ"ש וכ"ש בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנזיא דמלכא¹² לאוצרות הגנוזים של המלך, ומעלה זו א"א לשער במוח, ואיך יתרצה לפרוש מן התורה אפילו שעה קלה. ובאמת זהו בלתי אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל, כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה/ל¹³. וא"כ במה מחיין עצמן בזו השעה שבטלין מן התורה הלא עיקר החיים הוא מן התורה כנ"ל :

¹⁰ 'ותפקחנה עיני שניהם'. וכשעוסק בהכמתו, אזי עיניו בהחינת שמש, וכשמשלל את עצמו מחכמה עליונה, הוה זה כמו ביאת שמש, וכשפא השמש אזי נשתארים עיניו בהחינת סהרי, כי סהרא אין מאירה אלא כד נסתלק השמש. וזה בחינת: 'ועינינו מאירות פשמש וכי'רח' לפעמים מאירות פשמש, כד אנחנו דבקים בהכמה, ולפעמים מאירות פי'רח, כד מסלקין את עצמנו מלשוטט בהכמה:

¹¹ וזה בחי' מים אחרונים שמבואר בכהאריו"ל שבזה נותנים חלק לסט"א עיין לק"ה בית הכנסת ה' ח' ועיין שם שהצדיק בעת פשיטותו שמבטל מתורה אזי מקבל חיות מהדרך לא"י דהיינו מבחי' כח מעשיו הגיד לעמו וזה בעצמו גם התשובה לסט"א המקטרגת על הכניסה לא"י ובוזה שהוא מקבל חיות מהדרך לא"י הוא כמו משיב לסט"א תשובה על הקטרוג ועוד שנותן לה חלקה מעט כדי שלא תקטרג עי"ש בלק"ה הנ"ל.

¹² בתקפא - כלמוד

¹³ כך היא גרסת רבינו גם לעיל בתורה טז [דף כא:] ובתורה עו [דף צא:] אבל גרסת הגמ' גם בעין יעקב היא - זה הוא יסודה, ועיין עיין יעקב שם שגרס כרבינו - זה קיומה.

¹⁴ חת ותרצו - בתורה

¹⁵ בגמרא פשט תוספות

¹⁶ עיין תורה ערה - דע שכל מצוה ומצוה שעושיין, נעשה ממנה נר אחד (א). וכשנסתלק האדם, אם היא נשמה גדולה שהיא יקרה מאד בעיני השם יתברך, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנזיא דמלכא, שיחפש ויקח לו מה שירצה מגנזי המלך יתברך, וזהו תכלית כל תענוגי עולם הבא, ולחפוש צריכין נרות, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (פסחים י'): 'שחפוש בנרות', ולמדו מפסוק: 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', והנרות נעשין מן המצוות כנ"ל, בהחינת: "נר מצוה" (משלי ו). ואצל אלו הנרות, מחפשת הנשמה אחר ההסתלקות בגנזיא דמלכא, וזה בחינת "במותים הפשי" כיון שמת אדם נעשה הפשי מן המצוות (שבת קנא:). 'חפשי'. הינו בחינת החפוש שנעשה מן המצוות, כי המצוות הם נרות שעל ידם החפוש כנ"ל: אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנזי אביו:

שיחות מוהר"ן - אות קלד שיק לסימן ער"ה בלקוטי חלק ראשון, המתחלת: דע שכל מצוה וכו' נעשה ממנה נר וכו' עין שם. עתה שמעתי מאחד ששמע גם כן זה הענין מפיו הקדוש. ובאר הדבר יותר קצת שאמר שיש אחד שנו שנו אינו יכול לדלק כי אם איזה שעה, מחפש עם הנר אותה שעה שדולק (רע), ואחר כך נבלה הנר ואין לו במה לחפש. ויש אחד שנו שנו דולק איזה שעות יותר, ויוכל לחפש יותר אבל אחר כך נפסק. ויש שנו שנו דולק יום אחד. ויש שדולק עוד יותר ויותר. אבל יש אחד שיש לו הרבה נרות נפלאים כאלו שדולקים ומאירים לעולם ועד ואינם נכבים לעולם. והוא זוכה לחפש בגנזיא דמלכא תמיד לעולמי עד ולנצח נצחים אשרי לו:

והנה מזה מובן שגם אנשים כשרים פשוטים זוכים בעולם הבא לחפש בגנזיא דמלכא אבל החפוש שלהם הוא רק לפי שעה כפי המצוות שלהם ובודאי גם זה הוא זכיה גדולה ונפלאה מאד מאד, כי אפלו כשמחפש בגנזיא דמלכא איזה שעה יוכל גם כן למצא שם אוצרות נפלאים שיוכל לחיות בהם חיי עולם הבא לנצח. אבל חיי ידיה רק כפי מה שימצא באותה השעה. אבל מי שזוכה שנרות מצוותיו מאירין ודולקין יותר ויותר, בודאי ימצא רב טוב בגנזיא דמלכא יותר ויותר. וכן כל אחד ואחד כפי מה שנרות מצוותיו דולקין יותר. אבל הצדיק הגדול זוכה לחפש תמיד בגנזיא דמלכא ונרות שלו לא יכבו לעולם ועד. ועוד יש בזה דברים בגו. ודי בזה:

¹⁷ משמע שכל ביטול מהתורה הוא דיעבד גדול וצ"ע עיין חיי מוהר"ן סימן תקב - שרבינו מאד אהב את אלו שיודעים לומר הרבה תחינות ואמר שמקנא איש פשוט שהיה אומר הרבה ובעצמו אמר הרבה ואמר שרק ע"י פראסטיק (פשיטות) זכה למה שזכה וכן אמרו לו כמה צדיקים (שיחות הר"ן קנד). והרי מבטל מהתורה. וצ"ע כיון דאיתא במדרש שביקש דוד המלך שיהיה לתהלים מעלת עוסק בנגעים ואהלות מדוע זה נחשב פרסטיק לומר תהלים והרי זה עוסק בתורה. ומקיים את העולם.

אך דע כי הצדיק האמת מחיה עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל, מהדרך של

נסיעת ארץ ישראל כפי שהולך ומפרש בהמשך דהיינו טענת ישראל ש"כח מעשיו הגיד לעמו" בכ"ח פסוקים ראשונים בתורה שהם מאמר הראשון הסתום מעשרה מאמרות שבו כלול כל המאמרות שבהן נברא העולם ע"י הקב"ה, ועל כן א"י שייכת לנו כי אברהם אבינו קיבל אותה מבורא העולם. וטענה זו היא הדרך לכבוש את הארץ כי בלעדי טענה זו, אין לנו רשות לכבוש אותה מהגויים. וכמבואר גם בתורה מח ועיין גם תורה מד.

ועיקר קיום התורה הנגלית שקבלנו בסיני הוא בארץ ישראל, (הטעם נ"ל כיון ששם שער השמים בית המקדש לכן שם עיקר קבלת החיות שע"י העלאת מיין נוקבין דהיינו שפע הבא ע"י יחוד ולא בחסד חינם) על כן קבלו ישראל את התורה קודם שבאו אליה וגם האבות לכאורה י"ל שבארץ קיימו את התורה הנגלית ובחור"ל קיימו אותה כפי שהיא נעלמת בעשרה מאמרות דהיינו בבחינת התורה שהיא רק הדרך לא"י. וכן מבואר בלק"ה בית כנסת ה' כ' שהדרך לא"י בחי' עבודה בלא מוחין וא"י בחי' עבודה במוחין בחי' אין תורה כתורת א"י עי"ש. כי הכלל שאין חיות דקדושה אלא מהתורה כמבואר לעיל, ואיש ישראל א"א לו בלי חיות, לכן אין מצב שא"א לקיים את התורה, כי גם בעת שמוכרח לבטל תורה הנגלית, עדיין אפשר לקיימה באופן שנעלמת בעשרה מאמרות. ואזי מקבל חיות מבחי' "עולם חסד יבנה". דהיינו מאוצר מתנת חינם שממנו קבלו כל הדורות עד מתן תורה.

אלא שקיום התורה באופן הזה יודע רק הצדיק הגדול, כגון רבינו כשחזר מא"י אמר בדרך הזה קיימתי את התורה בכל האפנים שגם אם הייתי נמכר לעבד אצל התורכים או הישמעאלים הייתי יודע לקיים את כל התורה כמו יעקב במקלות המחשף הלבן שקיים בזה מצות תפלין^א כמבואר בחיי מוהר"ן סימן קמב. וע"י הצדיק הזה, ע"י שלפעמים הוא פראסטיק כי מוכרח לפעמים לבטל תורה ויודע לגלות את האלוקות הנעלמת בטבע ולקבל אז חיות מהתורה הנעלמת ע"י שמקיים אותה רק כפי שהיא נעלמת בטבע שאז חיותו מאוצר מתנת חינם, עי"ז כח הצדיק לתת חיות משם למי שהוא איש פשוט שאין לו חיות מהתורה אע"פ שבעצמו לא יודע לקיים אותה כפי שהיא נעלמת בטבע.

כי דע כי כל אלו הפשוטים דהיינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה שאז הוא איש פשוט כנ"ל וכן יש איש פשוט ממש שאינו למדן כלל ואעפ"כ הוא איש כשר וירא שמים^ב ובוודאי מקבל חיות מן התורה כי עיקר החיות שמדובר כאן מתבטאת ביראת שמים^ג. וכן אפי' הנמוכים למטה יותר ואפי' או"ה גם הם מקבלים בוודאי ג"כ חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול שכולם יקבלו על ידו חיות. כי כל הפשוטים הנ"ל כולם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה שהיא עיקר החיים. ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים^ד (שקורין פראסטאקיס) ע"כ צריכין שיהי' עליהם איש פשוט גדול נקי מן החטא בתכלית שאין בו שום אחיזה הרע כלל שעל ידו הם מקבלין חיות מהתורה^ה עינין זה מדוע רק ע"י הצדיק הגדול ביותר אפשר לקבל מאוצר מתנת חינם מבואר בלק"ה מילה

^א אולי בזה יתבאר הקושיא כיצד נשא יעקב שתי אחיות אע"פ שקיים את כל התורה ונאמר עפ"י רבינו שבחור"ל קיים יעקב את התורה באופן אחר ממה שקיים אותה בארץ, ואולי מה שכתוב "ותרא לאה כי שנואה היא" זה בעצמו היה בחי' קיום המצווה שלא לשאת שתי אחיות, דהיינו שלא היה חיבור שלם אלא עם רחל. וכלפי שרש התורה הנעלמת זה כבר נחשב קיום מצוה זו.

^ב צ"ע כיון שגם נמוכים יותר ואפילו אומות העולם מקבלים חיות מהתורה מדוע מתנה כאן שצריך שיהיה לו יראת שמים. ונ"ל שיראת שמים היא החיות הרוחנית ולא מדבר כאן כלל מחיות גשמיות שזה מקבלים ממקום אחר (עיין תורה ח). וגם אומות העולם כשיש להם יראת שמים זה מהתורה, ובאמת באופן נעלם גם העבירות הן משם כמבואר בלק"ה עירובי תחומין ה' עה"פ כל המוגש ומקטר לשמי, אבל כאן מדבר מחיות רוחני קדושה, שמתבטאת ביראת שמים.

^ג עיין תורה ב' שחטם שממנו מקבל האדם חיות גשמית הוא בחי' יראת שמים דהיינו חיות רוחנית.

^ד נמצא כבר בדפוס

^ה צ"ע איזה איש פשוט צדיק היה לכ"ו דורות. ונראה כמבואר במדרש* שבכל דור היה צדיק הדור שנקרא כהן וזו התורה שלמדו אז הצדיקים וכן בבית המדרש של שם ועבר. ונראה שאומות העולם קבלו חיות על ידם אמנם כיון שהיו רחוקים מהצדיקים דאז קבלו רק כדי חיותם.

* עיין מדרש במדבר רבה ד' ח' מבואר שעבודה בבכורות והם היו הכהנים ואדה"ר בכורו של עולם ולבש בגדי כהונה והקריב קרבן ומסר הבגדים לשת ושת למתושלח ומתושלח לנח ומסתמא נח לשם בנו. ובפדר"א פ"ז לענין סוד העיבור משמע שם שתלוי בכהונה ותחילה עיבר הקב"ה ומסר לאדה"ר שמסר לחנוך ואח"כ קבל נח ומסר לשם שהוא מלכי צדק.

ובאמת צ"ע בזה לפי המבואר בלק"ה מילה ג' אות ו' ז' - שם מבואר שרק הצדיק גדול מאד יוכל לקבל מהחסד חינם כי הוא סתום ונעלם בתכלית ההעלמה וההסתרה ורק הצדיק שהוא נקי מחטא בתכלית בכל מקום שהוא נכנס הוא מוצא אלוקותו וחיותו ית' כי בודאי גם הרע הגמור מקבל חיותו ממנו ית' אבל זה בהעלם גדול מאד ורק הצדיק כשבא לשם נופל הרע לפניו כמבואר בתורה לג וע"י מגלה את החסד חינם שמחיה ורק מכח זה נמשך חיות לסט"א והעיקר זה ע"י שלימות תיקון הברית שע"ז נקרא צדיק ולכן נח לא יכול היה להציל את דורו כיון שלא היה בכוחו לגלות החסד חינם בשלימות

ג' אות ו' כיון שהתורה הנעלמת מחייה את הקליפות א"א שתייהיה תורה נגלית כדי שלא יינקו ממנה ו' לכן היא נעלמת ונסתרת מאד ורק צדיק הנקי מכל זהמת החטא בתכלית כשבא לשם מיד נופלת ההסתרה ונגלית לו האלוקות וכמבואר בתורה לג שמי שכופה את יצרו אזי הקליפה והרע נופל לפניו ונגלית לו תורה דעתיקא המחייה את כרך רומי עי"ש:

כי דע כי כל הפשוטים הנ"ל הן למודן שהוא עוסק בתורה לשם שמים דהיינו החיות דקדושה מהתורה (כי כשעוסק בתורה שלא לשמה אינו מועיל בלימודו לישוב העולם. כי שלא לשמה הוא נצרך רק בשביל עצמו ואע"פ שעוסק בתורה אין לו חיות דקדושה ממנה אלא מהסט"א כ"ש כשהוא בטל ממנה אין לו חיות דקדושה, וגם בזה יש בחינות. רק כשעוסק לשמה שזהו עוסק בישוב העולם וחיותו מהתורה) כשמבטל מלימודו ולא מקבל חיות ממנה שאז הוא בחי' איש פשוט ממש כנ"ל, הן שאר הפשוטים. כ"א וא' כפי אחיזתו בהתורה דהיינו כפי היראת שמים שלו שהיא החיות מהתורה כן הוא מחיה עצמו בעת פשיטותו כשבטל ממנה מבחי' קיום העולם קודם קבלת התורה/א'.

כי קודם קבלת התורה/ב' במתן תורה לישראל אלפים ותמח שנים לבריאת העולם הי' העולם מתקיים רק בחסדו, כי לא היה עדיין תורה ושום עשייה של מצוה/ג' שעל ידה נעשה יחוד

¹ לק"ה מילה הלכה ג אות ו' – ...כי באמת זה החסד הנם הוא סתום ונעלם מאד בתכלית ההעלמה וההסתרה. ואין מי שיוכל לגלות החסד הזה ולקבל משם חיות ושפע לקיים העולם. כי אם הצדיק האמת השלם בתכלית השלמות הנקי מן החטא לגמרי שאין בו שום נדנדוד פגם כל שהוא דק מן הדק אפלו כחוט השערה. ומחמת שהוא נקי לגמרי, על כן בכל מקום שנכנס לשם מוצא שם אלקותו וחיותו וחסדו יתברך, כי באמת הוא יתברך מחיה את כלם אפלו הרחוקים ממנו ואפלו בעשר בתרין דמסאבותא מגיע חיותו יתברך, כי בלעדו יתברך אין שום חיות לשום דבר שבעולם רק שבמקומות הרחוקים מהקדושה שם חיותו בהעלם ובהסתרה גדולה. ועל כן מי שאינו נקי מן החטא לגמרי כשבא למקומות אלו אינו נסתר ממנו חיותו יתברך הנעלם שם, כי הרע חופה על הטוב, כי אין הרע נתבטל נגדו, מחמת שיש בו עדין איזה פגם כל שהוא. אבל הצדיק האמת שנקי לגמרי ואין בו שום אחיזת הרע כלל, על כן בכל מקום שנכנס לשם אפלו במקומות הרחוקים מן הקדושה מאד. הוא מוצא גם שם אלקותו וחיותו יתברך הנסתר שם, כי אין שום רע עומד בנגדו שיוכל להסתיר ממנו אורו וחיותו הנעלם שם מאחר שאין בו שום אחיזת הרע כלל וכמבאר מזה בדברי רבנו זכרנו לברכה במאמר "מי האיש החפץ חיים" וכו' (תורה לג):

ועל כן הצדיק האמת הוא מוצא חיותו יתברך בכל מקום אפלו במקומות הרחוקים מהתורה. ועל כן הוא יכול לקבל חיות בעת פשיטותו מהתורה הנעלמת שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה שהוא החסד הנם הנ"ל. ובזה הוא מחיה כל הפשוטים שקורין פראסטאקיס וכו'. ואפלו כל הרחוקים יותר, כי הוא יכול לגלות החסד הנם שהוא התורה הנעלמת שנעלם אפלו במקומות הרחוקים מהתורה כנ"ל וכל זה תלוי בתקון הברית דיקא, כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית, כי עקרא דיצרא בישא על עריין. והצדיק דנטיר ברית וכבש את יצרו ועמד בנסיונות רבות, על ידי זה דיקא הכניע מאד את סטרא דמסאבותא. עד שכל הרע שבעולם נדחה ונופל לפניו והוא יכול לגלות החסד הנעלם בכל מקום אפלו במקומות הרחוקים שהוא החסד שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה. וזה מרמז בדברי רבנו זכרנו לברכה בסוף המאמר הנ"ל, בהראשי פרקים שמצאנו מכתבת ידו הקדושה השיק להמאמר הנ"ל, כי שם מבאר מזה שכל ענין הנ"ל לקבל חיות מחסד הנם הנ"ל הכל תלוי בתקון הברית, כמו שכתוב שם, ואתחנן מתנת הנם, הנם, עריות, משה, דעת, פרישות וכו', עין שם הינו כנ"ל.

¹ עניין זה מבואר יותר בתורה נו

² נמצא כבר בדפ"ר

² בתקפא – מעולם. בדפ"ר ותולד ומתולד – העולם

¹ בתקפא – שלא. לשמה (נקודה מחברת בין שתי התיבות)

¹ צ"ע מדוע החיות של חסד תלויה כפי אחיזתו בתורה הרי אדרבה כמה שאין לו זכויות של תורה כך יותר לו מיועד האוצר של מתנת חנים שממנו קיבל העולם קודם מתן תורה.

ונ"ל שחיות התורה היא ההתקשרות להקב"ה המתבטאת לכל הפחות ביראת שמים נמצא מי שיש לו יראת שמים יש לו איזה אחיזה בתורה ורק שיש עיתים שמתבטלת אחיותו שיש לו בתורה ואז מקבל מהצדיק אבל מי שתמיד אין לו שום אחיזה בתורה אין לו שום יראת שמים אזי חיותו מהסט"א תמיד, ואע"פ שגם הסט"א חיותה מהתורה אבל בהעלם גדול מאד דהיינו מהמאמר הסתום שממנה נמשך חיות גם לקליפות.

² עיין תורה לד סוף אות ד' – וזהו שד"רשו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי ראש השנה פ"א): "רבות עשית אתה ה' אלקי", קדם מתן תורה. ואחר מתן תורה, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. הינו שהכל בדינו: וזהו (תהלים פ"א): "אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים", הינו קדם מתן תורה, היה הכל אנכי. ואחר מתן תורה, "הרחב פיך ואמלאהו", זה בחינת מלאפוס. שהוא בחינת "יוסף הוא השליט", הינו מי מושל פי, הינו שהשפע הוא לפי הרחבת הפה, ולפי כלי הדבור, כל אחד לפי בחינתו:

² עיין באיבי הנחל משמעות דבריו שהאבות קיימו את התורה כמו יעקב שקיים תפלין במקלות דהיינו שגילו לבדם את התורה המלוכשת בעשרה מאמרות ולא באופן הנגלה כמו שקבלנו מהקב"ה במתן תורה. ונראה שזו גם התורה שלמרו מאדם הראשון עד אברהם דהיינו כיצד לגלות בטבע את התורה כגון תפלין במקלות לבד מ' מצוות בני נח שהן לשמירת העולם ויש לקיימן גם מן הסברא. ומאברהם אבינו התחילו אלפים של תורה וצ"ע מה חידש יותר ממה שלמד אצל שם ועבר ועיין תורה קמב רבנו אומר שם שלאברהם אבינו לא היה מי ללמוד תורה, משמע שיש חילוק גדול בין התורה של שם ועבר שקבלו מאדם הראשון לבין מה שלמד אברהם אבינו מכיליותיו. ונראה שאברהם גילה כיצד התורה ומצוות יאחו את הקרע ויחזירו אנשים בתשובה כי שם ועבר לא עשו נפשות לתורה אלא

קב"ה ושכינתיה דהיינו שתירד הקדושה ותקדש את חומריות העוה"ז. שזה דבר שנתחדש במתן תורה כשירד ה' על סיני לתת תורה לישראל/י¹⁷ ואע"פ שיחידים כבר קיימו את התורה תמח שנים קודם מתחילת שנת אלפים כשהיה אברהם בן נב כדאיתא במדרש/י¹⁸ שאברהם התחיל לאחות את הקרע בין העולם להקב"ה, וגייר גרים כמ"ש את הנפש אשר עשו בחרן והודיע/י¹⁹ והרגיל את שם השם בפי הבריות לברך את הש"י ולהאמין אמונת היחוד. אבל רק במתן תורה נעשו מצווה ועושה/י²⁰ ופעל עסק התורה והמצוות לקדש את העולם ולתקנו כראוי באופן שנשפע החסד העליון ע"י התעוררות התחתון ביחוד הראוי, ואילו קודם לא הואיל קיום המצוות של האבות. **שעל ידו יתקיים העולם/י²¹** כי רק קיום תורה ומצוות הוא קיום העולם כמבואר בגמ' /י²²

רק היו שמירת הגחלת ורק אברהם התחיל להחזיר את עולם בתשובה וזה היה התחלת הבחי' של תורה שמקדשת חומר להפוך חול לקדש. אבל בשלימות זה רק ע"י התורה שקבלנו מהקב"ה בסיני. אלא שהתחיל בבחי' מסוימת כבר אצל אברהם אבינו שהיה הראשון לגרים ולעשות נפשות בחרן. וצ"ע מה מבואר במדרש הובא בפרש"י שיוסף עזב את יעקב אבינו כשלמדו פרשת עגלה ערופה ויוסף רמו לו זאת בעגלות ששלח לו, הרי שמצות עגלה ערופה למד כפשוטו ולא כמו התפילין שעשה במקלות. וצ"ע אולי למדו תורה כמו שתינתן בעתיד אבל כיון שהיו בני נח לא הורשו לקיימה בישראל אלא באופן שהיא בעשרה מאמרות וצ"ע. או אולי מאדם הראשון קבלו רק ז' מצוות בני נח ואברהם כליותיו למדוהו תריג מצוות כיצד הן ברוחניות ואילו בגשמיות הוא קיים אותן בעשרה מאמרות ולא קשה מעגלה ערופה כיון שידעו שמצוה זו נקראת עגלה ערופה לכן רמוז בעגלות אבל תפילין לא ידעו כלל כיצד נראה בגשמיות לכן עשו כעין זה כפי שנתגלה להם בעשרה מאמרות. ולכן עד מתן תורה התורה נחשבת נעלמת אע"פ שכבר נתגלתה קצת.

וצ"ע ממה שרבינו התפאר כשחזר מא"י שיכול לקיים את התורה כמו יעקב אבינו מוכרח שקיום כזה מקיים את העולם שלא בחסד דאל"ה מה ההתפארות בזה הרי עדיין חסר לו קיום המצוות כראוי. ואולי כוונת רבינו באמת שע"י ארץ ישראל זכה להיות הצדיק הפשוט שמחיה את כל הפשוטים ע"י שבעצמו יודע לקיים את התורה כמו יעקב אבינו.

¹⁷ **מדרש רבה** שמות פרשה יב פסקה ג – ויאמר ה' אל משה נטה ירך על השמים הה"ד (תהלים קלה) כל אשר חפץ ה' עשה וגו' אמר דוד אע"פ שגזר הקב"ה (שם קטו) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם משל למה"ד למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם כשבקש ליתן התורה בטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל שנאמר (שמות יט) וירד ה' על הר סיני וכתוב (שם כד) ואל משה אמר עלה אל ה' הרי כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וגו'.

¹⁸ **עיין פסיקתא** רבתי אות ה' שמאדה"ר בכל דור חטאו וסילקו את השכינה עד רקיע העליון ואברהם אבינו התחיל להורידה בחזרה עד משה רבנו שירדה חזרה למטה במתן תורה. ועיין ב"ר לט ג' עה"פ בשה"ש אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו' אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה את כל באי העולם בר קפרא אמר כזה שהוא מאחה את הקרע.

ועיין שם משמואל – פרשת וישב – שנת תרע"ב – ונראה לפרש עוד ע"ד פירוש הרה"ק מפרשיסחא, זצ"ל דהנה איתא בספרים מה בין אברהם אע"ה לבין צדיקים שקדמוהו, שצדיקים שקדמוהו הסתפקו עצמם בשלימות נפשם, אך אע"ה היתה כל מגמתו שתצא ממנו אומה שלימה קוראים בשם ה' שיתגדל ויתקדש שמו יתברך בכל העולם, עכ"ה. ובודאי כל זרעו אחריו הצדיקים הלכו בדרכיו, שכל מגמתם היתה למען כבוד הש"י שיתרבה בעולם, וכולם ידעו שצריכין להוליד בנים למען יהי' קיבוץ עדה שלימה קוראים בשם ה'.

¹⁹ **בראשית רבה** פרשה נט פסקה ח ואשביעך בה' אלהי השמים א"ר פינחס עד שלא הודעתיו אותו לבריותי אלהי השמים וכיון שהודעתיו אותו לבריותי אלהי הארץ.

²⁰ **עיין ע"ז ג.** גדול המצוה ועושה וכו' משמע שגם אינו מצווה הוא משהו, ועי"ש שתחילה סבר שאינו מקבל שכר כלל ואח"כ ביאר שמקבל אבל לא כמי שמצווה ובשונשטין הערה 1 והערה 6 שם שלרמב"ם רמב"ן ומאירי מדובר בכל המצוות ורק רק ז' מצוות ב"נ. ובטעם ששכרו מועט יותר מבאר התוס' כיון דלפום צערא אגרא והמצווה מצטער יותר על עשייתן שדואג לקיימן ונלחם ביצרו כיון שמחוייב. ועיין ריטב"א קדושין לא. ודרשות הר"ן ז'. וי"א הטעם ששכרו מועט כיון שעיקר המצווה היא קיום ציוויי ית' והמצווה מקיים הציווי דייקא. עיין ספר העיקרים ג' כח. ומהר"ל חדושי אגדות קדושים לא. ושיט המקובצת ב"ק פז. עוד עיין שונשטין הנ"ל טעם שגוי נענש על ז' מצוות אע"פ שהותרו י"א שהוא טבע שמעניש וי"א שלא הותרו לגמרי וי"א שהן מצוות שכליות שהשכל מחייב גם בלא ציווי.

²¹ **צ"ע** כי אדם הראשון קיים את התורה כמ"ש ויקח ה"א את האדם ויניחיהו בג"ע לעבדה ולשמרה" ופירשו בוזהר (בראשית כו) לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דלא תעשה אמנם זה היה לפני החטא. וגם אברהם אבינו קיים את כל מצוות התורה קודם שניתנה כמבואר ביומא כה: ויעקב אבינו שמר שבת כמבואר במדרש (ב"ר עט ו). וקיים מצוות תפילין כמבואר בוזהר (ויצא קסב) וקיים תריג מצוות כמבואר מדרש הובא בפרש"י עה"פ עם לכן גרתי. ועוד הרי היו בתי מדרשות של שם ועבר שלמדו בהם תורה ותלמוד תורה כנגד כל המצוות (כמבואר במשנה בפאה). עוד איתא במדרש (ב"ר סא א) שאברהם אבינו כליותיו למדוהו תורה. עוד מבואר בגמ' (ע"ז ט) שעד אברהם היו אלפים שנות תורה ומאברהם אבינו התחילו אלפים שנות תורה דהיינו עולם התיקון ע"י שלמד ולימד תורה כשהיה בן נב וכמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן. ועיין תורה קמב שלאברהם לא היה ממי ללמוד תורה כי לא היו צדיקים שמחדשים תורה ולמד מהספר העליון שנכתבו בו למעלה מה שחידשו הנשמות קודם הבריאה עי"ש. **מכל זה לכאורה צ"ע דברי רבינו** שעד מתן תורה התיקיים העולם בחסד בלבד וצ"ע.

אמנם עיין במדרש (שיר השירים רבה א' כ') שכל המצוות שעשו האבות ריחות היו. כיון שהיה בבחי' שאינו מצווה ועושה. ומבואר בליקוטי שיחות (חב"ד) (לך לך: ע' 757) שהכוונה שקודם מתן תורה לא היה בכח המצוות לקדש חומר, ועל כן לא מצא אברהם חפץ להשביע בו את אליעזר אלא המילה. הובא בתורת מנחם כרך י' תשי"ד ח"א 170 – האבות, לפני מתן תורה הגיעו בכח עבודתם עד לדרגת שרש הנבראים, שזוהי השלימות היותר נעלית שאלי' מסוגלים נבראים להגיע מצד עצמם. אבל, כל עבודתם היתה ברוחניות, וכמארז"ל שמעשה האבות ריחות היו, שלא פעלו בזהב הגשמי – מפני שהיתה הגזירה ש"בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי" (שמור פ"ב ג). ואילו בשעת מתן תורה בטלה הגזירה, וכפי שאמר הקב"ה: " ואני המתחיל – " וירד ה' על הר סיני ויקרא ה' אל משה אל ראש ההר ויעל משה" (יתרו יט ב) ועתה, לאחר מתן תורה, יכולים גם באמצעות דבר גשמי להגיע ולהתאחד עם עצמות ומחות א"ס ב"ה, כביכול, משום שזהו בכחו יתברך – ואני המתחיל.

ונראה לפ"ז שתיקון העולם הוא לקדש אותו דהיינו לקדש חומר דייקא, לכן עדיין התיקיים העולם בחסד בלבד.

דאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. והיה עיקר קיום העולם ע"י חסדו לבד דהיינו בלא אתערותא דלתתא כראוי, כי אע"פ שמאברהם אבינו קיימו האבות וזרעם והגרים שגייירו את התורה אבל עד מתן התורה הואילא עבודתם רק להיות הכנה ליחוד, כי עד אברהם לא היה כלל יחוד ומאברהם התחילה הגדלות של כנסת ישראל^כ עד מתן תורה שנעשה היחוד השלם בין כנסת ישראל והקב"ה, לכן כל התורה ומצוות שקיימו עד מתן תורה לא היה בכוחה לקדש ולתקן את החומר^{כא} אלא פעלו בבחי' מקיף לכן לא היה בזה אתערותא דלתתא כראוי שיהיה בבחי' מייך נוקבין שיעוררו כראוי את החסד העליון לקיים את העולם, והוכרח הקיום להיות בחסדו ית'.
והצדיק בעת פשיטותו בשעה שבוודל מן התורה הוא מקבל חיות מבחי' זו של החסד שקיים את העולם עד מתן תורה.

עתה יבאר מהו החיות שקיים את העולם עד מתן תורה, ומבאר שהוא אוצר מתנת חיים המבואר במדרש שנועד למי שאין לו זכויות. וצ"ע גדול בעניין הזה כי פשט הפשוט במדרש שמדבר בשכר עוה"ב ולא בחיות היום יומית, ועוד משמע שם שהאוצר הזה אין לו גבול כי לא תלוי במעשי התחתונים, נמצא לכאורה שהוא גדול הרבה יותר מכל שאר האוצרות שיש להם גבול לפי מעשי בני האדם הראויים להם, וקשה לפי המבואר בלק"ה ערובי תחומין ה' שקיום העולם לפני שעלו ממנו מעשי בני האדם היה מהיחוד החיצוני התדיר של חכמה ובינה והוא חיות גדול בעולמות העליונים אבל בעולם הזה העכור הוא מועט שרק לקיום ההכרחי של העולם ולא יותר.

ועל כן נ"ל כוונת רבינו להמבואר בתורה לד עפ"י עץ חיים שער שבירת הכלים בהיכל הנקודים שער ט פ"ג שם מבואר מצב שמתאר האריז"ל שהיה בשבירת הכלים שבו כלי החסד נשבר ונפל לבינה דבריאה ואור החסד ירד ליסוד דאצילות עפ"י מבואר רבנו שחרפות הלב שהן התאוות הרעות שבלב הן בחי' נפילת כלי החסד לבינה שהיא הלב (כמבואר בפתח אליהו בינה ליבא ובה הלב מבין) ואור החסד שירד ליסוד דאצילות הוא הצדיק הדור שעל ידו ניתן לתקן את חרפת הלב, ולפ"ז נ"ל לבאר אצלינו שהאוצר מתנת חיים שזוכה בו הצדיק ע"י שלפעמים הוא איש פשוט דהיינו החסד שממנו קיבל העולם חיות עד מתן תורה דהיינו באלפים שנות תודו, זה הוא אור החסד שירד ליסוד דאצילות, שעל ידו מקבל הלב חיות לתקן את כלי החסד שנשברו

וצ"ע א"כ שהמצוות של האבות לא קיימו את העולם אלא נתקיים בחסד בלבד, למה קיימו האבות את המצוות? ועוד לרמב"ן (בראשית כו ה) שרק בארץ יש חיוב מהתורה לקיים מצוות, למה מקיימין את התורה בחו"ל?
וצ"ע אחר מתן תורה האם מצווה ועושה מדרבנן מקיים את העולם יותר מקיום מצוות התורה קודם שניתנו. וצ"ע אולי אחרי מתן תורה גם אינו מצווה ועושה מקיים קצת את העולם.

ונראה (שמעתי מהריצ"ח) שאע"פ שקודם מ"ת המצוות ריחות היו כנ"ל, אין הכוונה שלא פעלו כלל, אלא פעלו בבחי' מקיף, ורק לא נעשו פנימי, בתוך החומר. עפ"י נראה שהואילוי בבחי' מעשה אבות סימן לבנים (רמב"ן לך לך יב ו). כי מכח שכבר יש מקיף אזי לא נשאר לבנים אלא להכניסו לפנים ועוד גם שהמקיף מחייה את הפנימי כמבואר בתורה כא, נמצא שמכח קיום המצוות של האבות ניתן לנו הכח לדורות לקיים אותן.

אבל צ"ע מלק"ה בית הכנסת סוף הלכה ג' שע"י שמגלים את התור ההנעלמת בעשרה מאמרות מתקדש החומר.

^ט פסחים דף סח: והא"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג-כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

^כ כמבואר בשער הפסוקים - פרשת לך לך - דע, כי קודם שנולד אברהם, לא היה זיווג אל זעיר עם נוקביה, לפי שעדיין בומנים ההם, היה ז"א בן ו"ק, הנקרא זמן היניקה, ולא נכנסו בו המוחין דגדלות. ונודע, כי אין טיפת מ"ד נמשכת, אלא מן המוחין, ולכן לא היה אז זיווג לזו"ן. וכאשר נולד אברהם, התחיל למעלה התעוררות זיווג עליון, ולכן נקרא שמו אברם, הרומז אל זיווג יסוד דזעיר הנקרא אבר. עם יסוד דנוקביה הנקרא מ סתומה, ושניהם נקראים אברם. אבל עדיין לא נעשה הזיווג העליון בפועל, עד שהלך אברם לארץ ישראל, ועל ידו נעשה אז הזיווג העליון. וז"ש לו הקב"ה, לך לך מארצך וממולדתך וגו', כדי שיתקן על ידו זו"ן ויזדווג יחד. וז"ש לך לך מארצך וגו', ואעשך לגוי גדול, כי בלכתו לארץ ישראל, יוגדל ז"א על ידו, ויהיה גדול בבחי' מוחין, ויוכל להזדווג עם נוקביה: ונמצא, כי טרם שבאו המוחין בז"א, לא היתה נגלית בחי' לאה, כי לאה אינה יוצאה אלא מהארת המוחין כנודע, ולכן לא נגלית רק רחל, הנקראת ארץ תחתונה. וזה אומרו, לך לך מארצך וגו', שהיא רחל. ולהיות כי עלית אברהם הוא בקו ימין, כמו שיתבאר, ולכן נאמר בו לך לך מארצך, שהיא ספירת הנצח, בסיום הקו, ושם הוא קרוב אל המלכות הנקראת ארצך, ויעלה עד ספירת החסד, הנקרא מולדתך. לפי שכל טיפת ההולדה, היא מן החסד, דגניז בפום אמה כנודע: ואח"כ תעלה עוד ממולדתך שהוא חסד, אל החכמה הנקראת בית אביך, כי חכמה נקראת אב לאברהם, הנקרא חסד. ואחרי שכבר נעשה מוח החכמה דזעיר, אז תלך משם אל הארץ אשר ארצך, היא לאה, ארץ העליונה, שאז תתראה ותתגלה, משא"כ קודם כניסת המוחין כזכר:

^{כא} צ"ע עיין לק"ה בית הכנסת הלכה ג - בכל הדברים שבעולם נעלם בהם קדשה, דהיינו חיות אלקות. וזה בחינת התורה הנעלמת שהיה מקיים את העולם קדם מתן תורה בחינת דרך ארץ שקדם לתורה, שזהו בחינת הדרך לארץ ישראל, כמבאר כל זה היטב במאמר הנ"ל. ועל ידי בחינה זו דיקא יכולים לקדש כל הדברים שבעולם ולעשות מהל קדש, כגון כל הדברים שבקדשה או פתי כנסיות ובתי מדרשות שבתחלה היה חל גמור, ואחר כך עושין מהם קדש. הכל על ידי בחינה זו, על ידי בחינת התורה הנעלמת הנ"ל, בחינת דרך ארץ הנ"ל שזהו בחינת כח מעשיו.

ונראה שאין כוונתו שגם קודם מתן תורה היה אפשר לקדש חומר, אלא מכח שגם עכשיו נעלמת התורה בעשרה מאמרות דהיינו שאלוקותו ית' מלוכש בגשמיות, רק מכח זה אחרי מתן תורה ניתן לקדש חומר.

ונפלו לבינה דבריאה דהיינו ללב ועי"ז יכול להחזיק עצמו ביראת שמים גם מי שנפל מעולם התיקון של קיום תורה ומצוות לבחי' עולם התורה אע"פ שהוא איש פשוט בלא זכויות כלל אלא הזכות של חיפוש והתקשרות לצדיק הדור כמבואר בתורה שלנו.

וזה בחי' אוצר מתנת חנם. כי יש להקב"ה בין אוצרות של מתן שכר (העוה"ב) שכל אחד מקבל לפי זכויותיו, יש לו גם אוצר של מתנת חנם, שמי שאין לו שום זכות כלל מקבל משם. וכמבואר במדרש {מ"ר תשא פ' מה [ב]}/ג' שהקב"ה הראה למשה רבינו אוצרות מתן שכר (עוה"ב) לכל אחד כפי עבודתו, וראה שם "אוצר גדול" ושאל למי זה ואמר לו הקב"ה זה למי שאין לו מעשים אני נותן לו חנם, ובוודאי אין זה האוצר מוכן בשביל רשעים שיהיה בכוחם לקבל ממנו בכוחות עצמם, כי א"כ, הרשע הוא גדול מן הצדיק [ב] כמבואר במדרש הנ"ל שאוצר מתנת חנם הוא "אוצר גדול" משמע מכל האוצרות/כ"ה. כי הרשע בוודאי אין לו שום זכות כלל/כ"ו אע"פ שדרש ר"ל/כ"ו מאי דכתיב רקתך כפלא הרימון שאפילו ריקנין שבה מלאים מצוות כרמון, אבל זכות לקבל חסד חנם אין לו ועוד כי חנם מדבר גם על רשע גמור ואפילו על אומות העולם כפי שיבאר, וכי יזכה בשביל זה לקבל מאוצר מתנת חנם וכמו שהקשו בספרים על מדרש זה [כ"ה]. אך אע"פ שבאמת אוצר זה הוא למי שאין לו זכויות, אבל באמת, הרשע בעצמו בוודאי אינו מקבל משם כפי שיתבאר, רק זה האוצר מתנת חנם הוא בשביל הצדיק לבד. היינו בשעה שהצדיק הוא איש פשוט כנ"ל אזי הוא מקבל מזה האוצר מתנת חנם/כ"ט כי רק כשהוא איש פשוט אזי הוא בבחי' עולם התורה וההסתרה ומכח צדקותו שאין בו אחיזת והמת החטא כלל עי"ז מתגלה לו האוצר הנעלם הזה וכשמתגלה אזי יש בכוחו לתת למי שרוצה כפי דעתו, ועיין לק"ה הלכות מתנה ג' ב"ל/ו שבאמת הצדיק מקבל מאוצר של מתנת חנם כדי לתת לכל אותם רשעים שאין להם זכויות, וכן מבואר לקמן שאפילו אומות העולם מקבלים מאוצר זה ע"י הצדיק, ועיין לק"ה מילה ג' אות ו'/כ"א שהאוצר הזה הוא נעלם ונסתר מאד ועל כן רק הצדיק בכח זכותו שנקי מכל איזה והמת

²² פסקא ו'

²³ שמות רבה מה ו' – וחנתי את אשר אָחן, באותה שעה הראה לו הקדוש ברוך הוא את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתקנין לצדיקים והוא אוצר האוצר הזה של מי הוא, והוא אוצר של עושי מצוות. והאוצר הזה של מי הוא, של מגדלי תומים, וכל אוצר ואוצר, ואחר כך ראה אוצר גדול אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שגאמר: וחנתי את אשר אָחן, וחנתי את אשר אָחן, למי שאני מבקש לחן, וכן (שמות לג, יט): ורחמתי את אשר אָרַחם.

²⁴ רבינו כאן מתייחס לקושיית העולם על מדרש תמוה זה עיין ערבי נהל תחילת ויקרא שכתב וכבר צווחו בזה יציבא בארעא וכו'

²⁵ שמעתי מהר"צ"ח הביאור בזה כיון שאינו נמדד לפי מעשיו של האדם הרי אין לו גבול כלל. וצ"ע בזה נ"ל לפי המבואר בהמשך שאוצר זה מקבל מי שמאמין בצדיק א"כ גם בזה יש גבול כפי האמונה בצדיק, ונקרא חנם כלפי קיום מצוות.

²⁶ צ"ע הלשון אין לו זכות כלל הרי גם אם היה לו קצת פחות מהצדיק נשאר הקושיא שנמצא שהוא מקבל שכר יותר מהצדיק.

²⁷ ברכות נו. עירובין יט. חגיגה כז. סנהדרין לו.

²⁸ עיין לק"ה מתנה ג' אות ב' שיעקר האוצר נועד לרשעים דייקא אלא שאינם יכולים לקבל אלא ע"י הצדיק.

²⁹ מבואר שא"א לקבל מהתורה של קודם אלא בכל רגע מקבל חיות מהתורה של עכשיו לכן כל רגע של ביטול ממנה חסר לו חיות וצריך לקבל ממקום של חנם. וצ"ע א"כ מהיכן מקבלים הפשוטים כשהצדיק לא מבטל תורה ונראה שמכח שהצדיק הוא איש פשוט לפעמים ואז מגלה את התורה הנעלמת שהיא בחי' אוצר מתנת חנם אזי בכחו לתת מהאוצר לכל מי שהוא רוצה תמיד.

³⁰ לקוטי הלכות חו"מ – הלכות מתנה הלכה ג אות ב' – כי באמת עקר האוצר מתנת חנם הוא בשביל לגמל חסד חנם עם הרשעים שאינם מקיימים את התורה שאין להם מהיכן לקבל חיות, רק ה' יתברך מקיימם בחסדו לבד בבחינת קיום העולם קדם מתן תורה. רק שהרשעים אינם יכולין לקבל משם, כי בחינת האוצר מתנת חנם הוא בחינה גבה מאד מאד בחינת סתרי תורה, בחינת תורה הנעלמת וכו' כנ"ל. על כן אין מי שיקבל משם כי אם הצדיקים האמתיים, דהיינו שבשעה שהם בטלים מדברי תורה והם אנשים פשוטים ממש אזי הם מקבלים משם וכו' כנ"ל. ובמה שהצדיקים מקבלים משם בזה הם מחיין כל האנשים הפשוטים שבעולם וכו', כמבאר שם. וזה שסיים שם רבנו זכרוננו לברכה בסופו שאין שום אוש בעולם ואפלו בשאול תחתיות יכולין להתקרב לה' יתברך וכו'. כי כל זה נמשך על ידי הצדיק האמת, כי מאחר שהצדיק מקבל מהאוצר מתנת חנם שהוא בחינת חסד חנם שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה, על כן יכול להמשיך חיות אפלו להמנחים בשאול תחתיות, אף על פי שעברו על התורה חס ושלום, כי הצדיק ממשיך להם חיות דקדשה מהאוצר מתנת חנם שהוא בחינת חסד חנם שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה בעת שלא היה עדין שום תורה בעולם, ובזה הצדיק מחיה הכל אפלו הרחוקים מאד מן הקדשה וכו' ל. נמצא, שעקר האוצר מתנת חנם הוא בשביל להחיות רוח שפלים ולקרב הרחוקים מן הקדשה מאד שאי אפשר להם להתקרב אל ה' יתברך בשום אופן כי אם על ידי מתנת חנם לבד. כי הצדיקים אין צריכין מתנת חנם, כי כבר וכו' למה שזכרנו על ידי מעשיהם הטובים, רק העקר מה שהצדיקים מקבלים מן האוצר מתנת חנם הוא בשביל לקרב את הרחוקים שאין להם שום זכות וצריכין רק מתנת חנם. אך אין נותנין להם מתנת חנם כנ"ל רק על ידי הצדיק האמת, אשר בשביל זה מכרח הצדיק האמת להיות איש פשוט לגמרי לפעמים ולהתבטל מדברי תורה כדי שיקבל אז מן האוצר מתנת חנם, כנ"ל. ובזה הוא מחיה כל הרחוקים, כל האנשים פשוטים שבעולם ואפלו המנחים בשאול תחתיות, כי כלם מקבלים חיות מן האוצר מתנת חנם על ידי הצדיק האמת:

³¹ עיין לק"ה מילה הלכה ג אות ו' – ...כי באמת זה החסד חנם הוא סתום ונעלם מאד בתכלית ההעלמה וההסתרה. ואין מי שיוכל לגלות החסד הזה ולקבל משם חיות ושפע לקיים העולם. כי אם הצדיק האמת השלם בתכלית השלמות הנקי מן החטא לגמרי שאין בו שום נדנדוד פגם כל שהוא דק מן הדק אפלו בחוט השערה. ומחמת שהוא נקי לגמרי, על כן בכל מקום שנכנס לשם מוצא שם אלקותו וחיותו וחסדו יתברך, כי באמת הוא יתברך מחיה את כלם אפלו הרחוקים ממנו ואפלו בעשר כתרין דמסאבותא מגיע חיותו יתברך, כי

החטא לגמרי ע"ז היכן שהוא בא נופל לפניו כל ההסתרה ונגלית לו האלוקות שבכל דבר וכמבואר בתורה לג/כ"ג. גם עיין תורה יב תנינא/כ"ב שהקליפות מקבלות חיות ממאמר הסתום דייקא והיינו אוצר חנים הנ"ל ועיין תורה נו אות ד"ל שהתורה המחיה את הקליפות היא גבוהה מאד מאד כדי שלא יהיה לקליפות אחיזה בה וזה הכוונה גם כאן שאין לרשע אחיזה באוצר לקבל ממנו כרצונו אלא מקבל רק מכח הצדיק הגדול וזך שלפניו נגלה האוצר וזה בחי' אור הגנוז שכתוב בו באיוב "ימנע מרשעים אורם" דהיינו אע"פ שהוא אורם שממנו מקבלים חיות אבל אינם זוכים בו ממש אלא רק לקבל חיות ממנו בדרך נעלמת מהם, וכאן מבואר שזה ע"י שהצדיק מגלה את האוצר בתוך העשרה מאמרות, ונותן ממנו חיות לעולם, אמנם מסתמא יש גם בחי' שכיון שאוצר זה גדול מכל האוצרות והוא חסד חנים מוכרח שגם יש בחי' שרשע יקבל חיות עצומה אפילו יותר מצדיק, שהרי לשם כך נועד כמבואר במדרש למי שאין זכויות אני נותן לו ממנו, אלא שא"א לומר זאת על רשע גמור וכ"ש על אומות העולם שהם מקבלים מהצדיק רק חיות ההכרחי אבל מי שמאמין ומבוטל לצדיק אע"פ שאין לו מעשים אלא רק הזכות הזו שהתגבר על כל המניעות להתקרב לצדיק אפשר שיקבל מהצדיק חיות דקדושה הרבה למעלה ממדרגתו. וכמבואר במעשה מצפור שסיפר רבנו/ל"ו מהתבואה שציווה המלך לקצור עד סוף השנה וכיון שכל אחד עסק בהבלי עוה"ז הגיע סוף השנה ולא קצרו ויעץ להם החכם להביא למלך צפור לפייסו, והצדיק הוא הצפור שעל ידה מתפייס המלך/ל"ו ועי"ז חונן אפילו את מי שאין לו

בלעדו יתברך אין שום חיות לשום דבר שבעולם רק שבמקומות הרחוקים מהקדושה שם חיותו בהעלם ובהסתרה גדולה. ועל כן מי שאינו יקי מן החטא לגמרי כשבא למקומות כאלו אינו נסתר ממנו חיותו יתברך הנעלם שם, כי הרע חופה על הטוב, כי אין הרע נתבטל נגדו, מחמת שיש בו עדין איזה פגם כל שהוא, אבל הצדיק האמת שנקי לגמרי ואין בו שום אחיזה הרע כלל, על כן בכל מקום שנכנס לשם אפילו במקומות הרחוקים מן הקדושה מאד. הוא מוצא גם שם אלקותו וחיותו יתברך הנסתר שם, כי אין שום רע עומד כנגדו שיוכל להסתיר ממנו אורו וחיותו הנעלם שם מאחר שאין בו שום אחיזה הרע כלל וכמבאר מזה דברי רבנו זכרוננו לברכה במאמר "מי האיש החפץ חיים" זכ"ו:

ועל כן הצדיק האמת הוא מוצא חיותו יתברך בכל מקום אפילו במקומות הרחוקים מהתורה. ועל כן הוא יכול לקבל חיות בעת פשיטותו מהתורה הנעלמת שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה שהוא החסד חנים הנ"ל. וזוהו הוא מחיה כל הפשוטים שקורין פראסטאקיס זכ"ו. ואפילו כל הרחוקים יותר, כי הוא יכול לגלות החסד חנים שהוא התורה הנעלמת שבעולם אפילו במקומות הרחוקים מהתורה כנ"ל וכל זה תלוי בתקון הבריית דיקא, כי צדיק הוא מאן דנטיר בריית, כי עקרא דיצרא בישא על עריין. והצדיק דנטיר בריית וכבש את יצרו ועמד בנסינות רבות, על ידי זה דיקא הכניע מאד את סטרא דמסאבותא. עד שכל הרע שבעולם נדחה ונופל לפניו והוא יכול לגלות החסד הנעלם בכל מקום אפילו במקומות הרחוקים שהוא החסד שהיה מקיים העולם קדם מתן תורה.

כ"ב תורה לג אות ג – ואותיות התורה הם המחייב את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי: נמצא אפילו במדרג הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עב"ם, וגם שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלוששים וגדל הצמצום, אינם נתראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על ידי ימי רע והחשך השורה עליהם. אבל מי שפונה את יצרו הרע, הינו הימי רע, הינו המדות רעות, אינו הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אינו אותיות בולטות ונתראים ומאירים ביותר. כי מתחלה לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיינו. ועכשיו שנתבטל הרע, ונשארו אותיות התורה לבד, אינו מקבלין אור רב מלמעלה:

כ"ג תורה יב תנינא – ...כי מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו). ואפילו בעברות ודברים רעים, חס ושלום, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה מ"ב): "ויבדודי לאחר לא אתן", שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף על פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול כשמוגיע למקומות הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: "ויבדודי לאחר לא אתן" כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל: אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפילו מקומות המטנפים או התי עבודה וזה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך. אף דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (עין ח"א"ג שבת קד ד"ה מם סתומה, מאמר סתום). שהוא כולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות. כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: "ויבדודי לאחר לא אתן" כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל:

ל"ד תורה נו אות וד' ודע, שהתורה המלבש תוף ההסתרה שבתוף הסתרה, היא תורה גבוהה דיקא, הינו סתרי תורה. כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתרו מהם בהסתרה שבתוף הסתרה, על כן חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לבל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאד. על כן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוהה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה (ג). כדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה. בבחינת (שמות י"ב): "ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ולא ממש, סתרי תורה. על כן דיקא מההסתרה שבתוף הסתרה, כשחוזר ומהפכה לדעת, נעשה ממנה דיקא תורת ה' ממש. כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה כנ"ל:

ל"ה נמצא בכבבי אור חלק מעשיות וספורים

ל"ו עיין תפלה לעני חנוכה אות כב – עושה אתה ניסים ונפלאות עד אין חקר בכל דור ודור ובכל יום ויום לראויים ולשאינם ראויים, כאשר יצעקו אליך באמת ובתמים, ויחפשו את צדיק האמת בכל לבם ונפשם, את הצדיק, שהוא בבחינת "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", שהוא בבחינת עפר ואפר, שזרק קש ונהפך לחיצים, עפר ונהיה לחרבות. וכשנגלה צדיק כזה, אזי תיקר נפשנו בעיניך, וחרף היותנו פחותים באמת כעפר ואפר – תושענו,

שום זכות לבד מהזכות שהיה שותף לאותם שהביאו את הצפור למלך שהם אנשי הצדיק/לוי. והצדיק ע"י שלפעמים הוא איש פשוט כיון שבטל מתורה ומצוות, או ההכרח שיקבל מאוצר מתנת חנם הנ"ל וכיון שהוא צדיק גדול מתגלה לו האוצר וכיון שמתגלה לו אזי יש בכוחו לתת לכל הפשוטים וגם לרשעים כל אחד כפי שהצדיק מבין כי הכל תלוי בצדיק הדור שלו נתן הקב"ה הכח לקיים את העולם כפי כוחו ורצונו כמבואר שם בלק"ה מילה ג' אות ז' לח"ו.

עתה מבאר רבנו חידוש גדול שאוצר מתנת חנם הגדול הנ"ל במדרש שהוא המתן שכר למי שאין לו זכויות של קיום המצוות, הוא גם אוצר השפע חיות שקיים את העולם עד מתן תורה/ל"ט, שהתקיים ע"י חסד לבד כיון שלא עלתה מהעולם הזה קיום תורת משה הנגלית שקבלו ישראל במתן תורה ומקיימים כמצווה ועושה, לכן לא עלו מיין נוקבין הראויים לעורר את הייחוד העליון באופן שיושפע לעולם שפע חיות מצד הדין ולא רק בחסד כמו שהושפע עד מתן תורה.

שזהו בחי' קודם קבלת התורה שהיה מתקיים העולם בחסד חנם לבד בבחי' כי לעולם חסדו [מ] הנאמר על קודם/מ"א) מתן תורה כמובא (בגמ' פסחים קיח.)/מ"ב) ששואלת מ"הני כ"ו כי לעולם חסדו שאמר דוד המלך בתהלים פרק קלו כנגד מי אמר אותם, ומתמצת כנגד כ"ו דורות וכו' מאדם הראשון עד משה רבנו/מ"ד) שלא נתן להם תורה אלא זן אותם בחסדו/מ"ה]. כי אז לא היה שום תורה כי התורה שקבלו מאדם הראשון ולמדו במדרשות של שם ועבר לא היה בה שום חידוש/מ"ו) שעל ידו יתקיים העולם והיו עוסקין רק בישוב העולם ובדרך ארץ כשארז"ל במדרש ורבה צו פ' ט' [מ"ז] { גדולה דרך ארץ שקדמה לתורה ר"ז דורות. ואז היה עיקר קיום העולם ע"י חסד חנם לבד. וצ"ע הרי עשרים דורות כבר התחיל אלפים שנות עולם התיקון דהיינו מאברהם אבינו, ועד מתן תורה היו עוד שש דורות שבהם כן למדו תורה כנ"ל, שהיו בתי מדרשות ואברהם וזרעו קיימו את כל התורה. ונראה ששש הדורות מאברהם אבינו עד משה רבנו היו כמו ממוצע בין התורה הגמורה שהיה בכ"ו דורות ראשונים לבין תחילת התיקון שבמתן תורה שניתן לעם ישראל משנעשו ממלכת כהנים ועם קדוש, וזהו שנחלקו (עיין ספר פרשת דרכים) בגדר האבות האם היו בני נח או שכבר ניתן להם שם ישראל, ונראה שהיו בחי' ממוצע,

ל"ו צ"ע כיצד יקבל מי שיש לו זכויות וגם מאמין בצדיק, שזה גדול יותר שמקיים רצון הצדיק שכל השתדלותו שאנשיו יעבדו את הש"י ביותר מסירות נפש. אבל כיצד יקבלו מאוצר חנם שמיועד רק למי שאין לו זכויות כמבואר במדרש, ומאיך מדוע שיגרע שכרו מהרשע שמאמין בצדיק. ונ"ל שזה תלוי בו בעצמו כי המקורב לצדיק ע"י שרואה כיצד צריך לעבוד את הש"י ראוי שירגיש שעדיין אין לו זכויות כלל.

ל"ח לק"ה מילה הלכה ג אות ז' – אָבֵל הַכֵּל תְּלוּי בְּכַח הַצְּדִיק הַדּוֹר דִּיקָא, כִּי בְּאֵמֶת ה' יִתְבַּרְךְ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּחֶסֶד לְבַד שֶׁהוּא הַחֶסֶד הַנִּלְבָּח בְּחִינַת עוֹלָם חֶסֶד יְבִנָּה, אָבֵל אַחַר שֶׁבְּרָא הָעוֹלָם הַכֵּל תְּלוּי בְּצִדִיק הַדּוֹר, כִּי כְּפִי כַחוֹ וְרִצּוֹנוֹ כֵּן מְקַיֵּם הָעוֹלָם וְהַכֵּל תְּלוּי בּוֹ. וְעַל כֵּן אֶפְלוּ בְּדוֹר הַמְּבוּל אִם הָיָה אִזּוֹ מִי שִׁיּוּכֵל לְגַלוֹת הַחֶסֶד הַנִּלְבָּח הַנֶּעֱלָם כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, הָיָה בְּאִפְשָׁר שִׁיתְקַיֵּם הָעוֹלָם גַּם אַזּוֹ. וּמִחֲמַת שֶׁנֶּחַ לֹא מָסַר נַפְשׁוֹ כִּלְכָּל כְּמוֹ מֹשֶׁה, וְלֹא הָיָה מְגַלֵּה הַחֶסֶד הַנֶּעֱלָם אִזּוֹ, עַל כֵּן הָיָה מְבוּל בְּעוֹלָם וְהַחֲרִיב כֵּל הָעוֹלָם וְאֶפְלוּ נֹחַ הָיָה מְכַרְח לְהִסְתַּיֵּר עֲצֻמוֹ בַּתְּבֵה אֵף עַל פִּי שֶׁהֲרַבָּה רֹחַ וְהִצִּילָה לְפָנָיו, אָבֵל מֵאַחַר שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לְמִשְׁחִית וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַתְגַּלוֹת הַחֶסֶד הַנֶּעֱלָם לְהַגִּין עָלֵיהֶם, עַל כֵּן אֶפְלוּ נֹחַ הַצְּדִיק הָיָה מְכַרְח לְהִיּוֹת סְתוּם וְנֶעֱלָם וְנִסְתַּר, כִּי הַצְּדִיק הוּא בְּעֲצֻמוֹ הַתּוֹרָה בְּחִינַת הַחֶסֶד הַנִּלְבָּח.

ל"ט וזה חידוש גדול שאוצר מתנת חנם שהוא האוצר הגדול מכל האוצרות הוא המקיים את העולם קודם מתן תורה דהיינו קודם שהעלו בני ישראל עבודת המצוות של תורת משה כי נראה שטוהר את הלק"ה ערובי תחומין שקודם מתן תורה התקיים העולם ע"י שפע מיוחד התיר החיצון של חכמה ובינה והוא שפע מועט רק כדי הכרח לקיום העולם וארבה השפע ע"י עבודת עוה"ז הוא שפע גדול בהרבה יותר. וגם עצם העובדה שאוצר מתן שכר הוא החיות המקיים את העולם צריך ביאור.

² תהלים קלו

מ"א צ"ע כיון שכתוב לעולם חסדו משמע לעולם שופע חסדו ית' ולא רק עד מתן תורה.

מ"ב פסחים קיח. – א"ר יהושע בן לוי הני עשרים וששה הודו כנגד מי כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו.

צ"ע כי בגמ' קאי ההודאה ואילו רבנו מפרש דקאי אחסדו.

²² מכאן ועד כ"ו דורות וכו' נוסף בתקפא וכנראה לכן בתשכט הוקף בסוגרים יחד עם המ"מ לפסחים הנ"ל.

מ"ד והם – אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך מתושלח למך נח. שם ארפכשד שלח עבר פלג רעו שרוג נחור תרח אברהם. יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה.

²³ עשר מאדם הראשון עד נח ועשר מנח עד אברהם אבינו (במדבר רבה יד יא) ועוד שש עד משה רבנו (אע"פ שקל על אכניס מנוגים אלפים שנות תוהו עיין סנהדרין לו. וע"ז ט. ומלכניס אכניו מתחיל אלפים שנות תורה ומתבואר במדגש (כ"ד ס"א א') שכליותיו למנוחו תורה. קיום העולם התחיל תמה שנים אח"כ במתן תורה)

מ"ו עיין תורה קמב שלאברהם לא היה ממי ללמוד תורה שעל ידה מקבלים לב להש"י לכן קיבל לב מהחדושים שחדשו הנשמות קודם בריאת העולם נמצא שרק תורה שמחדשים בה היא תורה שהתחדשה מאברהם ואילו ככו' דורות שקדמו לו לא היתה תורה כזו אלא רק תורה של בחי' שימור הקיים. דהיינו ללמוד מה שקיבל אדם הראשון.

²⁴ פסקא ט ואינו לשון רבינו. ועיין לשון רבינו באוצר המדרשים (איינשטיין ניו יורק תרעה) השכם עמוד 142 עה"פ (ד') אם על תודה יקריבנו וגי'

שיצאו מגדר בני נח ועדיין לא נכנסו לגדר ישראל גמור. ועיין עץ חיים/מ"ח שבין כל מהות למהות בהכרח שיהיה מהות ממוצעת הכוללת את שניהם/מ"ט. ועיין לעיל שעד אברהם אבינו עסקו הצדיקים בשלימות נפשם דהיינו כל אחד עסק בקשר שלו לבדו עם הקב"ה ולא כיצד לחבר את כל העולם להקב"ה, ומסתמא זה מה שלמדו בבית מדרש של שם ועבר ואולי קיימו זאת כפי המבואר בתורה א' שצריך להסתכל בשכל של כל דבר והיינו התורה הנעלמת בטבע ועל ידה להתקשר להקב"ה ע"ש. ומאברהם התחיל להתגלות התריג מצוות כמבואר במדרש שכליותיו למדוהו תורה וכמבואר בגמ' שקיים את כל התורה אפילו תקנות דרבנן והמספר תריג נרמו לראשונה אצל יעקב אבינו כמבואר במדרש עה"פ עם לבן גרתי ודרשו ותרי"ג מצוות שמרתי. אלא כפי שנתבאר לעיל לא היה בקיום המצוות אז אלא בחי' ריח בלבד ולא ממשות ביחס למתן תורה, כפי שנתבאר לעיל שעדיין היתה הגזרה שא"א שהקדושה דלעילא תרד לתקן למטה ולכן לא נצטוו האבות לקיים המצוות אלא קיימו מרצונם/י. וצ"ע אפשר/כ"ג שגם קיום המצוות שלהם לא היה באותו אופן שנתגלה בסיני אלא באופן שהמתלבש בעשרה מאמרות וכמבואר בוזהר שיעקב אבינו קיים מצוות תפילין במקלות שפצל בהם מחשף הלבן, אבל באופן הזה של קיום המצוות אין בו הכח לעורר השפע חיות לעולם אלא מקבל מבחי' אוצר חינם שעל ידו התקיים העולם עד מתן תורה.

ובאמת גם קודם קבלת התורה ומאז שנברא העולם/כ"ג, כ"ב-בוודאי גם אז היתה התורה במציאות, כי התורה היא נצחית. אמנם אז קודם מתן תורה היתה התורה בהעלם ובהסתר. היינו כי כל התורה כלולה בעשרת הדברות [כ"ג], ואז קודם מתן תורה היו העשרת הדברות נעלמין בעשרה מאמרות [כ"ג/י] שבהם נברא העולם [כ"ג] כי התורה קדמה לעולם ואז היתה בלא משמעות נגלית רק צרופי אותיות ברלא שערים כמבואר בשער המלך/כ"ג, והיא

^{מ"ח} עץ חיים שער מב פ"א מ"ב – אמנם בכל אלו הד' בחי' הפרטיות יש בחי' א' כוללת כולם והיא ממוצעת בין בחי' ובחי' הכוללת שתיהן דוגמא מה שכתבו חכמי הטבע כי בין הדומם והצומח הוא הקורא"לי הנקרא אלמוגים ובין הצומח והחי הוא אדני השדה הנזכר במסכת כלאים שהוא כמין כלב גדל בקרקע וטבורו נשרש בקרקע ויונק משם ובשחוחתבין הטבור שלו מת ובין החי והמדבר הוא הקוף. וכן על דרך זה יש בכאן, כי בין הבורא יתברך ובין הנברא שהיא הבחי' הכוללת הרוחניות יש בחי' באמצע אשר עליה נאמר "בנים אתם לה' אלהיכם אני אמרתי אלקים אתם" ונאמר "ויעל אלקים מעל אברהם" וארז"ל האבות הן הן המרכבה. והכוונה כי יש ניצוץ קטן מאד שהוא בחי' אלהות נמשך ממדרגה האחרונה שבבורא וזהו הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ א' נברא שהוא נשמה דקה במאד מאד. ובניצוץ זה הנקרא יחידה, יש בה שרשי ד' בחי' הרוחניות שהם נרנ"ח. וכן בין בחי' הרוחניות לבחי' הגוף יש בחי' א' כוללת שתיהן והוא בחי' רביעית דם של הנפש, כי יש בה ניצוץ אחרון של הנפש שהוא הרביעית שבנפש.

עוד עי"ש – והענין הוא כי הא"ס נקרא אפס כי אין בו שום תפיסה שאין שם חומר ולא צורה כלל ואחריו יצא התהו והוא הכתר ואחריו יצא הבהו הכולל ד' יסודות חו"ב ת"מ. וביאור הדבר כי הנה בהכרח הוא שתהיה מדרה אמצעי בין המאציל אל הנאצל כי יש הרחק ביניהן כרחוק השמים מן הארץ ואין יאיר זה בזה ואין יברא זה את זה שהם ב' קצוות אם לא היה דבר ממוצע ביניהן ומחברם ויהיה בחי' קרובה אל המאציל וקרובה אל הנאצל והנה בחי' זו היא כתר הנקרא תהו כי אין בו שום יסוד כי ע"כ אינו נרמו בשם הו"ה כלל רק בקצו של י"ד אמנם הוא בחינת אמצעי כנ"ל.

^{מ"ט} כעין זה מצינו באבילות המן במדבר שתחילה אכלו עוגות שהוציאו ממצרים דהיינו מצה שהיא בחי' ממוצע בין מן לחמץ.

^נ צ"ע שלפ"ז עיור המקיים את התורה אע"פ שאינו מצווה האם אחר מתן תורה כן מקדש חומר או לא

עיין קידושין לא. – א"ר חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ועי"ש שסומא פטור מן המצוות ועיין סוטה כא. שתורה של אשה כיון שאינה מצווה אין בה כח להגן מן היסורים. ועיין ע"ז ג. שהעושה ואינו מצווה שכרו מועט.

^{נא} כך למד הבאיבי הנחל וצ"ע.

^{כ"ג} כפי שהולך ומבאר שהכוונה לעשרה מאמרות אבל באמת איתא במדרש שהתורה קדמה לעולם אלפים שנה ואיתא במדרש שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם.

^{כ"ד} בתשכס - בודאי

^{כ"ה} פרש"י פ' משפטים יב יד תריג מצוות כלולות בעשרת הדברות ועיין כד הקמה לרבינו בחיי סוף ערך שבועות וזוהר יתרו צג סוף ע"ב

^{כ"ז} עיין זוהר הנ"ל עשר אמירן דאורייתא כללא דפקודי אורייתא כללא דכל עשר אמירן דבראשית. ועיין זוהר רע"ט פנחס דף רלח: הסתכל באורייתא וברא עלמא.

^{כ"ז} עשר מאמרות ועשרת הדברות – א-בראשית (אנכי ה' אלקיך) ב-יהי אור (לא היה לך אלקים אחרים) ג-יהי רקיע (לא תעשה לך פסל) ד-יקוו המים (לא תשא את שם ה"א לשוא) ה-תדשא הארץ (זכור את יום השבת) ו-יהי מאורות (כבד את אביך ואת אמך) ז-שרצו המים (לא תרצח) ח-תוצא הארץ נפש (לא תנאף) ט-נעשה אדם (לא תענה ברעך עד שקר) י-(ויאמר וכו' פרו ורבו) ויאמר וכו' הנה נתתי וכו' לאכלה (לא תחמוד). (כתב העיסס רמונים שפ"ר הוא רק ברכה ו"הנה נתתי" הוא מאמר העשירי).

^{כ"ח} אבות ה' א'

^{כ"ח} עיין עמק המלך שער א' פ"ד – רלא שערים פנים ואחור – ב"פ רלא גמט נתיב (לא ידעו עיט) היינו שער הנ' שבבינה שלא השיגו משה רבינו ונקרא עולם המלבוש דהיינו תורה הקדומה שקדמה לעולם אלפים שנה אלפים לשון האלפך חכמה דהיינו ב' לימודים הנ"ל ב"פ רלא שערים הנ"ל. וזה רמוז בתורה ר"ת בראשית ברא ב"פ ב' ר"ת אלקים את ב"פ א' היינו רמוז לב"פ רלא הנ"ל דהיינו תורה הקדומה כמבואר בהקדמת הזוהר דף ב:

ספר עמק המלך היא קבלת הארז"ל שלא מהמהר"ח אלא מה שקיבל מוהר"י סרוג שמגלה סודות שמקודם לצמצום שממנו התחיל לדבר המהר"ח. ומגדולי המקובלים אסרו לעיין בקבלה זו שאינה ממהר"ח, אבל הבעש"ט ורבונו למדו שתיהן כאחת, עיין שיחות הר"ן סימן רכה שרבינו מגלה למהר"ח שיש בספרים שאינם מצויים גילויים ממה שהיה קודם האצילות דהיינו עולם המלבוש וציין שם לספר ויקהל משה, ומהר"ח מאד התפלא. ועיין לק"ה מנחה ז' כב שמהר"ח מספר שלמד בספרי קבלה אחרונים סוד הצמצומים ורשימו ועולם המלבוש שהוא רלא שערים פנים ואחור שהיו קודם לחלל הפנוי שנעשה ע"י שקיפ"ל את אריגת עולם המלבוש לשנים ונעשה חלל פנוי. גם עיין עלים לתרופה מכתב נו מה שבאר עפ"ז בתורה לא שם מזכיר רבנו את הר"א שערים.

בראשית מאמר סתום שהוא הראשון מעשרה מאמרות וכולל כולן וכשברא את העולם בעשרה מאמרות נתלבשה התורה בגשמיות עוה"ז בבחי' צורה לחומר ע"י שהסתכל בה וברא את העולם, ועדין לא היה לה משמעות של עצות כיצד לעבוד את הש"י אלא עשרה מאמרות כיצד לברא עולם, ונתגלו אז רק ז' מצוות שהן לקיום העולם ואברהם אבינו גילה כיצד לקיים את התורה הנעלמת בטבע כתר"ג עצות מעשיות ממש ובמתן תורה בקולות וברקים הלביש הקב"ה את התורה בעצות/ט"ו מעשיות כיצד לעבוד את הש"י. **נמצא שהיתה כל התורה כולה מבריאת העולם עד מתן תורה נעלמת ונסתרת בתוך יישוב העולם שנברא בעשרה מאמרות/ט"ו.** ועל כן גם היום **בכל הדיבורים של העולם ובכל העובדות והעשיות הן מי שחוטב/ט"א עצים/ט"ב או איזה עובדא שיהיה כמבואר במכתבי מוהרנ"ת אפילו יושב בחנות/ט"ג, ככולם נעלם התורה [ט"ז] צ"ע נראה דהיינו המבואר בתורה א' להסתכל בשכל של כל דבר ולהתקשר לחכמה והשכל שבו להבין כיצד להתקרב להש"י על ידו ע"ש.** **כי הכל נברא בעשרה מאמרות אשר שם התורה נעלמה ונסתרה קודם מתן תורה [ט"ח] נמצא שגם חוטב עצים בעשיה זו יכול לקבל חיות הרגשת מציאותו ית' מהתורה הנעלמת בעשרה מאמרות וע"ז לבוא ליראת שמים גדולה, אבל מכח הצדיק שיכול למצא תריג עצות ממש בתוך הטבע בזמן פשיטותו. והצדיק בשעה שפורש מן התורה והוא בחי' איש פשוט הוא מקבל חיות מבחי' זו של קודם מתן תורה ע"י שמקיים את התורה כפי שהיא נעלמת בטבע שנברא בעשרה מאמרות שהן לבוש המגושם ביותר של עשרת הדברות.**

עתה יבאר שהתורה הנעלמת בעשרה מאמרות שממנה קבל העולם חיות קודם מתן תורה וממנה מקבלים הפשוטים ע"י הצדיק שלפעמים הוא איש פשוט, תורה זו היא בחי' הדרך לארץ ישראל. כי ארץ ישראל היא בחי' תורה הנגלית בחי' עולם התיקון ביחס לדרך אליה שהוא בחי' עולם התוהו כנ"ל, כי עיקר התורה היא בא"י/ט"ו שעל ידה נשפע השפע לעולם מצד הדין שמחייב, אבל כשאין מי שיעורר את היחוד הזה, אזי העולם מקבל חיות רק בחסד שעל ידו קבל העולם חיות קודם מתן תורה, ולכן החסד הזה שהוא בחי' הדרך ליחוד הנ"ל דהיינו לבחי' ארץ ישראל הוא בחי' כח מעשיו הגדי לעמו שהוא המאמר הסתום בראשית שבזכותו יש לנו זכות לכבוש את הארץ כי הכל ברא אלקים וברצונו נתן לנו, ומכח הזכות הזו לכבוש אותה משם גם נשפע הקדושה של הארץ. כי ע"י שיש לנו זכות בארץ אזי הקב"ה מביט בה ונשפע ממבטו קדושת הארץ בבחי' אוירא דא"י מחכים חכמה בחי' עיני השכל, בחי' בחי' ותפקחנה עיניהם שכתוב באדם וחיה. (עיני השכל לראות מזה הפסידו בחטאם)

ט"ט עיין תורה ז' שבהר סיני קבלנו תריג עצות.

ס נמצא שאנכי ה"א נעלם בבראשית מאמר סתום בכתר שניקודו קמץ. ולא יהיה לך נעלם בויהי אור וכו' כ"ו. ועל כן יהי אור כנגד החכמה שהנקוד שלה פתח, ורמוז בלאו דייקא, כי תחילת התגלות האור וכל הבריאה שאחריו הוא רק ע"י שתחילה מסיר את הערלה, ולא יהיה לך הוא שרש לכל הלאוין שבתורה שהם בחי' סילוק הערלה והג' קליפות טמאות.

ס"א צ"ע לשון חוטב ועיין ספר השרשים לרד"ק ערך חטב. ולא יחטבו מן היערים (יחזקאל לט, י), מחטב עצים (דברים כט, י), ענין כריתה. ומאידך עיין ערוך ערך חטב שציין לגמ' אתם עשתוני חטיבה אחת.

ס"ב מודע נקט חוטב עצים דייקא. ואולי כי הוא רומז למאמר הסתום שממנו מקבלים חיות הפשוטים, כי מאמר הסתום רומז לבריאת העולם ובריאה לשון חיתוך לשון לברא את היער (עיין יהושע יז טו ופרש"י שם) דהיינו חוטב עצים כך חתך והפריד הקב"ה את העולם מהא"ס אלוקותו, ע"י המאמר הסתום בראשית ברא אלקים וכו'.

ס"ג עיין עלים לתרופה – מכתב כא – אָבֵל תִּזְכֹּר אֶת עֲצֵמָה תְּמִיד בְּכֹל עֵת הַבְּטוּל שִׁישׁ פְּרָאֶסְטִיק גְּדוֹל בְּזֶה שְׁגֵלָה הַשִּׁיחָה וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁהוּא מְחִיָּה הַכֹּל אֶפְלוֹ אוֹתוֹן שֶׁלֹא שָׁמְעוּ זֶאת וְאֵין יוֹדְעִין מִזֶּה וְאֶפְלוֹ הַחֹלְקִים עָלָיו, מִכָּל שֶׁפֶן וְכֹל שֶׁפֶן בְּמִה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלִינוּ שָׁאֲנוּ זְכִינוּ לְשִׁמְעַע כֹּל זֶה מִפִּי הַקְּדוֹשׁ וּמִפִּי סִפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים בְּיָדָיו אֲנִי יוֹלֵדִין לְהַחְיִית עֲצֵמָנוּ בְּזֶה תְּמִיד, וְהִנֵּה יֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְדַבֵּר אֶף אֵין הַפְּנָאִי מְסֻבִּים כֹּלֵל וְהֵלֵא הַסִּפְרִים לְפָנָיו פּוֹק עֵין וְתִשְׁכַּח בְּהֶם כֹּל מִה שִׁיחֲסֵר לָהֶן, וְעֵין בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כִּי הִיא מְכַרְחֶת לָהֶן עֲתָה בְּיִתְרָה, וְהַעֲקָר הוּא הָאֲמִנָּה שְׁצָרִיכִין לְהֶאֱמִין בְּכֹל עֵת שֶׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ בְּרָא כֹל דְּבָר בְּרָצוֹנוֹ בְּעֵשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת וּבְאֵלוֹ הַעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת נְעֻלְמִין עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת שֶׁהֵם כֹּלֵל הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן בְּכֹל מִה שֶׁעוֹשִׂין הֵן מְלָאכָה אוֹ שִׁיּוֹשְׁבִין בְּחַנוֹת צְרִיכִין לִידַע וּלְהֶאֱמִין וּלְזַכֵּר כֹּל עֵת שִׁישׁ בְּזֶה תּוֹרָה הַנְּעֻלְמָת בְּעֵשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָהֶם נִבְרָא כֹל דְּבָר וְכֹל מִין סְחוּרָה שִׁישׁ בְּהַחְנוֹת, כִּי הַכֹּל בְּרָא הֵשֵׁם יִתְבַרְךָ בְּעֵשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת, וְזָכַר זֶאת הֵיטֵב הֵיטֵב בְּאֲמַת לְאֲמַתוֹ כִּי הִיא חַיִּיה, וּבִפְרָט בְּכֹחַ הַפְּרָאֶסְטִיק הַגְּדוֹל אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ יוֹבֵלִים לְקַבֵּל מְהֻאֲצָר מִתְּנַת חֲנָם וְכוּ' וְכַנ"ל,

ס"ד עיין עלים לתרופה מכתב כא

ס"ה עיין חיי מוהר"ן אות קמב ושכחי הר"ן אות כב בסדר נסיעתו לא"י. ועיין פל"ח אות ו' שתורה זו קשורה להמבואר שם.

ס"ו עיין לק"ה בית הכנסת ה' כ' – הינו פי יש בחינת עבודה, שהוא בחינת הדרך לארץ ישראל, ויש בחינת עבודה שהוא בחינת שבאין לארץ ישראל ממש. וזה בחינת ראש השנה שאז עוסקין להמשיך קדשת ארץ ישראל שנעשה אז בחינת שינה והתעוררות השינה על ידי השופר, שזהו בחינת הדרך לארץ ישראל, שהוא בחינת שינה, בחינת הנהגת הפשיטות הנ"ל שעל ידו ממשיכין החסד הנ"ל, שעל ידי זה הולכין לכבש ארץ ישראל, שזהו בחינת הדרך לארץ ישראל. ואחר כך זוכין להתעוררות השינה על ידי השופר, שזהו בחינת שבאין לארץ ישראל ממש, פי המשכת המחין, שהוא התעוררות השינה על ידי השופר, והו בחינת ארץ ישראל ממש, פי עקר המחין בארץ ישראל, כי אין חכמה בחכמת ארץ ישראל (כמו שכתוב במדרש פרשת שמייני וכמובא בלקוטי תנינא סימן עא)

וזהו בחי' הדרך של ארץ ישראל/י^ט הנאמר למעלה דהיינו התורה הנעלמת בעשרה מאמרות/י^ט שהצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו משם וזה בחי' ירידתו לקטנות דקטנות/י^ט שמראה עצמו כמו שאינו מקיים מצוות כלל ובאמת הוא מקיים אותן בהעלם שנעלמות בטבע, וכמבואר חיי מוהר"ן סימן קמ שכיון שא"י היא גדלות דגדלות לכן הדרך אליה היא קטנות דקטנות. כי עיקר כח קדושת א"י הוא ע"י בחי' כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים [י] כשפרש"י בפסוק בראשית וכו' שבשביל זה פתח בבראשית שלא יאמרו גזלנים אתם וכו' אע"פ שמנהג העולם/י^ט שכבש מלחמה הוא קניין גמור/י^ט לא מהני לעניין קדושת המקום ע"כ פתח בבראשית/י^ט ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שהן כח אותיות ראשונים שבתורה/י^ט שבהם רמוז כי הוא ית' ברא הכל וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'/י^ט. ופסוק זה הוא המאמר הראשון/י^ט שבעשרה מאמרות שבהם נברא העולם,

^ט עיין בסוף התורה שעל כן משה רבנו כשבקש להיכנס לארץ ביקש בלשון ואתחנן ופרש"י אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, כי זו הדרך לא"י אוצר מתנת חנים דייקא ולא בזכות מעשיו. וכן רבינו בנסיעתו לא"י נהג עצמו בפשיטות מאד עד שעשה מעשה שטות וקטנות דקטנות כי זו הדרך לא"י כמבואר

ועיין פל"ח כאן אות ז' שכתב – ולעניות דעתי יש למאמר זה שייכות עם מה שמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן קמ"ב) שבחזירתו מהנסיעה לארץ ישראל אמר שבהדרך הזה קיים כל התורה בכל האופנים, כי השיג קיום כל התורה ברוחניות שאפילו אם יהיה בין העבו"ם חס ושלום ולא יהיה לו תלית ותפלין וכו' ולא שום מצוה וכו' אף על פי כן קיים כל התורה כולה וכו' עיין שם, היינו על ידי בחינת התורה הנעלמת הנ"ל ועיין בשבחי הר"ן הנדפסים בנסיעתו לארץ ישראל סימן כ"ב מבואר שם גם כן שזכה להשיג בחינת קיום התורה של האבות וכו' היינו כנ"ל, אך שם היה בעת חזירתו משם:

^ט עיין חיי מוהר"ן סימן קמב – (יד) כְּשֶׁבֵּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמַר בְּדֶרֶךְ הַזֶּה קִיַּמְתִּי כָּל הַתּוֹרָה כָּל הָאֲפִינִים פִּי הִשְׁגִּיתִי קִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה שְׁאֶפְלוּ אִם הָיוּ מוֹכְרִים אוֹתִי לִשְׁמֵעָאֵל בְּמִדְיָנוֹת רְחוֹקוֹת שְׁאִין שֵׁם יְהוָה, וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתִי לְרַעוֹת בְּהֵמוֹת, וְאֶפְלוּ אִם לֹא אֶדַע מִתִּי שֶׁבֵּת יוֹם טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה לִי תְּלִית וְתַפְלִין וְלֹא סֶכֶה וְלֹא שׁוֹם מִצְוָה וְכוּ' וכו', אף על פי כן הייתי יכול לקיים כל התורה כולה. וכבר מבואר מזה במקום אחר: שבחי הר"ן נסיעתו לא"י סימן כב.

^ט עיין בחיי מוהר"ן סימן קמ ועיין שבחי הר"ן אותיות י' יב יג סיפור נסיעתו לא"י. כיצד התנהג רבנו בנסיעתו לא"י בקטנות דקטנות מאד.

^ג תהלים קיא ו'

^{עא} כיון שמנהג ונימוס העולם שכבש מלחמה הוא קניין גמור לכן א"א לתבוע את הגולן בבית דין על כבוש כזה ולכן הוא קניין גמור כמבואר בדבר אברהם ח"ב ו' ד'.

^{עב} צ"ע מדוע שיטענו גזלנים אתה הרי כבוש מלחמה הוא קניין גמור עיין שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן עד – אעתיק כאן מאמרו של הגאון ר"ד מקארלין ז"ל, וזה לשונו בספרו פסקי הלכות (ח"ב דף לח ע"א, מדפי הספר) מצינו ממונו של אדם יוצא מרשותו לרשות חברו בעל כרחו על כמה דרכים, הדרך האחת והוא היותר גדול מכולם, הוא ע"י כביוש מלחמה, וזה הוא הקנין הגדול שהנרכש במלחמה נקנה להכובש ואף קרקע שאינה נגולת ולא מהני לה שום יאוש לענין שיקנה אותה הגולן, עכ"ז נקנית היא בכיבוש מלחמה, וזה מבואר בגיטין (דף לח). אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון והרי קרקע שאינה נגולת ועכ"ז נקנית היא בכיבוש מלחמה, והראיה שהרי עמון ומואב טהרו בסיחון ואם לא היה בכיבוש מלחמה קנין גמור לא היתה נטהרת בזה עכ"ל.

ואולי אפ"ל שדווקא לעניין קנין הקרקע וכל אשר עליה מועיל כבוש אבל לא לעניין קדושה שתשרה במקום קדושת א"י לזה לא מועיל כבוש אלא תלוי ברצונו ית', ובלא רצונו לא תשרה קדושת א"י שם אע"פ שיש לישראל קניין גמור ע"י כבוש מלחמה. עוד י"ל הרי קדושת מקום בית כנסת בחו"ל אינה בכבוש מלחמה אלא קניין כסף ואעפ"כ גם על זה מבאר רבנו שיש טענת גזלנים, הרי מפורש שרק על השראת קדושת המקום בקדושת א"י יש טענת גזלנים ולא על עצם הקניין. ועיין לק"ה בית הכנסת ה' אותיות ד' ו' ח' שטענת גזלנים אתם היא קטרוג הסט"א שמקטרג על כל מקום שרוצה הקדושה לכבוש.

^{עג} וכנ"ל כי בראשית מאמר סתום נעלם בו אנכי ה' אלקיך שכולל את כל התורה כולה.

^{עד} כמבואר בתורה מד ובתיקון יט דף מ.

^{עה} בראשית רבה (א' ב') – רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח (תהלים קיא) כח מעשיו הגיד לעמו וגו' מה טעם גילה הקב"ה לישראל מה שנברא ביום הראשון ומה שנברא ביום השני מפני עובדי כוכבים ומזלות שלא יהיו מוניין את ישראל ואומריין להם הלא אומה של בוזיים אתם וישראל משיבין אותן ואומריין להם ואתם הלא בוזיהם היא בידכם הלא כפתורים היוצאים מכפתור השמידים וישבו תחתם העולם ומלואו של הקב"ה כשרצה נתנה לכם וכשרצה נטלה מכם ונתנה לנו הה"ד (שם) לתת להם נחלת גוים וגו' הגיד להם את כל הדורות:

^{צ"ע} עדיין לא מובן כיון שישראל טענו להם הרי גם אתם כבשתם את הארץ מדוע עדיין יש טענת גזלנים עד שצריך להאריך בתורה להוכיח שכח מעשיו הגיד לעמו לגלות שהקב"ה הוא הבורא והוא הלוקח מזה ונותן לזה.

ואולי כי אמנם להוכיח מנהג המדינה לעניין כבוש מלחמה מועילה טענת ישראל אבל לזכות עי"ז שתשרה בו קדושת המקום צריך להסיר לגמרי כל טענה וזה רק מבח שהכל שלו ית' ונותן לאשר ירצה. וכן נראה ברור שהרי לאיזה ב"ד יטענו הגוים שישראל גזלנים אלא ע"כ לבי"ד של מעלה ולעניין כוחות הקדושה הרוצים לתפוס מקום כוחות הטומאה.

עוד עיין בסוגיא זו בתחילת תורה מד.

^{עו} מגילה כא; ראש השנה לב. – גמ' הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר (רבי) כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוו הנך דכתיב בהו (תהלים קג) הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם הי ניהו ויאמר (ויאמר) דבראשית ט' הוו בראשית נמי מאמר הוא (פס"ז אף הן במאמר נכללו, ומסקני נכילתא חמשים וסארי) דכתיב (תהלים לג-ו) בדבר ה' שמים נעשו (וברוח פיו כל צבאם):

והוא מאמר הסתום^{טו} שכולל את כל המאמרות/ע"ו כי הוא בריאת האותיות/ט"ו שבהן נברא העולם **נמצא שעיקר כח קדושת ארץ ישראל הוא מבחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שהם בחי' כח מעשיו שע"ז היו ישראל יכולים לילך ולכבוש ארץ ישראל כי אע"פ שמקום הארץ מסוגל לקדושה^{טז} כמ"ש באברהם אבינו לך אל הארץ, אבל אין בה קדושה רק כשישראל נמצאים בה, לכן הרשות של ישראל לכבוש אותה היא כמו גורם לקדושה/א"א, ומבאר מוהר"ן בלק"ה בית הכנסת ג'^{טז} שעיקר הקדושה היא שידועין שהכל מאיתו ית', והעיקר כשיודעים בעולם הגשמי הזה ע"ז מתקדש גשמיות המקום^{טז}, וזהו שע"י כח מעשיו שהגיד לעמו נמשך קדושת הארץ.**

וגם כאן בחוץ לארץ, נמצא בחי' ד' זו [פ"ה/פ"ו] ע"י ישראל המתפללים ומגלים שאלוקותו ית' גם כאן. כי ישראל עם קדוש באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדושת

^{טו} עמק המלך שער א' פ"ב - 'בראשית נמי מאמר הוא' כדלעיל, להשכילך בינה כי הוא מאמר סתום וגנוז, ולכן תרגם ירושלמי 'בחוכמתא', על מלת בראשית, ודי בזה.

והנה גם כן באן לא היו עדיין צדיקים בעולם, ולא היה לו לומר מאמר המצות, להצדיקים שיעשו מצותיו, ויעלו מייך נוקבין למעלה, כי לא היו עדיין צדיקים בעולם. והספיק לו מחשבתו להעליה הזאת, להעלות לפניו מעשה הצדיקים, שיצא אחר כך מאלו העולמות, ועתידים להבראות מהם ועל ידם, ולכן אמרו רז"ל, 'במי נמלך בנשמתן של צדיקים' ורבה בראשית ח' ז'. וגם לזה אמרו רז"ל, 'כל מי שחכמתו קודמת למעשיו, חכמתו מתקיימת' ועיין אבות ג' ט"ו, וזהו המאמר ברא ממש המקום פנוי, אשר עתידים לעמוד בתוכו שמים וארץ הרחוקים והגשמיים. וזהו כוונת פסוק, 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ', ועליו פירש הרשב"י ע"ה 'בריש הורמונותא דמלכא גליף גליפוי בטהירו עילאה' וזהו בראשית ט"ו א' אשר אנו עתידיים לבאר די צרכו (כי המהר"ן לא עסק בזה אלא עמק התלך שקיבל ממר"י סגנו והוא סוד המלכות שקדמו לנאטוס והוא סוד הרל"ה שערים של צדק האלוהית פנים ואחור שהם הוהיה שקדמה לעולם אלפסי שנה ע"פ). כלל הדברים שאמרנו, שאי אפשר להעלות מייך נוקבין כי אם על ידי מעשה הטוב של הצדיקים, אבל עתה שלא היו לו עדיין עבדים, הם הצדיקים המעלים מייך נוקבין, הספיק לו מחשבתו שחשב בהצדיקים, ובמעשיהן הטובים העתידיים להבראות.

^{טז} פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דעקודים - פתח טז - וביאור ענין זה, כבר כתבנו שכאן בעקודים לא היה הכל אלא בבחינת כלל לבד כמו במע"ב (במעשה בראשית), שבמאמר ראשון נבראו השמים והארץ וכל תולדותיהם בכלל, ואח"כ נתגלו כל א' בפרט ביזמו ובשעתו, בט' מאמרות אחרים. וכמו כן הוא כאן בשורש האצילות שהוא בעקודים, הכל היה בכלל. ומ"מ, גם הפרטים צריך שיהיו בו בהעלם, שיהיה הכל הכנה למה שיהיה נמצא אח"כ בפרטות בכלים דנקודים.

עוד שם פתח ד' - עולם העקודים בפה דא"ק: ...ולכן נתחלקו אלו ט' המאמרות בפני עצמם שבכל אחד כתיב, ויאמר אלהים וגו', (המאמר) הראשון הוא נרמז בבראשית ברא וגו', כמ"ש בראשית נמי מאמר הוא. והוא, כי בכל דבר יש כלל ופרט והראשון כולל כל הנבראים ותולדותיהם בכללות אחת. והוא מ"ש, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, והוא כולל כל י"ס וכל המאמרות וכל מה שנעשה בו ימי בראשית בכלל, כמ"ש את השמים, לרבות תולדותיהם, ואת הארץ, לרבות תולדותיה. והוא כי ג' תיבות בראשית ברא אלהים, הוא סוד ג"ר, את השמים הוא ו"ק דו"א, ואת הארץ הוא נוקבא מלכות, והם ז' תיבות נגד ימי בראשית וכמ"ש רבינו הגדול הגר"א זל"ה בפירושו לספד"צ שם, שכל מה שמפורש בשבעת ימי בראשית ששם מבואר בפרטות כל מה שהיה והיה ויהיה בשית אלפי שנין, ואלף השביעי יום שכולו שבת, הכל נכלל בפסוק ראשון בו' תיבות שבו, והוא בסוד עולם העקודים הזה, שהוא המונח הראשון אשר נשרש כאן בפה דא"ק, שהכל נכלל בכלי אחד, שכאן התחיל ענין גילוי הכלי לפי סדר הראוי לנבראים, ורק שם נכלל הכל בכלי אחד. ועל זה אמרו רז"ל, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר א' יכול להבראות.

^{טז} עיין מגיד דבריו ליעקב (להמגיד ממעזריטש) (מהדור' ניו יורק תשסה הוצאת חב"ד) (רמזי התורה אות ג') בראשית נמי מאמר הוא וקשה לכתוב ויאמר. ושמעתי פי' ע"ז - כי הנה ידוע בספרי המקובלים כי ראשית הכל נאצלו האותיות ואחר כך באותיות ברא הקדוש ברוך הוא כל העולמות. וזה סוד בראשית ברא אלקים א"ת, פי' האותיות מא' עד ת'. נמצא כי הבריאה ראשונה דהיינו האותיות בוודאי נאצלו מחשבה לבד, בלא אמירה, כי אמירה היא באותיות, בה' מוצאות הפה, ועדיין לא האציל את האותיות, על כן אציל את האותיות במחשבה לבד, בלא אמירה, לכן א"א לכתוב אמירה, כי לא היתה על ידי מאמר. ולכן התרגום הוא בחוכמתא.

^{טז} עיין גם תורה ז' תנינא ודף יב. ודף יד: ובהקדמה לאות יא שכתבתי שם ביאור חטא המרגלים.

^{טז} עיין לק"ה בית הכנסת הלכה ה' - אך על ידי כח מעשיו, בחינת עשרה מאמרות, על ידי זה יש לנו רשות לכבוש כל העולם ולקדשו בקדשות ישראל, כי הוא יתברך בראוהו וברצונו נתנה לנו וכו', עין שם, ומשם נמשך קדשת הבית הכנסת שיש בה לישראל לקדש כל המקומות בקדשה גדולה, דהיינו בקדשת בית הכנסת, כי אנו מאמינים שהשם יתברך ברא את העולם בעשרה מאמרות וברצונו נתנה לנו, פי' כל העולם לא נברא פי' אם בשבילנו ישראל כפי שנקדש כל המקומות על ידי הפלה ותורה.

^{טז} לק"ה בית הכנסת ג' - פי' עקר הקדשה הוא בחינת קדשת ארץ ישראל ועקר קדשת ארץ ישראל הוא בחינת כח מעשיו וכו', דהיינו בחינת אמונה שידועין שהשם יתברך ברא את כל העולם ברצונו וברצונו נטלה מהם וכו'. וזה עקר הקדשה שידועין שהכל מאתו יתברך, פי' השם יתברך ברוך הוא נקרא "קדוש". ותכף שידועין שהשם יתברך ברא הדבר נמשך לשם קדשה ועקר מעלת הדיעה הוא שידועין בעולם העשייה הגשמי מקדשתו יתברך, פי' מחמת שצמצם קדשתו עד שברא עולם הגשמי הזה, על כן נתעלם קדשתו עד שיש כח לבחור בקדשה או להפך, חס ושלום, ועל כן עקר מעלת הקדשה כשצמצם קדשתו עולם העשייה שזה נמשך מבחינת ידים, בחינת כח מעשיו, בחינת כח פרקין שזה בחינת קדשת ארץ ישראל וכו' וכנ"ל:

^{טז} במקום אחר משמע כי כשישראל יושבים בה אזי עיני ה' ית' בה ומוזה נמשך עליה הקדושה בבחי' אירא דא"י מחכים (עינים על שם החכמה כפרש"י בראשית ג' ז'), עיין תורה מ' תנינא מבואר שקדושת א"י היא מבחי' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה וכו' וכתוב עיני אל יראיו.

^{טז} בחו"ל זו רק בחינה ולא כמו בארץ ישראל ששם יש גם סגולת המקום שגורם.

^{טז} מה שרמזו כאן עיין ימי מוהר"ן ח"א אות נא ושיחות הר"ן קנג ולק"ה בית הכנסת ה' א'

ישראל, כגון במקום שהיה מתחילה של עכו"ם, וגם עכשיו אע"פ שהיום ברוב המקומות לא עובדים הגויים ע"ז ממש אבל הוא ברשות מי שהוא שרחוק¹⁹ מאד מקדושת ישראל. וישראל באים לשם וכובשים המקום מהסט"א/א²⁰ ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראלי שזהו ג"כ בחי' ארץ ישראל. והיו יכולים לומר גזלנים אתם שכבשתם זה המקום שאינו שלכם [ט²¹], אך על ידי כח מעשיו בחי' עשרה מאמרות על ידי זה יש לנו רשות לכבוש כל העולם ולקדשו בקדושת ישראל כי הוא ית' בראה ורצה שעד עכשיו יהיה בה גויים וברצונו נתנה לנו שמעכשיו אנו נקדש את המקום בקדושת א"י.

נמצא שעשרה מאמרות שהם מלובשין בדרך ארץ היינו ביישוב העולם היינו הטבע כי בהם נברא העולם, הם דרך לארץ ישראל. כי ע"י בחי' העשרה מאמרות יכולין לכבוש ארץ ישראל כנ"ל כי בעשרה מאמרות ברא את העולם ברצונו וברצונו נתנה ליראיו דהיינו לישראל, וע"י ידיעה זו אנו מקדשים את המקום וכובשים אותו מהסט"א שהיא ההסתרה.

וזהו בחי' דרך ארץ, היינו שהוא דרך ונתיב לארץ היינו לארץ ישראל נתיב דייקא שרומז לב"פ רלא שערים הנ"ל שהם התורה הקדומה שבה הסתכל וברא את העולם בעשרה מאמרות כנ"ל בעמק המלך. כי דרך ארץ שהוא יישוב העולם שנברא בעשרה מאמרות, זה זה בעצמו הוא דרך ונתיב לארץ ישראל כנ"ל. וזהו דרך ארץ, היינו דרך לארץ ישראל כנ"ל, ובזה הדרך ארץ דהיינו התורה הנעלמת בטבע שנברא בעשרה מאמרות היינו הדרך של ארץ ישראל שהוא בחי' עשרה מאמרות שבהם נברא העולם ששם נעלמת התורה [צ²²/א²³], שבה היה העולם

¹⁹ עיין שיחות מוהר"ן – אות קנג – ובתוך זה נכלל מה שנכנס לדירה הנ"ל כי מבאר שם: וגם עכשו כאן בחוץ לארץ באין ישראל לפעמים למקום וכו', וישראל באין לשם וכובשין המקום ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראלי שזהו גם כן בחינת ארץ ישראל. והיו יכולים לומר גזלנים אתם וכו' (רש"י על בראשית א א), אך על ידי "כח מעשיו" (תהלים קיא ו) על ידי זה יש לנו כח לכבוש כל העולם ולקדשו בקדושת ישראל. כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו וכו' (שם ברש"י הנ"ל) כמבאר שם זה היטב. וגמר כל ענין התורה הזאת:

לק"ה בית הכנסת הלכה ה א) וזה בחינת קדשת בית הכנסת, כי עקר קדשת בית הכנסת נמשך מבחינת קדשת ארץ ישראל ששם עקר עלית התפלה, כמו שכתוב (מלכים א ח), "והתפללו אליך דרך ארצם וכו'". הינו כי עקר קדשת בית הכנסת הוא מבחינת הדרך שהולכין לארץ ישראל, שעקר הכח לילך ולכבוש ארץ ישראל הוא על ידי כח מעשיו וכו', שהוא בחינת העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם האוצר מתנת חנם בחינת החסד חנם שהיה מקים העולם קדם מתן תורה. ומבאר שם בהתורה הנ"ל וזה לשונו, וגם כאן בחוץ לארץ נמצא בחינה זו, כי ישראל באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדשת ישראל וכו' והם רוצים לקדש המקום בקדשת ישראל וכו' והיו יכולים לומר גזלנים אתם שכבשתם זה המקום שאינו שלכם. אך על ידי כח מעשיו, בחינת עשרה מאמרות, על ידי זה יש לנו רשות לכבוש כל העולם ולקדשו בקדשת ישראל, כי הוא יתברך בראה וברצונו נתנה לנו וכו', עין שם, ומשם נמשך קדשת הבית הכנסת שיש כח לישראל לקדש כל המקומות בקדשה גדולה, דהיינו בקדשת בית הכנסת, כי אנו מאמינים שהשם יתברך ברא את העולם בעשרה מאמרות וברצונו נתנה לנו, כי כל העולם לא נברא כי אם בשבילנו ישראל כדי שנקדש כל המקומות על ידי תפלה ותורה. ובכל מקום שאנו רוצים לבנות מקום קדוש, דהיינו בית הכנסת או בית המדרש לעסק בו בעבודתו יתברך תכף אנו קונין המקום, כי הכל של השם יתברך והוא ברא הכל רק בשביל זה כנ"ל. ל רק מה שהיה עד הנה ברשות מי שהוא רחוק מקדשתו יתברך היה הכל ברצונו, כי כף רצה הוא שיהיה עד עתה ברשות מי שהוא עד שיבואו ישראל וישלו המקום מהם ויקדשו בקדשת ישראל, כי יש להם זה הכח, כי הוא יתברך בראה רק בשביל זה, רק ברצונו נתנה להם עד הנה וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. נמצא, שעקר קדשת הבית הכנסת הוא רק מבחינה הנ"ל מבחינת הדרך לארץ ישראל, הינו מבחינת כח מעשיו, שהוא בחינת החסד חנם הנ"ל:

¹⁹ גם בדפ"ר ותולד - שהוא שרחוק, ומתורו - שהוא רחוק

²⁰ דהיינו שאע"פ שקונים את המקום בכסף נחשב כיבוש כלפי הסט"א שרוצה להסתיר את האלוקות לכן מקטרגת גזלנים אתם בכל פעם שישראל באים לקדש איזה מקום חדש כמבואר בלק"ה בית הכנסת ה' אותיות ד' ו' ח'

²¹ עיין לעיל תורה מד [דף נד:] ועיין לק"ה מתנה ה' תורה רטו למה העוסק בבנין מתמסכן

²² עיין פל"ח אות ג' להבין מדוע לא"י זוכים דווקא ע"י התורה הנעלמת

²³ פל"ח אות ג' – שם, וזהו בחינת הדרך של ארץ ישראל וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי באמת ארץ ישראל ניתנה לישראל רק בשביל שקבלו התורה ובשביל שיקיימוה כמו שכתוב (תהלים ק"ה) ויתן להם ארצות גוים וכו' בעבור ישמרו חוקי ותורותיו יצרו אך אם כן היו יכולין העכו"ם לטעון ליסטים אתם, כי מה יש לכם אצל המקום שלנו, כי לפי דעת העכו"ם נדמה שהם מקבלים חיות שלא על ידי התורה, כי באמת הם רחוקים ממנה מאד, ואם כן יכולין לטעון לישראל מה לכם ולנו אך על ידי בחינת כח מעשיו וכו', היינו שמגלין שכל העולם אפילו עכו"ם מקבלים חיות רק על ידי התורה, כי אף על פי שהם רחוקים מהתורה, אף על פי כן מקבלים חיותם בכמה חזקה השתלשלות ולבושין ובדרך נעלם מאד מהתורה הנעלמת בתוך העשרה מאמרות, רק שכל מה שהאדם סמוך להתורה ביותר מקבל חיות יותר גבוה משם, והכל מקבלין רק על ידי הצדיק שזכה לקיים התורה בשלימות, ואף על פי כן הוא מוכרח לפעמים להיות איש פשוט בכדי להמשיך חיות משם לכל הפשוטים, ודייקא הוא יכול לקבל משם מחמת שהוא סמוך להתורה ביותר ואז כשנגלה להם ענין זה שגם הם אינם הפקר לגמרי ורשות בפני עצמם חס ושלו, רק הם מקבלים בהעלם גדול גם כן חיות מהתורה הנעלמת, ודייקא על ידי ישראל שזכו לקבל התורה בנגלה גם כן, ודייקא על ידי הצדיק הגדול שבישראל שהוא סמוך ביותר להתורה, ואז כשנודע להם זאת בטלה טענת ליסטים אתם וכו' כי באמת כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל ובשביל הצדיקים שבישראל, ומה שהם ישבו שם עד עכשיו היה רק

מתקיים בחסדו כ"ו דורות שקודם מתן תורה, בזה בעצמו הצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה. כי אז הוא מחיה עצמו בבחי' התורה שנעלמת בתוך העולם בכל הדיבורים ובכל העובדות שנבראו בעשרה מאמרות ששם נעלמת התורה כנ"ל/צ"ב כי הצדיק מגלה בכל דבר תורה והשכל שבו ומקיים את התורה ע"י כל דבר בבריאה ומכוחו יש חיות מהתורה הנעלמת בבריאה גם לפשוטים שלא יודעים זאת :

עתה יבאר רבנו שכח הצדיק להחיות את הפשוטים ע"י האוצר מתנת חנים שהוא החסד שקיים את העולם בשנות התוהו עד מתן תורה זה רק מכח שגם הוא בעצמו יורד ממדרגתו לפעמים ונעשה איש פשוט. וזה תימה גדול מדוע אין בכוחו להשפיע חיות תמיד ואדרבה ככל שהחולה גדול יותר צריך רופא גדול יותר כמבואר בתורה ל' וא"כ אדרבה לכאורה דייקא כשהצדיק במדרגתו הגדולה ראוי שיחיה את הנמוכים יותר. אבל כפי שנתבאר לעיל שתורה זו מתבאר נפלא עפ"י העץ חיים שער שבירת הכלים המובא בתורה לד ומתבאר שם כיצד הצדיק מתקן חרפת הלב, ומבואר שם שאור החסד ירד ליסוד דאצילות היינו הצדיק שע"י כוחו לתקן את כלי החסד שנשברו ונפלו לבינה דבריאה דהיינו תאוות הלב, נמצא דייקא כשגם הצדיק יורד ממדרגתו אזי הוא בבחי' יסוד דאצילות שמשם יכול לתקן את כלי החסד שנשברו ונפלו ללב.

וע"כ מוכרח הצדיק הגדול לירד וליפול לתוך פשיטות ולהיות איש פשוט ממש איזה עת/צ"ג. כי כיון שבעצמו נצרך להחיות עצמו מהתורה הנעלמת יורד לשם, וע"י שאין בו אחיות הרע כלל נופל לפניו כל ההסתרה, וע"י שמגלה את האלוקות והתורה ששם לעצמו עי"ז הוא מחיה את כל הפשוטים הנ"ל/צ"ד יהיה מי שיהיה ואפי' או"ה/צ"ה הצדיק ממשוך להם חיות, כי הם עדיין בבחי' עולם התוהו כמו לפני מתן תורה. כי הוא מחיה עצמו בבחי' התורה הנעלמת בעשרה

ברצונו יתברך, כי התורה היתה עדיין בהעלם וקדושת ארץ ישראל נעלמת, ועבשיו בא העת לגלות קדושת ארץ ישראל וליתנה לישראל דייקא וזה שכתוב לקמן שעל ידי כח מעשיו וכו' יש לנו רשות לכבוש כל העולם ולקדשו בקדושת ארץ ישראל וכו':

^{צ"ב} ונראה שזאת התורה שלמדו בבית מדרשו של שם ועבר בשנות התוהו ולכן תורה של עולם התיקון לא היתה ולכן אומר מדרש ב"ר סא א' שלאברהם לא היה רב לא כליותיו כי התורה הנעלמת היא תורה של קיום העולם בחסד אבל תורה של תיקון העולם היא תורה אחרת התחילה מאברהם בבחי' בכח אבל בפועל התחילה לקיים את העולם במתן תורה שנעשו מצווים עליה.

^{צ"ג} עת דייקא בחי' ואתחנן וכו' בעת ההיא לאמור

^{צ"ד} צ"ע מדוע רק ע"י שבעצמו נעשה איש פשוט יכול הצדיק להחיות את הפשוטים. וזה תימה גדול מדוע אין בכוחו להשפיע חיות תמיד ואדרבה ככל שהחולה גדול יותר צריך רופא גדול יותר כמבואר בתורה ל' וא"כ אדרבה לכאורה דייקא כשהצדיק במדרגתו הגדולה ראוי שיחיה את הנמוכים יותר.

ועיין לק"ה מילה ג' ו' שם מבואר הטעם שרק הצדיק יכול לזכות באוצר חנים כי הוא אוצר נעלם מאד ורק צדיק גדול שאין בו אחיות הרע כלל מתגלה לו האלוקות והתורה הנעלמת הזו תורת הנסתר שהיא אוצר החיות של חסד חנים הנ"ל. נמצא רק ע"י שבעצמו הוא נצרך לאוצר הזה ע"י שלפעמים הוא בעצמו איש פשוט רק עי"ז הוא בא לזה שההסתרה נופלת לפניו ומתגלה לו האוצר וכשמקבל ממנו יש בכוחו לתת כפי רצונו כמבואר שם באות ז'.

עוד נ"ל עפ"י העץ חיים שער שבירת הכלים כפי שמבואר בתורה לד אות ז' שאור החסד ירד ליסוד דאצילות היינו הצדיק יסוד עולם שמחיה ומתקן את כלי החסד שנפלו לבינה דבריאה דהיינו חרפת הלב ועל כן רק כשהצדיק בעצמו יורד ממדרגתו לבחי' יסוד דאצילות רק אז בכוחו להחיות את כלי החסד שנשברו ונפלו לבריאה ולהחיות את הלב של מי שנפל מבחי' עולם התיקון לעולם התוהו, שיזכה גם הוא ליראת שמים.

^{צ"ה} עיין פל"ח אות ג' הנ"ל

מאמרות המלובשין בתוך העולם. וממנו מקבלין חיות כל הפשוטים הנ"ל. וכ"א כפי קירובו יותר אל הקדושה ואל הצדיק הנ"ל כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר :

עתה יבאר מדוע ביקש משה רבנו את כניסתו לארץ במתנת חנם ולא בזכות מעשיו. ומאי בעת ההיא דייקא. עפ"י הנ"ל שהצדיק הדור אין לו חרפת לב כי נשמתו שייכת לעולם האצילות (בחי' אצלו ועמו ית') שבו לא היתה שבירה אלא לפעמים ירידה קצת של אור החסד למקום אור היסוד ע"י שנעשה איש פשוט, שע"ז מחייה את הפשוטים שכלי החסד שלהם נשברו ונפלו לבינה דבריאה שהיא עולם הפירוד ממנו ית'. עפ"ז צ"ע מדוע משה רבינו שהוא צדיק הדור הנ"ל, מדוע ביקש מתנת חנם לעצמו הרי האוצר מתנת חנם שמקבל הצדיק הוא לא לעצמו אלא להחיות את אותן שנמצאים בתוהו. ומבאר רבינו שארץ ישראל כיון שהיא בחי' גדלות דגדלות לכן כל מי שנמצא חוצה לה הוא בבחי' עולם התוהו ביחס למי שנמצא בה שהוא בעולם התיקון. לכן לא שייך לבוא אליה אלא דרך האוצר מתנת חנם הנ"ל שהוא בחי' הדרך לא"י בחי' כח מעשיו הגיד לעמו שהיא התורה הנעלמת בעשרה מאמרות. כי הדרך לא"י היא התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ואתה יכול לגלות רק צדיק שאין בו אחיות הרע כלל ע"י שיוורד לקטנות לבחי' עולם התוהו ואזי כל הרע נופל כנגדו ומתגלה לו האלוקות הנעלמת בטבע ואזי בכוחו להחיות על ידה גם את כל הפשוטים. וזהו שמסופר על רבינו עד כמה הקטין עצמו בקטנות דקטנות כשהיה בדרך לא"י. וגם אמר שאז השיג כיצד לקיים את כל המצוות באופן שהם נעלמות בטבע וכמו שקיים יעקב אבינו מצוות תפילין במקלות המחשף הלבן. כמבואר כל זה בשבחי הר"ן סדר נסיעתו לארץ אות כב. ולפ"ז נראה לומר שמשנה רבינו ביקש מתנת חנם דהיינו שהוריד עצמו לקטנות דקטנות ע"י שטען שאין לו שום זכות אלא מתנת חנם והיה כולו טוב בלא אחיות רע וע"ז היה בכוחו לגלות את האלוקות הנעלמת שהיא הדרך לא"י הנ"ל שדרכה יוכל להכנס לארץ, אלא שהקב"ה לא הניח לו כמ"ש רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה.

וע"כ משרע"ה כשביקש לבא לא"י ביקש מתנת חנם. כמ"ש (דברים ג) ואתחנן אל ה' בחי' מתנת חנם [א]. וזהו בעת ההיא לאמר, היינו שתפילתו היה עם כח בחי' בעת ההיא לאמר היינו בכח אותו העת שהיה העולם מתקיים ע"י העשרה מאמרות שהוא קודם מתן תורה. שאז היה העולם מתקיים ע"י העשרה מאמרות שבהם היתה התורה נעלמת, ואז היה קיום העולם ע"י מתנת חנם כנ"ל ובכח הזה של קיום העולם קודם מתן תורה היינו בחי' מתנת חנם בחי' עשרה מאמרות הנ"ל בכח הזה זוכין לבא ולכבוש א"י כנ"ל, וע"כ ביקש משה לבא לא"י ע"י בחינה זו. וזהו ואתחנן אל ה' היינו מתנת חנם. בעת ההיא לאמר היינו עם כח בחי' עת ההיא שהיה העולם מתקיים ע"י המאמרות לבד שאז היה העולם מתקיים ע"י בחי' מתנת חנם כנ"ל, אשר ע"ז יכולין לבא לא"י כנ"ל, וע"כ ביקש משה לבא לא"י ע"י בחי' זו כנ"ל. וזה בחי' בעת ההיא. ההיא, זה בחי' סתום ונעלם. כי באותה העת קודם מתן תורה היתה התורה נעלמת ונסתרת בתוך הע"מ וכו' כנ"ל :

עתה מגלה רבנו את החיזוק הנפלא של אין ייאוש בעולם כלל. ויש כאן לכאורה חדוש גדול במה שמבאר הטעם שאין יאוש עפ"י המבואר לעיל. ובוה צע"ג בתרתי ראשית לכאורה זו סברא, כי מה יעזור לו היאוש, הרי הטוב לא נאבד והרע ישרף בגהנם, נמצא אפילו אם עשה מעשה הכי קטן אפילו פעם אחת בחייו לבסוף יזכה קצת אם לא ייתייאש ואדרבה אם ייתייאש אזי אפילו עם עשה המון טוב יאבד הכל כי התוהו על הראשונות מפסיד הכל כמבואר בגמ' [ב]. ושנית שאם הטעם שאין יאוש מתבאר רק עפ"י הנ"ל נמצא שרק מי שמאמין ודבוק בצדיק לגביו אין יאוש כי גם אם נפל יקבל חיות דקדושה מהאוצר מתנת חנם אבל מי שרחוק מהצדיק לגביו מדוע אין יאוש.

* דברים רבה ב' א' מובא בפרש"י ריש ואתחנן דברים ג' כג

³ קידושין דף מ: ר"ש בן יוחי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכיות אמר ריש לקיש בתוהו על הראשונות.

ידוע הקושיא שמקשה מכאן רבי אלחנן ווסרמן נמצא רצון מבטל מעשים א"כ מדוע כותב המסילת ישרים בפ"ד שתשובה היא חסד ה' שע"י רצון מבטל מעשה. (הארכנו בזה בתורה ו')

ובאמת ראשית צריך לדעת שכל כח היצה"ר הוא רק להפיל לדמיון הזה שכבר אין לי סיכוי לחזור לקדושה ועי"ז להפיל את האדם לייאוש¹ וכבר אמר על זה רבינו בתורה קיב תנינא אם אתה מאמין שאפשר כל כך לקלקל תאמין שאפשר גם כל כך לתקן שהרי גם הקלקול לא רואים אלא מאמינים לחול והם גם אמרו שאפשר לתקן.

רבנו מבאר כאן שעיקר הייאוש הוא בזה שנדמה לאדם שכל כך נפל עד שאין לו סיכוי יותר לקבל חיות מצד הקדושה שעל ידה יוכל להחזיק עצמו ביראת שמים דהיינו הרגשת מציאותו ית' בהרגש גדול עד שבא ליראת שמים, כי כל החיות דקדושה היא רק מהתורה ובשנופל מקיום ועסק התורה אזי מנין שיהיה לו חיות. ועל זה מגלה כאן רבנו שיש אוצר חנינם של חיות גם למי שרחוק מהתורה אבל אותה אפשר לקבל רק מהצדיק. דהיינו אע"פ שאמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תבלין שהיא התורה², וא"כ מהיכן יקבל כח להתגבר על היצה"ר מי שרחוק מתורה.

על זה מחדש שאפילו מי שרחוק מהתורה ומצוות הנגלים בוודאי עדין מקבל ע"י הצדיק חיות מהתורה הנעלמת בעשרה מאמרות שממנה קיבל העולם חיות לפני מתן תורה.

כי מי שמאמין בצדיק ע"י שמסלק שכלו ומתגבר על כל המניעות אזי אע"פ שהוא בתוהו ושבירת כלים יכול לקבל חיות של יראת שמים מהצדיק.

נמצא אע"פ שנפל מעבודת חידוד השכל שבתורה ומצוות השייך לעולם התיקון שע"י התורה, יש לו תקנה ע"י סילוק השכל דייקא, כי מי שליבו מלא חרפת התאוות שכלו פגום ועל כן תיקונו הוא בבחי' התיקון של עולם התוהו המבואר בתורה לד אות ז'.

נמצא שאין ייאוש בעולם כלל כי אם הוא בתורה הרי יש לו תבלין התורה ואם נפל מהתורה יש לו תבלין מהתורה הנעלמת ע"י הצדיק יסוד עולם שמחיה אותו מאוצר מתנת חנינם של התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ע"י שיוורד לפעמים ממדרגתו קצת ונעשה איש פשוט כנ"ל

והכלל כי אסור לייאוש עצמו [ח]. כי אפי' מי שהוא איש פשוט ואינו יכול ללמוד כלל או שהוא במקום שא"א לו ללמוד וכיוצא בזה, אעפ"כ גם בעת פשיטותו צריך להחזיק עצמו ביראת ה' ובעבודה פשוטה³ לפי בחינתו ולא יחשוב שכיון שאין בכוחו לעשות עבודות גדולות אין תועלת בעבודות הפשוטות. כי גם אז הוא מקבל חיות מהתורה כנ"ל ע"י איש פשוט הגדול היינו הצדיק הגדול שהוא לפעמים איש פשוט שהוא מחיה את כולם ע"י שידוע גם בעת פשיטותו לעבוד את הקב"ה ע"י התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ולהמשיך חיות מאוצר מתנת חנינם שממנו קיבל העולם חיות קודם מתן תורה כנ"ל.

ואפי' מי שהוא ח"ו במדרגה התחתונה לגמרי ח"ו ר"ל אפי' אם מונח בשאול תחתיות ר"ל שנפל אפילו מעבודות הפשוטות ביותר, אעפ"כ אל יתייאש עצמו [ח] ויקיים מבטן שאול

¹ ובאמת אין כח להסטה אלא רק לייאוש – כמבואר במעשה מרב ובן יחיד שאמר הס"מ אם תרצה אהיה בולע אותך. וכן במעשה מחיגר שאמר הס"מ וכי אין אתה מתיירא ממני. וכן ברפידים ויבא עמלק להלחם בישראל, ומה היה בכוחו לעשות להם כשהם מוקפים בענני כבוד, אלא שמחמת הייאוש יצאו אליו (שמעתי מר"ע ארוז). וכן בתורה כד ד"ה מי יימר ע"ש שכדי לייאש אמרו שא"א לכלות את הסט"א, ובאמת ע"י שמחה כן אפשר, כמבואר שם (רמ"ש קרמר).

² קידושין דף ל': תנו רבנן ושמתם סם תם נמשלה תורה כסם חיים משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטיה על מכתו ואמר לו בני כל זמן שהרטיה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנא' לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כך שנאמר ואלו תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו.

³ עיין ב"ב צא: כיון שנתיאשו נתחייבו שריפה למקום.

⁴ עיין תורה קד תנינא – ה"ה אזהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני אדם, האנשים הפשוטים הכשרים, וה"ה אזהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים, כדרך ההמוני עם הכשרים. וה"ה מזוהר ומזכיר אותנו כמה פעמים, לומר זמירות בשבת, וה"ה מקפיד וכו'עס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות, כי עקר ה"הדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור, בלי שום חכמות, כמבאר אצלנו כבר כמה פעמים: וגם הוא בעצמו, זכרוננו לברכה, קדם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו, קדם לזה, כל ימיו ה"ה מומר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת:

ועיין חיי מוהר"ן אות תקכ – (עז) ה"ה אזהב מאד את העבודות הפשוטות וכו' וה"ה אזהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים וכו' פנדפס בלקוטי תנינא סימן ק"ד ואמר אני מקנא את ר"י חתן ר"י שיכול לומר הרבה. הינו שפה ברסלב ה"ה איש אחד שה"ה רגיל לומר הרבה תחנות ותהלים ומעמדות בכל יום, ואמר רבנו זכרוננו לברכה שהוא מקנא את האיש הזה שיכול לומר הרבה וגם הוא בעצמו זכרוננו לברכה קדם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו, קדם לזה כל ימיו ה"ה מומר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת, ומי שלא שמע אותו בשה"ה מומר בשבת אומר בשבתיו בליל שבת ואסדר לסעודתא בבקר וכן שאר הזמירות כל מקדש ומנוחה ושמחה וכו' לא שמע טוב מעולם, אשרי און שמעה זאת, ואשרי מי שישמע זאת לעתיד בעולם הבא:

⁵ בכל המהדורות כתוב בר"ל ובמקומים פתחו רחמנא ליצלן אבל לכאורה אפשר גם לפתוח רוצה לומר

⁶ עיין ברכות י. אפילו חרב חדה מונחת על צווארו

שועתי [ט], דהיינו צעקה אפילו בלא דיבור/ ויחזיק עצמו במה שיוכל ביראת שמים דהיינו סור מרע, כי גם הוא יכול לחזור לעשות טוב ולשוב ולקבל חיות מהתורה ע"י הצדיק הנ"ל. והעיקר לחזק עצמו בכל מה שאפשר, "כי אין שום ייאוש" בעולם כלל [יג] "וואמר ט"אז בזה"ל קיין ט"ויאוש איז גאר ניט פאר "האנדין" ומשך מאד אלו התיבות קיין יאוש וכו' ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד [יח]/[ט] כדי ללהורות ולרמוז לכל אחד וא' לדורות/כ"א שלא יתיאש בשום אופן בעולם אפי' אם יעבור עליו מה [כב] ואיך שהוא אפי' אם נפל למקום שנפל ר"ל, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא עדיין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו ית' /כ"ג רוצה לומר כי הייאוש הוא רק דמיון ואין כח לסט"א אלא להפיל לדמיון הזה אבל אין כוחה למנוע בפועל לכן הדבר תלוי רק בי עצמי לצאת מהדמיון הזה שבאילו אין לי סיכוי להיות ירא שמים: ואפי' איש פשוט ג"כ צריך/כ"ד שיהיה לו יראת שמים/כ"ה כי כל כח הצדיק להחיות את האיש הפשוט מהאוצר מתנת חנם הוא רק עד כמה שלא התיאש מלהיות ירא שמים ועיין לעיל בריש דף לו: שכל אחד מקבל מהצדיק כפי קרובו לקדושה ולצדיק דהיינו שע"י שיש לו יראת שמים הצדיק יכול לתת לו יותר: ויש כמה בחי' יראות ועל כן אסור להתיאש כי אפילו אם יחזיק עצמו ביראה קטנה כפי יכולתו כבר אפשר שיקבל מהצדיק חיות שתביא אותו ליראה גדולה, כי למעלה דברנו מבחי' דרך ארץ היינו הדרך לא"י שהיא החיות של אוצר מתנת חנם מהתורה הקדומה הנעלמת בעשרת הדברות הנעלמות בעשרה מאמרות. אמנם א"י בעצמה לבד ממה שהיא מקודשת מכל הארצות יש בה ג"כ בחי' עשר קדושות [כז]/[כ"ח] נגלות יותר עד שאוירא מחכים בעשר מדרגות. כי יש שם יוד בחינות קדושות זו

* יונה ב' ג' [ועיין לק"ה ביהכ"נ ה' כד]

¹ כי צעקה עם דיבור לכאורה היא תחינות ובקשות שהם עבודות הפשוטות הנזכר לעיל כמבואר בתורה קד תנינא.

^א הוספה זו נוספה בתרלד בלא סוגרים ובתרלד בסוגרים (אולי מלוח ההשמטות של מהדורת תקפא שהיה להם ונאבד מאיתנו).

^ב בתרלד - ייאוש, ובתשכס - יאוש

^ג עיין חיי מוהר"ן מט שאמר זאת בזמן אמירת תורה זו. ועיין שיחות הר"ן אות קנג ובאות ג' ולקוטי עצות התחזקות מב ו"ע שכלק"מ תקע"א ותקפ"א סה"פ"א מוהר"ן נשמע יסוד כ"כ חסוד של רבינו, לע"פ שנקלו"ר לק"מ תקע"א וכלק"ע חסוד כן נמלא.

^ד גם סוגרים אלו מתרלד, ובתרלד בלא סוגרים.

^ה בתרלד - ואמר בזה"ל (תיבת אז נמחקה)

^ו בתשכס - יאוש

^ז בתרלד - הנדון

^ח עיין חיי מוהר"ן סימן מט ומשך תיבת גיוואלד ועיין שיש"ק ח"ד סימן סא שצעקתו נמשכת עד היום ועיין ח"ו סימן שט שרק רבנו מכח עצותיו יכול גם לצוות אין יאוש

^ט חיי מוהר"ן סימן מט - בעת שאמר התורה "ואתחנן", הנדפס בלקוטי תנינא סימן ע"ח, וְשֵׁם מְדַבֵּר מְעַנֵּן שְׁאֶסְרוּ לְאִשׁ עֲצָמוֹ לְעוֹלָם אִיךָ שְׂהִיָּה חֵס וְשְׁלוֹם, אָמַר אֲזַ בּוֹז הַלְשׁוֹן: "מַעַן טָאָר זֶיךְ נִישְׁט מִיֵּאֵשׁ זַיִן". "גִּינְאֵלְד! זַיִט אִיךָ נִישְׁט מִיֵּאֵשׁ" (ב). וּמִשָּׁף מְאָד תֵּבַת "גִּינְאֵלְד" בְּדֶרֶךְ הַמְזִיָּהִיר וְצוּעַק מְעַמְק הַלֵּב:

^י בתרלד - לקרות

^{כא} צ"ע לכל אחד לדורות משמע שהיא אזהרה כללית לכל העולם ולפי מה שיבאר לעיל הטעם שאין יאוש כיון שתמיד אפשר לקבל חיות ע"י הצדיק משמע רק הדבוק לצדיק או עב"פ מאמין בו,

^{כב} עוד צ"ע כי היאוש כאן נראה שהכוונה שמתיאש לקבל חיות מהקדושה, ואילו סתם יאוש בלשון העולם הוא יאוש מלעבוד את הש"י כל אחד לפי בחינתו. ואע"פ שאפשר לומר שבעומק הכוונה הם אחד. אבל יש חילוק.

^{כג} הלשון עד כאן מתיבת ומשך לא נמצא כזה אלא רק כאן.

^{כד} וטעם שאמר זאת דייקא כאן אע"פ שכבר דיבר מיאוש לעיל בתורה ו' ח"א ומח תנינא אולי אפ"ל ששם מדבר מהעליות וירידות שיש לבעל תשובה והיא גם סברא שאסור להתיאש שהרי אחרי שבר גאון אבל כאן עיקר הדגש על הרגע הזה בעצמו של הירידה שלהדבוק בצדיק אסור להתיאש ממנו כי אפילו אם נפל לשאול תחתיות יקבל מהצדיק מתנת חנם חיות דקדושה שעל ידה יחזיק עצמו ביראת שמים.

^{כה} הלשון צריך צ"ע כי לכאורה צ"ל שאפילו איש פשוט אפשר שיהיה לו יראת שמים כנ"ל מכח הצדיק שמחיה אותו מאוצר מתנת חנם, ואולי כוונת רבינו שכל כח הצדיק לחיות את הפשוט הוא רק עד כמה שלא התיאש מלהיות ירא שמים.

^{כז} צ"ע פשיטא. ואולי הכוונה כאן ליראת שמים גדולה מאד הרבה יותר ממדרגת האיש הפשוט שעליו מדובר וזה החידוש כאן שכשהצדיק זוכה לקבל מאוצר מתנת חנם אזי המקושר אליו יכול לקבל מתנות בלי גבול ובלי יחס כלל למדרגתו כי חנם הוא אין גבול שהרי לא תלוי בשום מידה.

^{כח} משנה כלים פ"א מ"ו ועיין לק"ה ביהכ"נ ה' כ'

^{כט} מסכת כלים פרק א (ו) עֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת הֵן, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁת מִכָּל הָאֲרָצוֹת. וְיָמָּה הִיא קְדוּשָׁתָהּ, שְׁמִיבִיאִים מִמֶּנָּה הַעֲמֹר וְהַבְּכוּרִים וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם, מֵה שְׂאִין מִבֵּיאֵין בֵּן מִכָּל הָאֲרָצוֹת: (ז) א - עֵיִרוֹת הַמְּקֻפָּוֹת חוּמָּה מְקַדְּשׁוֹת מִמֶּנָּה, שְׁמִשְׁלַחִין מִתּוֹכָן אֶת הַמְּצוּרֵיִם, וּמִסְבָּבִין לְתוֹכָן מֵת עַד שְׁרִיצוֹ. יֵצֵא, אֵינן מְחֻזְרִין אוֹתוֹ: (ח) ב - לִפְנֵים מִן הַחוּמָּה מְקַדְּשׁ מֵהֶם, שְׂאוּכָלִים שֵׁם קְדוּשִׁים קְלִים וּמְעַשֵּׂר שְׁנִי. ג - הַר הַבֵּית מְקַדְּשׁ מִמֶּנּוּ, שְׂאִין זָבִים וְזָבוֹת נְדוֹת וְיוֹלְדוֹת נְכַסִּים לָשֵׁם. ד - הַחֵיל מְקַדְּשׁ מִמֶּנּוּ, שְׂאִין גּוֹיִם וְטָמֵא מֵת נְכַסִּים לָשֵׁם. ה - עֶזְרַת נְשִׁים

למעלה מזו, והם בחי' ע"מ עשרה מאמרות כי הדרך לא"י היא בחי' מאמר הראשון בראשית מאמר סתום בחי' המאמרות הנעלמים בטבע אבל א"י בעצמה היא בחי' הקדושה הנגלית בחי' עשרה מאמרות הנגלים/כ"י, כי א"י בחי' עולם התיקון ביחס לדרך לא"י שהיא בחי' עולם התווה כנ"ל. **וכל מאמר יש לו בחי' יראה בחי' (תהלים קיט) הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך** נמצא שהן עשר יראות/כ"י. אולי רוצה לומר שדייקא המאמר הוא הגורם את הקדושה ואת היראה כי מאמר הש"י הוא הקדושה המקיימת לעולם את הגשמיות כמ"ש הבעש"ט/ט"ל עה"פ דברך ה' ניצב בשמים. **כי יש יראה למעלה מיראה** [לא] וכן מבואר בתורה קמח/ל"ב, **לג(ולא סיים לבאר זה הענין)** אולי כוונתו שכיון שיש י' מדרגות ביראה, על כן גם מי שהוא במדרגת קדושה נמוכה ביותר, יש כנגדה יראה, שעל ידה יקבל חיות ע"י הצדיק מאיזה מאמר מי' מאמרות שהיא התורה הנעלמת בטבע, שהיא הדרך לא"י, ומבחי' הדרך לא"י יוכל לעלות למדרגת א"י, דהיינו לתכלית הקדושה, ולקבל חיות מהתורה הנגלית. על כן אין יאוש כלל **וצריך לחזק עצמו ביראת**

מקדשת ממנו, שאין טבול יום נכנס לשם, ואין חיבים עליה חטאת. ו-עזרת ישראל מקדשת ממנו, שאין מחסר כפורים נכנס לשם, וחיבין עליה חטאת. ז-עזרת הכהנים מקדשת ממנו, שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה לשחיטה ולתנופה: (ט) ח-בין האולם ולמזבח מקדש ממנו, שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם. ט-ההיכל מקדש ממנו, שאין נכנס לשם שלא רחוץ ידים ורגלים. י-קדש הקדשים מקדש מהם, שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה. אמר רבי יוסי, בהמשך דברים בין האולם ולמזבח שיהיה להיכל, שאין בעלי מומין, ופרועי ראש, ושתיי יין, ושלא רחוץ ידים ורגלים נכנסין לשם, ופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה:

כ"י עיין לק"ה בית הכנסת ה' כ' - ולבאר הענין יותר הוא, כי תקיעת שופר, שהוא בחינת התעוררות השינה, בחינת המשכת המחין, שהוא בחינת קבלת התורה שנתנה על ידי קול שופר, זה בחינת שבאין לארץ ישראל, הינו כי מבאר בהתורה הזאת שכתב שם בשיחתו הקדושה שאחר התורה הזאת וזה לשונו, כי למעלה דברנו מבחינת דרך ארץ, הינו הדרך לארץ ישראל. אמנם ארץ ישראל בעצמה יש בה גם כן בחינת עשר קדשות וכו'. וכל מאמר יש לו יראה בחינת (תהלים קיט). "הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך", כי יש יראה למעלה מיראה וכו'. עד כאן לשונו, עין שם. הינו כי יש בחינת עבודה, שהוא בחינת הדרך לארץ ישראל, ויש בחינת עבודה שהוא בחינת שבאין לארץ ישראל ממנו. וזה בחינת ראש השנה שאז עוסקין להמשיך קדשת ארץ ישראל שנגעשה אז בחינת שינה והתעוררות השינה על ידי השופר, שזהו בחינת הדרך לארץ ישראל, שהוא בחינת שינה. בחינת הנהגת הפשיטות הנ"ל שעל ידו ממשיכין החסד חנם הנ"ל, שעל ידי זה הולכין לכבש ארץ ישראל, שזהו בחינת הדרך לארץ ישראל. ואחר כך זוכין להתעוררות השינה על ידי השופר, שזהו בחינת שבאין לארץ ישראל ממנו, כי המשכת המחין, שהוא התעוררות השינה על ידי השופר, זהו בחינת ארץ ישראל ממנו, כי עקר המחין בארץ ישראל, כי אין חכמה פחכמת ארץ ישראל (כמו שכתוב במדרש פרשת שמני וכמובא בלקוטי תנינא סימן עא) וזה בחינת קבלת התורה שנתנה בקול שופר, כמו שכתוב (שמות יט) "ויהי ביום השלישי וכו' ויהי קולות וברקים וכו' וקול שופר וכו'". כי עקר המשכת התורה הוא בארץ ישראל, כי אין תורה פתורת ארץ ישראל, כמו שאמרנו במדרש שם וכמו שכתוב, "כי מציון תצא תורה". וזה בחינת ג'ל ע'ם היראה שנגמשת על ידי השופר, כמו שכתוב (עמוס ג) "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו'". כי שנגמשת המחין שהוא בחינת התורה נמשך יראה גדולה כי אם אין חכמה אין יראה וכו'. וכמו שכתוב בקבלת התורה ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו וכו'. וזה בחינת היראה הנזכרת בסוף התורה שכל מאמר יש לו יראה, בחינת הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך, שזה זוכין כשבאין לארץ ישראל שיש שם עשר קדשות שהם בחינת עשרה מאמרות וכו', עין שם. ועל כן עקר בבישת ארץ ישראל היה על ידי קול שופר, כי כשבנסו ליראה, שהוא תחלת בניסתם לארץ ישראל תקעו שופר, כמו שכתוב ביהושע, כי תקיעת שופר, שהוא בחינת התעוררות השינה המשכת המחין, שהוא המשכת התורה, זהו בחינת שבאין לארץ ישראל ששם עקר המחין והתורה כנ"ל:

כ"י עיין הקדמת תקוני זהר דף ה: עשר דרגות ביראה

ל עיין בעל שם טוב על התורה - פרשת בראשית אות נא. - נודע מה שאמר הבעל שם טוב זי"ע ועכ"י על פסוק לעולם ה' דברך נצב בשמים, כי הנה אומן בשר ודם העושה כלי, על דרך משל הצורף לוקח שברי חתיכות כסף ועושה מהם כלי, הנה וודאי בעת עשיית הכלי הניח בה חכמתו ופעולת מעשה ידיו, וכח הפועל בנפעל להיות הכלי נעשה על ידו, אבל אחר גמר פעולתו בעשיית הכלי על תכונתו, אין בה שום מחשבה ושום פעולה, כי הכלי נשאר על מעמדה בלתי השגחת האומן, כי הוא עשה את הכלי יש מיש, כלי נאה מחתיכת כסף, ועל כן אחר שנגמרה עשייתו אינה צריכה להאומן, כמו שעיקרה היה במציאות קודם שבאה ליד האומן, לא כן באומנתו יתברך שמו, כי הוא ברא כל העולמות יש מאין, וקודם הבריאה לא היה במציאות כלל שום נברא, ונמצא גם אחר בריאתו אם יסתלק חלילה השגחת הבורא מהם, אף על רגע כמימריה, היו כל העולמות כמו שהיו קודם בריאתו והיו לאפס ואין ממש, ועיקר חיותו וקיומו הוא בכח הראשון שהניח בוראינו ברוך הוא וברוך שמו בבריאתו, והמה אותיות התורה אשר בהם ברא את עולמו כמאמר חז"ל ע"ש, דרך משל במאמר ידי רקיע בתוך המים וגו', הנה באותיות הללו נתהווה הרקיע, ועד עתה באותיות הללו הם חיותו וקיומו של השמים ושמי השמים, ואלמלי יצויר העדר שפע חיות האותיות משמים ברגע אחד, תיכף ומיד יחזרו לכמו שהיו לאין ואפס ממש, והיו כלא היו, וכמו כן בכל העולמות שלמעלה ושלמטה, וזהו שאמר הכתוב לעולם ה' דברך נצב בשמים כלומר דברך אשר דיברת בבריאת השמים להיות אמר ויהי, עד הנה הוא נצב ועומד בשמים להיות על ידו קיום השמים, עד כאן דפ"ח: (באר מים חיים פ' בראשית):

^א עיין לעיל תורה קמח [דף קד:]

כ"י ומוכיח שם ממה שכתוב בירושלמי מה שעשת ענוה לסוליתא עשת חכמה עטרה לראשה כי כתיב עקב ענוה יראת ה' וכתוב ראשית חכמה יראת ה'. ופשוט לרבינו שאין הכוונה לאותה יראה שעומדת בין החכמה לענוה. אלא שיש שתי בחי' יראה. וצ"ע אולי כיוון שפשוט שהמרחק בין ענוה לחכמה הוא כל כך גדול שא"א לומר שרק יראה אחת מפרידה ביניהן. ואולי הטעם כיון שמוכרח שתתם חכמה שהעטרה שלה היא יראה זו חכמה תתאה והיראה שם היא יראת העונש בחי' רחל ואילו עקב ענוה היא יראת הרוממות בחי' לאה וצ"ע בזה כי במקום אחר מבואר שיראת הרוממות וענוה שתיהן בחי' לאה.

שמים גם בעת פשיטותו בכל מה שיוכל. ויוכל לבא לשמחה גדולה ע"י תמימותו ואמונתו.

עתה יבאר שהעיקר היא התמימות ופשיטות ועל כן מזהיר מאד מהחכמות שאינן נצרכות כלל. וצ"ע א"א לומר שמדבר מחכמות התורה שהיא חיינו ואורך ימינו וממנה כל חיותנו כמבואר לעיל. אלא על כרחך מדובר בחכמות חיצוניות, וכמבואר בתורה יט תנינא שיש בכל אחת מהן אבן נגף שעל ידה אפשר ליפול לאפיקורסות. וכבר נחלקו בזה גדולי עולם אם מותר ללמדן ברכחות וטבחות דהיינו לתועלת לימוד התורה ומשמע מרבינו שסובר כאותם רבים שאסרו אפילו באופן זה (בתורה לה הרחבנו בזה). אבל נ"ל שבאמת יש לעיין בזה יותר, כי האמת שבבחי' עולם התיקון רק בכח הבנה והעמקה בתורה אפשר לתקן את העולם ולקדש אותו בקדושה של מעלה ולאחות את הקרע של עולם התוהו. כמבואר לעיל שרק אחר מתן תורה נמשך לעולם חסד מכח מעשים טובים, דהיינו שתיקון העולם התחיל רק כשהתחילו אלפים של תורה. אבל מאידך כיון שכל התורה עח תנינא עוסקת בשמירת עולם התוהו כמבואר לעיל עפ"י תורה לך אות ז' לכן כנ"ל בהקדמה לסוגיית אין יאוש, שהעבודה של מי שעדיין ליבו בבחי' תוהו ושבירת כלים תיקונו דייקא סילוק השכל, כי כיוון שכל תיקונו רק ע"י הצדיק, לכן צריך סילוק שכל עצום כדי להתגבר על כל המניעות של ההתקרבות לצדיק. כי הצדיק בשכל הרגיל וכ"ש בשכל הפגום של מי שהוא בבחי' תוהו, נדמה לטועה ומשונה וכמבואר בתורה קמ שהוא כחותם שנראות בו האותיות הפוך. וכן מבואר בתורה קכג שרק ע"י סילוק השכל אפשר להתקרב לצדיק.

נמצא לפ"ז שיש בחי' שגם חכמת התורה יש בחי' שאין צריך כלל, אלא שיש בזה סכנה עצומה כשמסלק שכלו לגמרי אזי יכול ח"ו להתקרב למפורסם של שקר, שזו סכנה נוראה ועצומה שרבינו מזהיר עליה כאן בסיום התורה והזהיר עליה הרבה בעיקר בתורה סא. ובאמת בעניין זה של התקרבות צדיק אמת אין עצה ותבונה אלא צעקה ותפלה והרוצה באמת שולחים לו מלאך של אמת כמבואר בלק"ה.

כי חכמות דהיינו שבע החכמות החיצוניות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות בלי שום חכמה כלל. כי חכמות מזיקים מאד להאדם, והחכמים נלכדים בחכמתן של עצמם. כי החכמה מתעה אותו מחכמה לחכמה ומאותה החכמה לחכמה אחרת וכן מחכמה לחכמה יותר ויותר עד שנלכד ונתעה בחכמות עצמו. בבחי' (איוב ה) לוכד חכמים בערמם בערמם דייקא היינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות [ל"ז]:

וצריכין לבקש מאד מהש"י לזכות להתקרב להצדיק האמת [ל"ח]. כי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת, אשרי לו אשרי חלקו. ל"ז כי אח"כ ל"ז היינו לאחר מיתה} קשה/לח"י לט"אז מאד להתקרב [מ"א/מ"ב] ואפילו אם יזכה כבר לא יזכה לתיקונים שיכול

^{ל"ז} עיין לק"ה בית הכנסת ה' לג - כ"א כפי שמתקרב יותר להתנהג בדרכי הפשיטות של הצדיק כן יכול לינוק מהחסד חנים שממשיך הצדיק.

^{ל"ח} עיין לעיל תורה ח' תנינא אות ח' ולק"ה שלוחין ה'. ועיין לק"ה מילה ג' ו' שהכוונה להצדיק האמת השלם בתכלית השלמות הנקי מן החטא לגמרי שאין בו שום נדנוד פגם כל שהוא דק מן הדק אפלו כחוט השערה. כי רק הוא יכול לירד עד ל' כתרין דמסאבותא לגלות גם שם אלקותו ית' דהיינו התורה הנעלמת המחייב אותם דהיינו החסד חנים. (וכן מבואר בתורה ח קמא אות ה')

^{ל"ט} הוספה זו נוספה בתורלד בלא סוגרים ובתורלו בסוגרים (אולי מלוח ההשמטות של מהדורת תקפא שהיה להם נאבד מאיתנו).

^{ל"י} סוגרים אלו מתורלו ונמצאים גם בתורלד

לח"י צ"ע קשה משמע שיש אפשרות אלא שהיא רחוקה. וצ"ע מה היא. ואולי מכח הבנים יכול לזכות האב או להפך שאב יזכה את בניו אלא שצריך לזה הרבה זכויות וצ"ע.

^{ל"י} בתורלד - לו (תיבת אז נמחק)

^{ל"ב} עיין חיי מוהר"ן סימן קא ושט וסוף שנד

מ"א עיין חיי מוהר"ן - אות שט (יט) אמר הצדיק האמתי יכול לעשות טובה גדולה להאדם גם אחר פטירתו לעולם הבא ולמי שזוכה לבוא אליו בשביל תקונו. ודע שעקר המניעה שמונעין את מי שאינו זוכה שאין מניחין אותו לילף להצדיק האמיתי לקבל תקונו, הוא רק מה שמדיחין ומסיתין אותו מזה, ומבלבלין אותו בכפירות והסתות שאין בהצדיק ממש. פי גם שם בין המלאכי חבלה והקלפות יש מתנגדים גדולים כמו בזה העולם. על כן העקר לקח זאת בדעתו לבלי להניח עצמו לפתות ולהסית אותו שם, רק יעמד על דעתו שם בחזק לילף דיקא להצדיק האמת, ואז בודאי יניחוהו. ושמעתי שאמר גם שם צריכין חזק אמונה בהצדיק. וספר מעשה על זה מה שארע בארץ ישראל אצל הצדיק רבי מנדל מייטפסק עם אחד מאנשיו שמו רבי נח שנפטר על הספינה וכו':

עיין חיי מוהר"ן - אות קא ... ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק בהאמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל כך שאפלו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין להתחזק גדול להאמין בהצדיק: ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תקונו. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מלילף להצדיק לקבל תקונו לנשמתו. כי עקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבלבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין בדי שלא יתחזק לבוא אליו (פי בודאי אפלו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עקר ענינו ויסורים על

לזכות בחייו/מב) וצריכין מגמאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד שיזכה בחיים חיותו להתקרב לצדיקי אמת} כי הבעל דבר שם לבו ע"ז מאד עכשיו לבלבל את העולם [מ"ר] להרחיק מהצדיק האמת. כי ישראל הם עכשיו קרובים אל הקץ מאוד ויש עכשיו לישראל גיעגועים גדולים וכיסופין גדולים להש"י אשר לא היתה כזאת בימי קדם כי כנגד הגילוי אלוקות שהיה הרבה יותר בימי קדם התגבר היצירה יותר להחליש את הכסופין דקדושה, בבחי' (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ובעקבתא דמשיחא שגברה ההסתרה מאד אזי לעומת זה נחלש גם היצירה וממילא גברו הכסופין, וכ"א נכסף מאוד להש"י. ע"כ הערים הבע"ד והכניס מחלוקת בין הצדיקים והקים בעולם מפורסמים הרבה של שקר. וגם בין הצדיקים האמתיים הכניס מחלוקת גדול עד שאין אחד יודע היכן האמת. ע"כ צריכין לבקש מאד מהש"י לזכות להתקרב להצדיק האמת :

ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התהו ונדמה לו כאלו עדין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות במפרסם בספרים) אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דיקא לילף ולבוא אל הצדיק הם מכרחים להניח אותו ואינם יכולים למנעו מזה בשום אופן כי עקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו כנוצר לעיל:

וספר מעשה לענין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה כי גם שם צריכין להתחזק ומונה:

וספר שהיה בארץ ישראל איש אחד מאנשי רייסין שנסע יחד לארץ ישראל עם הצדיק הקדוש המפרסם מורנו הרב מנחם מנדל זכר צדיק לברכה מויתפסק (וכבר ידוע מגדל המחלקת שהיה על הצדיקים והחסידים בימים הקודמים, בפרט במדינות ליטא ורייסין, וכל מי שהיה רוצה להתקרב להם היו להם מניעות עצומות בלי שעור) והסכימו שם בארץ ישראל לשלח אותו לחוץ לארץ בשביל להביא מעות ארץ ישראל פנהוג. ובדרך הלוכו על הים נפטר לעולמו זה האיש השליח הנ"ל שהיה מקרב להצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל:

ובארץ ישראל לא ידעו עדין כלל, ואחר פטירתו נדמה לו כאלו הולך ונוסע לליפסיק עם אנשים שלו באשר היה נוהג בחייו, כי היה סוחר גדול והיה נוסע לליפסיק בחייו. ונדמה לו גם עתה כאלו הוא נוסע לשם עם הנאמן שלו והבעל עגלה בדרך תמיד:

בדרך נסיעתו התחיל להתגעגע ולהשתוקק מאד לסע לרבו מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל לקבל פניו הקדושים. ומרב תשוקתו היה חפץ להפקיר הכל ולשוב מאמצע הדרך למקום רבו הנ"ל והתחיל לדבר זאת לאנשיו שנסעו עמו שהוא משתוקק לזה. והתחילו לשחוק ממנו ולדחותו מזה, כי איך יעלה על הדעת לסתר משא ומתן בזה וכו' ועל ידי זה מנעוהו מזה: אחר כך חזר ונתלהב בהשתוקקות נמרץ לסע לרבו וחזר ואמר לאנשיו שהוא חפץ בזה וחזרו למנעו ולדחותו בדבריהם שאי אפשר לבטל משא ומתן בזה, לשוב בדרך בזה לליפסיק לבטל עסק בזה, ולנסע עתה לבית רבו. ושמע לדבריהם גם בפעם הזאת ונמנע מזה: אחר כך חזר ונתעורר בהתעוררות רב וגדול מאד ואמר שאינו שומע כלל שום דבר כי הוא רוצה דיקא מאד לנסע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה, וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות איך אפשר לעשות דבר בזה באמצע עסק בזה. לא שמע לדבריהם כלל והיה חזק בדעתו לנסע דיקא תכף ומיד לרבו. וצוה עליהם שיחזירו פניהם מדרביהם כדי לסע עמו למקום רבו: ובשראו שאין יכולים למנעו בדברים וטענות עמדו ומרדו בו ואמרו שאינם רוצים לצאת אותו בדרך זר בזה, וגער עליהם שיעשו פרצונו דיקא. והם לא רצו לשמעו. והתחיל לכעס עליהם מאד על שאינם רוצים לצאת אותו כי הוא הבעל הבית שלהם ומחזיקים לשמע לו בכל אשר יאמר: בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת ושכל אלו שנוסעין עמו הם מלאכי חבלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר עתה בודאי אני חפץ דיקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל. ענו הם ואמרו עתה בודאי אין אנו מרצים לזה להוליך אותך אליו, והיו מתעצמים בדיון זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו: עד שהביאו את המשפט לפני הבית דין שלמעלה. ופסקו שהדין עמו שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו: וכן היה שתכף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, שהיה עדין בחיים אז בארץ ישראל, והביאווהו לביתו. וכשנכנס לבית הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, כנס עמו אחד מהמחבלים ונפחד הצדיק ונשאר חלשות ועוררו אותו. ואחר כך ישב הצדיק ועסק בתקונו בערך שמונת ימים עד שתקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ ישראל יכול שפטר השליח הנ"ל כי לא ידעו עדין מזה כלל, וספר להם כל המעשה הזאת:

(וזה היה מכרח להם מאד לידע מפטירתו כדי לידע איך להתנהג בעסקי ארץ ישראל בענין השליחות לחוץ לארץ, וספר רבנו זכרוננו לברכה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות להצדיק גם שם אחר פטירתו, והעקר תלוי בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמתית יזכה גם שם לזה. כי פנים מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא פן הוא בעלמא דאתי, ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מלילף להצדיק גם משם):

גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה שיוכל לבוא אחר פטירתו להצדיק לשבע על זה בנקיטת חפץ, ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש בעצמו רק מפני אנשי שלומנו ששמעו מפיו הקדושים:

כ"ב עיין חיי מוהר"ן - אות שנד ... ענה ואמר על שני פתות אנשים יש לי רחמנות גדול עליהם, על אלו אנשים שהיו יכולים להתקרב אלי ואינם מתקרבים, ועל אלו המקרבים אלי ואינם מקימים את דברי. כי אני יודע שיהיה עת בעת שיהיה האדם מנח על הארץ עם רגליו אל הדלת, אז יסתפל על עצמו היטב ויתחרט מאד מאד על שלא זכה להתקרב אלי, או שלא קיים את דברי. כי אז ידעו שאם היו מקרבים אלי ומקימים את דברי לא היה שום דרגא בעולם שלא הייתי מביאם לאותה המדרגה. אבל לא יועיל או. ענה ואמר אם חס ושלום לא יבוא משיח במהרה, יהיו העולם מתגעגעים אחרי הרבה מאד הרבה יותר וכו':

²² בתרלי - תיבת מאד נמוח

²³ עיין ספורי מעשיות מעשה רוב ובנו

מה(העתקה מכת"י רבינו ז"ל בעצמו מה שמצאנו אצלו, והם ראשי פרקים מענין הנ"ל ועוד נוסף דברים בהם מה שלא ביאר ^מ בפירוש. וכפי המובן מאלו הר"פ יראה המעיין שיש בזה הענין הנ"ל עוד דברים רבים כהמה. אך אנחנו לא זכינו לשמוע בפירוש כ"א ענין הנ"ל):

ואתחנן: משה רבנו בקש להכנס לארץ מתנת חנם: דהיינו כמו מי שאין לו זכויות כלל אלא הוא בחי' חנם בחי' פגם הברית עריות ^{מז}: פגם הדעת: וזה ע"י משה דעת ^{מח}: שע"י פרישות ^{מט}: כמו שכתוב פה עמוד עמודי שאמר מתן תורה על ישראל חזרו לנשותיהם ומשה נשאר פרוש מכח זה זכה שאין בו אחיזת הרע וכל הסתרה נופל לפניו: הבריאה עד מתן תורה קבלה חיות מתנת חנם: כמ"ש עולם חסד יבנה: דהיינו הבריאה קודם מתן תורה כשהעולם קבל חיות מאוצר מתנת חסד חינם זה בחי' הדרך לא"י: אבל א"י היא בחי' עת לעשות לה' ^נ היינו עשיית העולם בחי' עולם התיקון: לא"י זוכים ע"י הפרו תורתך ^{נא} בטולה של תורה בחי' עולם התוהו: שאז החיות היא ע"י בעת ההיא לאמר בעשרה מאמרות ההוא ההעלמה: בחי' שרש התורה הנעלמת במאמר הסתום בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהן כח אתון כח מעשיו הגיד לעמו ^{נב} שהן הדרך והרשות להכנס לא"י:

^מ הערה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפוס

^מ בתולד - בפירוש

^מ יומא עה.

^{מז} תורה ו' אות ז'. תורה טו אות ז'. תורה כ' אות י'. תורה מג. תורה עב תנינא. ועוד

^{מט} עיין לק"ה תפלה ג' ב' ומילה ג' ו' שרבינו רמז כאן שהכל תלוי בשמירת הברית ע"ש.

^נ תהלים קיט קכו

^{נא} שם

^{נב} תהלים קיא ו'

